

การสอนทักษะการช่วยเหลือตนเองสำหรับนักเรียนที่บกพร่องทางสติปัญญาระดับรุนแรง
โดยการวิเคราะห์งานร่วมกับการใช้ภาพประกอบ

สารนิพนธ์
ของ
มาศพร แก้วทนต์

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาพิเศษ
พฤษภาคม 2551

การสอนทักษะการช่วยเหลือตนเองสำหรับนักเรียนที่บกพร่องทางสติปัญญาระดับรุนแรง
โดยการวิเคราะห์งานร่วมกับการใช้ภาพประกอบ

สารนิพนธ์
ของ
มาศพร แก้วทนนง

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาพิเศษ
พฤษภาคม 2551
ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

การสอนทักษะการช่วยเหลือตนเองสำหรับนักเรียนที่บกพร่องทางสติปัญญาระดับรุนแรง
โดยการวิเคราะห์งานร่วมกับการใช้ภาพประกอบ

บทคัดย่อ
ของ
มาศพร แก้วทอง

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาพิเศษ
พฤษภาคม 2551

มาศพร แก้วทอง. (2551). การสอนทักษะการช่วยเหลือตนเองสำหรับนักเรียนที่บกพร่องทางสติปัญญาในระดับรุนแรง โดยการวิเคราะห์งานร่วมกับการใช้ภาพประกอบ. สารนิพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาพิเศษ). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์: อาจารย์ ดร.กฤษยา ก่อสุวรรณ.

การศึกษาครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อเปรียบเทียบทักษะการช่วยเหลือตนเองสำหรับนักเรียนที่บกพร่องทางสติปัญญาในระดับรุนแรง ก่อนและหลังการใช้การฝึกโดยการวิเคราะห์งานร่วมกับการใช้ภาพประกอบ

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการทดลองเป็นนักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ระดับรุนแรง ที่ไม่สามารถช่วยเหลือตนเองในการใช้ทักษะการใช้ห้องน้ำได้อย่างถูกต้อง จากโรงเรียนสงขลาพัฒนาปัญญา ตำบลพะวง อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา จำนวน 3 คน โดยการเลือกแบบวิธีเจาะจง (Purposive Sampling) ใช้เวลาทดลองคนละ 15 นาทีต่อครั้ง วันละ 2 ครั้ง สัปดาห์ละ 5 วัน

การทดลองใช้แบบแผนการวิจัยแบบ A – B – A Design (Withdrawal Design) ผู้วิจัยได้สร้างเครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง คือแผนการฝึกทักษะการช่วยเหลือตนเองในด้านการใช้ห้องน้ำ รูปภาพประกอบแผนการฝึกทักษะการช่วยเหลือตนเองในด้านการใช้ห้องน้ำ แบบบันทึกพฤติกรรมทักษะการช่วยเหลือตนเองในด้านการใช้ห้องน้ำ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการพิจารณาทางสายตาจากกราฟเส้น

ผลการวิจัยพบว่า

1. นักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาในระดับรุนแรงทั้งสามคนสามารถปฏิบัติทักษะการช่วยเหลือตนเองในการใช้ห้องน้ำได้ถูกต้องทุกขั้นตอนหลังได้รับการฝึกโดยการวิเคราะห์งานร่วมกับการใช้ภาพประกอบ
2. หลังได้รับการฝึกโดยการวิเคราะห์งานร่วมกับการใช้ภาพประกอบ นักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาในระดับรุนแรงทั้งสามคนสามารถปฏิบัติทักษะการช่วยเหลือตนเองในการใช้ห้องน้ำได้ดีกว่าก่อนการฝึกโดยการวิเคราะห์งานร่วมกับการใช้ภาพประกอบ

TEACHING SELF-HELP SKILL TO STUDENTS WITH SEVERE MENTAL
RETARDATION USING TASK ANALYSIS PLUS VISUAL STRATEGIES

AN ABSTRACT
BY
MASSAPORN KLEAWTHANONG

Presented in Partial Fulfillment of the Requirements for the Master
of Education degree in Special Education
at Srinakharinwirot University
May 2008

Massaporn Kleawthanong. (2008). *Teaching Self-Help Skill to Students With Severe Mental Retardation Using Task Analysis Plus Visual Strategies*. Master's Project, M.Ed. (Special Education). Bangkok: Graduate School, Srinakharinwirot University. Project Advisor : Dr. Kullaya Kosuwan.

The purpose of this study was to examine the self-help skills of students with severe mental retardation using task analysis plus visual strategies. The sample consisted of 3 students with severe mental retardation who had limited or no toileting skill from Songkhla Pattanapanya School selected by purposive sampling. They were taught for 15 minutes for each session, 2 sessions a day, 5 days a week.

The A – B – A Design (Withdrawal Design) was applied in this study. The instruments were the lesson plan in toileting using task analysis plus visual strategies. The data were gathered using the behavioral checklist. The collected data were analyzed using visual inspection.

The results were as follows :

1. All three students with severe mental retardation acquired self-help skill in toileting after using task analysis plus visual strategies.

2. After using task analysis plus visual strategies, three students with severe mental retardation gained better self-help skill than these before using task analysis plus visual strategies.

อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ ประธานคณะกรรมการบริหารหลักสูตร และคณะกรรมการ
สอบ ได้พิจารณาสารนิพนธ์ เรื่อง การสอนทักษะการช่วยเหลือตนเองสำหรับนักเรียนที่บกพร่องทาง
สติปัญญาในระดับรุนแรงโดยการวิเคราะห์งานร่วมกับการใช้ภาพประกอบ ของมาศพร แก้วทะนง
ฉบับนี้แล้ว เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต
สาขาวิชาการศึกษาพิเศษ ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒได้

อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์

.....
(อาจารย์ ดร.กุลยา ก่อสุวรรณ)

ประธานคณะกรรมการบริหารหลักสูตร

.....
(อาจารย์ ดร.กุลยา ก่อสุวรรณ)

คณะกรรมการสอบ

..... ประธาน
(อาจารย์ ดร.กุลยา ก่อสุวรรณ)

..... กรรมการสอบสารนิพนธ์
(อาจารย์ประพิมพ์พงศ์ พละพงศ์)

..... กรรมการสอบสารนิพนธ์
(อาจารย์ ดร.เรวดี กระโหมวงค์)

อนุมัติให้รับสารนิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาการศึกษา
มหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาพิเศษ ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

.....
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.องอาจ นัยพัฒน์)

คณบดีคณะศึกษาศาสตร์

วันที่ เดือน พฤษภาคม พ.ศ. 2551

ประกาศคุณูปการ

สารนิพนธ์ฉบับนี้ สำเร็จได้ด้วยดีด้วยความกรุณา ความเอาใจใส่ ให้คำปรึกษา แนะนำและแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ ตลอดจนข้อเสนอแนะจาก ดร.กฤษยา ก่อสุวรรณ อีกทั้งยังให้กำลังใจในระหว่างการเรียบเรียงสารนิพนธ์ฉบับนี้ตั้งแต่ต้นจนประสบผลสำเร็จได้ด้วยดี ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งและขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ ที่นี้

ขอกราบขอบพระคุณ ศ.ดร.ผดุง อารยะวิญญู ที่ให้การสนับสนุนและช่วยเหลือในทุกๆ ด้านระหว่างกำลังศึกษาก่อให้เกิดสารนิพนธ์ฉบับนี้

ขอกราบขอบพระคุณ ดร.เรวดี กระโหมวงศ์ และอาจารย์ประพิมพ์พงศ์ วัฒนะรัตน์ ที่กรุณารับเป็นคณะกรรมการสอบในการทำสารนิพนธ์ฉบับนี้

ขอกราบขอบพระคุณ ดร.พัชรี จีวพัฒน์กุล ดร.นิรัชริทธิ์ ชำนาญกิจ และอาจารย์วันทนีย์ บุญเสน จากมหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา ที่กรุณาเป็นผู้เชี่ยวชาญ ตรวจสอบเครื่องมือวิจัย และให้ข้อเสนอแนะด้านต่างๆ เป็นอย่างดี

ขอกราบขอบพระคุณ อาจารย์จำเป็น สังข์มุสิกานนท์ ผู้อำนวยการศูนย์การศึกษาพิเศษ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา ที่ทำให้ผู้วิจัยเกิดแรงบันดาลใจในการศึกษา สาขาวิชาการศึกษาพิเศษ

ขอกราบขอบพระคุณ คณาจารย์ และขอขอบคุณเจ้าหน้าที่ทุกท่าน ภาควิชาการศึกษาพิเศษ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา ที่กรุณาให้ความอนุเคราะห์และอำนวยความสะดวกในด้านสื่อ อุปกรณ์ และสถานที่ รวมไปถึงแหล่งข้อมูลความรู้ต่างๆ ในการเรียนการสอน อันเป็นประโยชน์อย่างใหญ่หลวงในการจัดทำสารนิพนธ์ฉบับนี้

ขอกราบขอบพระคุณ อาจารย์สมศักดิ์ ชัยมณี ผู้อำนวยการโรงเรียนสงขลาพัฒนาปัญญา ที่อนุญาตและให้ความสะดวกในการเก็บรวบรวมข้อมูล และที่จะลืมเสียมิได้ คือ ผู้ปกครองและนักเรียนที่ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี

บุคคลที่สำคัญยิ่ง ที่คอยอยู่เคียงข้าง ให้การสนับสนุนช่วยเหลือให้กำลังใจ กำลังทรัพย์และด้านอื่นๆ แก่ผู้วิจัยเสมอ ก่อให้เกิดสารนิพนธ์ฉบับนี้ คือ คุณแม่วาทีน น้องกฤษณา และหลานกมลวีร แก้วทนาง

คุณค่าและประโยชน์ของสารนิพนธ์ฉบับนี้ ขอมอบเป็นเครื่องบูชาพระคุณของบิดามารดาครูอาจารย์ ผู้ที่มีพระคุณต่อผู้วิจัยทุกท่านและเด็กพิเศษทุกคน โดยเฉพาะ น้องกรชัย แก้วทนาง ผู้ซึ่งคอยห่วงใยผู้วิจัยตลอดมา แต่ไม่มีโอกาสได้ร่วมแสดงความยินดีกับความสำเร็จในครั้งนี้

มาศพร แก้วทนาง

สารบัญ

บทที่	หน้า
1 บทนำ	1
ภูมิหลัง.....	1
ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า.....	3
ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า.....	4
ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า.....	4
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	4
กรอบแนวคิดในการศึกษาค้นคว้า.....	5
สมมติฐานในการศึกษาค้นคว้า.....	6
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	7
เด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา.....	8
หลักการฝึกทักษะสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา.....	12
ทักษะการช่วยเหลือตนเอง.....	21
การฝึกโดยใช้หลักการวิเคราะห์หงาน.....	23
การใช้ภาพประกอบ.....	25
การวิจัยกลุ่มตัวอย่างเดี่ยว.....	27
3 วิธีดำเนินการวิจัย	37
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	37
เครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง.....	39
ขั้นตอนการสร้างและตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ.....	39
วิธีดำเนินการทดลอง.....	42
สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล.....	44
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	45
5 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	55
ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า.....	55
สมมติฐานในการศึกษาค้นคว้า.....	55

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
5 (ต่อ)	
วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า.....	55
สรุปผลการศึกษาค้นคว้า.....	56
อภิปรายผล.....	56
ข้อสังเกตเกี่ยวกับการศึกษาครั้งนี้.....	57
ข้อเสนอแนะในการใช้ผลการวิจัย.....	58
ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป.....	58
บรรณานุกรม.....	59
ภาคผนวก.....	63
ภาคผนวก ก รายนามผู้เชี่ยวชาญ	64
ภาคผนวก ข แผนการฝึกทักษะการช่วยเหลือตนเองในด้านการใช้ห้องน้ำ โดยการวิเคราะห์งานร่วมกับการใช้ภาพประกอบ	66
ภาคผนวก ค แผนการฝึกทักษะการช่วยเหลือตนเองในด้านการใช้ห้องน้ำ โดยการวิเคราะห์งานร่วมกับการใช้ภาพประกอบ (แผนแยกย่อย).....	73
ภาคผนวก ง สื่อรูปภาพประกอบแผนการฝึกทักษะการช่วยเหลือตนเอง ในด้านการใช้ห้องน้ำ	88
ภาคผนวก จ แบบบันทึกพฤติกรรมการใช้ห้องน้ำ.....	104
ประวัติย่อผู้ทำสารนิพนธ์	106

บัญชีตาราง

ตาราง	หน้า
1 การแบ่งระดับความรุนแรงตาม DSM IV.....	9
2 ทักษะต่าง ๆ ในการปรับตัวของเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา.....	14
3 ตัวอย่างกิจกรรมพัฒนาการพฤติกรรมปรับตัวโดยสัมพันธ์กับอายุ.....	17
4 แบบบันทึกพฤติกรรมการใช้ห้องน้ำ.....	41
5 แสดงทักษะการช่วยเหลือตนเองในการใช้ห้องน้ำของเด็กคนที่ 1 ทั้ง 3 ระยะ...	45
6 แสดงทักษะการช่วยเหลือตนเองในการใช้ห้องน้ำของเด็กคนที่ 2 ทั้ง 3 ระยะ...	49
7 แสดงทักษะการช่วยเหลือตนเองในการใช้ห้องน้ำของเด็กคนที่ 3 ทั้ง 3 ระยะ...	51

บัญชีภาพประกอบ

ภาพประกอบ	หน้า
1 กรอบแนวคิดในการศึกษาค้นคว้า.....	5
2 แสดงทักษะการช่วยเหลือตนเองในการใช้ห้องน้ำของเด็กที่มีความบกพร่อง ทางสติปัญญาาระดับรุนแรง โดยการวิเคราะห์งานร่วมกับการใช้ ภาพประกอบของผู้รับการฝึกคนที่ 1	48
3 แสดงทักษะการช่วยเหลือตนเองในการใช้ห้องน้ำของเด็กที่มีความบกพร่อง ทางสติปัญญาาระดับรุนแรง โดยการวิเคราะห์งานร่วมกับการใช้ ภาพประกอบของผู้รับการฝึกคนที่ 2	51
4 แสดงทักษะการช่วยเหลือตนเองในการใช้ห้องน้ำของเด็กที่มีความบกพร่อง ทางสติปัญญาาระดับรุนแรง โดยการวิเคราะห์งานร่วมกับการใช้ ภาพประกอบของผู้รับการฝึกคนที่ 3	54

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

โดยทั่วไป เด็กปกติสามารถที่จะเรียนรู้การช่วยเหลือตนเองได้จากการสังเกต ความอยากรู้อยากเห็นโดยธรรมชาติ และจากการได้รับการฝึกปฏิบัติจนสามารถพัฒนาทักษะด้านการช่วยเหลือตนเองได้ระหว่างวัย 3 - 7 ปี ซึ่งเป็นวัยที่มีการพัฒนาทักษะตามขั้นตอนปกติ คือ การพัฒนาทักษะด้านร่างกาย ด้านการเข้าใจภาษา ด้านอารมณ์ จิตใจ สังคมและการช่วยเหลือตนเอง เด็กปกติในวัยนี้สามารถควบคุมการเคลื่อนไหวของร่างกายได้อย่างคล่องแคล่ว ควบคุมกล้ามเนื้อและสามารถใช้ประสาทสัมผัสระหว่างมือและตา เพื่อช่วยเหลือตนเองในด้านต่างๆ แต่เด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา มีพัฒนาการล่าช้ากว่าเด็กปกติ พัฒนาการไม่สมวัย มีปัญหาในเรื่องการปรับตัว การสื่อสาร การช่วยเหลือตนเองและการเรียนไม่สามารถเรียนรู้ได้จากวิธีการเรียนการสอนเหมือนเด็กปกติ ต้องอาศัยการฝึกซ้ำๆ ไม่สามารถดำรงชีวิตในสังคมตามลำพังได้ มีผลกระทบต่อตนเองและสังคม (อ้างถึง จันท์เพ็ญ เหล่านรเศรษฐ์. 2544: 1) ถ้าปราศจากการช่วยเหลือที่เป็นระบบจากสังคมและชุมชน จะส่งผลทำให้ไม่สามารถดำรงชีวิตให้อยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข (พัชรี เกตุแก่นจันทร์. 2542: 1) การเรียนรู้ที่จะดูแลตนเองในเรื่องกิจวัตรประจำวัน ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา เพื่อให้เกิดพัฒนาการทางด้านอื่นๆ แต่เนื่องจากเด็กทุกคนมีช่วงพัฒนาการช้าหรือเร็วต่างกัน ในช่วงแรกของชีวิตเป็นเวลาที่ดีที่สุดในการเรียนรู้ที่จะดูแลตนเอง ช่วงเวลานี้เด็กจะต่อสู้ดิ้นรนเพื่ออิสรภาพเด็กต้องการช่วยเหลือตนเอง เด็กต้องทำงานหนักตามความสามารถที่มีอยู่ในแต่ละคน เพื่อพยายามที่จะเรียนรู้วิธีช่วยเหลือตนเอง ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการเรียนรู้ (สมเกตุ อุทธโยธา. 2539: 1)

สำหรับนักเรียนที่บกพร่องทางสติปัญญาในระดับรุนแรง (Severe Mental Retardation) ส่วนมากมีพัฒนาการทางภาษาและการเรียนรู้จำกัด สามารถสื่อสารทางวาจาได้เป็นคำๆ หรือไม่สามารถสื่อสารทางวาจาได้เลย มีทักษะด้านการเคลื่อนไหวล่าช้า กล้ามเนื้อไม่แข็งแรง การทรงตัวไม่ดี โดยเฉพาะทักษะการช่วยเหลือตนเอง เช่น ทักษะการรับประทานอาหาร ทักษะการแต่งกายและการขับถ่าย ฯลฯ นักเรียนทำได้น้อยมาก หรือทำไม่ได้เลย จำเป็นต้องพึ่งพาผู้อื่นเกือบตลอดเวลา

อย่างไรก็ตาม ในการสอนนักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาไม่ว่าจะมีความรุนแรงระดับใดก็ตาม เป้าหมายสูงสุดคือ การสอนให้นักเรียนเหล่านี้สามารถเติบโตขึ้นไปเป็นผู้ใหญ่ที่สามารถช่วยเหลือตนเองมากที่สุด และพึ่งพาผู้อื่นน้อยที่สุด สามารถที่จะทำกิจกรรมและดำรงชีวิตได้อย่างเป็นสุขตามศักยภาพ ดังนั้นการสอนทักษะการช่วยเหลือตนเองจึงจำเป็น

อย่างยิ่งสำหรับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา โดยเฉพาะนักเรียนที่มีความบกพร่องระดับรุนแรง

การช่วยเหลือตนเองสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาในระดับรุนแรง ที่มีทักษะการเคลื่อนไหวล่าช้าและการเรียนรู้จำกัด ซึ่งบางครั้งเรียนรู้จากการสังเกตการเลียนแบบบุคคลแวดล้อมรอบตัว แต่ที่ต้องได้การฝึกนั้นนอกจากให้เด็กเรียนรู้ในการดูแลตนเองแล้วยังเป็นการส่งเสริมพัฒนาการของกล้ามเนื้อและสายตาของเด็กด้วย (กุลยา ตันติผลาชีวะ. 2547: 26)

จะเห็นได้ว่านักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาในระดับรุนแรง มีความสามารถในด้านต่างๆ จำกัดแตกต่างกันไปจากเด็กปกติ เช่น มีข้อจำกัดด้านการเรียนรู้ การพัฒนาการทางภาษา ในด้านการพูด การฟังและการเข้าใจคำสั่งต่างๆ การเคลื่อนไหวล่าช้า ไม่สามารถพึ่งพาตนเองได้เต็มที่ การดูแลตนเองต้องการความช่วยเหลือ ดังนั้นการฝึกทักษะการช่วยเหลือตนเอง จึงต้องใช้เวลาและวิธีฝึกเฉพาะเพื่อช่วยให้นักเรียนสามารถช่วยเหลือตนเองได้ การจัดประสบการณ์ที่จำเป็นโดยคำนึงถึงความสามารถให้นักเรียนทำกิจกรรมนั้นสำเร็จ ผู้เกี่ยวข้องต้องจัดเตรียมกิจกรรมและอุปกรณ์ที่เหมาะสม และจำเป็นที่ต้องฝึกบ่อยๆ อย่างสม่ำเสมอเป็นประจำ จะทำให้นักเรียนพัฒนาได้เต็มศักยภาพรู้จักช่วยเหลือและดูแลตนเองในชีวิตประจำวันได้

และโดยส่วนใหญ่แล้ว นักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาอย่างรุนแรง (Severe Mental Retardation) มีปัญหาเป็นอย่างมากในการใช้ห้องน้ำ ทั้งนี้ เนื่องจากนักเรียนเหล่านี้มีความจำกัดในหลายเรื่อง เช่น ไม่สามารถเข้าห้องน้ำได้ด้วยตนเอง ไม่สามารถบอกได้เมื่อมีความต้องการเข้าห้องน้ำ ไม่สามารถทำความสะอาดหลังการใช้ห้องน้ำได้ เป็นต้น และก่อให้เกิดผลกระทบต่างๆ ตามมามากมาย ผลกระทบต่อตัวนักเรียน ได้แก่ นักเรียนไม่สามารถรักษาความสะอาดของร่างกายได้ ก่อให้เกิดกลิ่นหมักหมม คนทั่วไปรังเกียจในกลิ่นที่ไม่พึงประสงค์และไม่สนทนาด้วย การขับถ่ายเรี่ยราด ไม่ถูกสุขลักษณะอนามัย ผลกระทบต่อพี่เลี้ยง ได้แก่ เพิ่มภาระงานในการทำความสะอาดร่างกาย เปื่อหน่ายต่องานที่ทำ และอาจทำให้ต้องออกจากงานที่ทำ นอกจากนี้ยังมีผลกระทบต่อผู้ปกครอง ได้แก่ มีความยากลำบากในการดูแล การนำพาไปสู่สาธารณะสถานก่อให้เกิดความยากลำบาก เมื่อมีเหตุจำเป็นในการฝากฝังให้เพื่อนบ้านดูแลก็ไม่สามารถกระทำได้

ในการสอนเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาอย่างรุนแรงให้ได้ผลที่ดีนั้น ต้องแบ่งงานที่ยุ่งยากซับซ้อนออกเป็นขั้นตอนย่อยๆ เพื่อช่วยให้การสอนและการประเมินผลทำได้ง่ายขึ้น ซึ่งหนึ่งในกระบวนการสอนแบบแบ่งงานเป็นขั้นตอนย่อยๆ ที่ได้รับความนิยม คือ การสอนแบบลูกโซ่ไปข้างหน้าอย่างต่อเนื่อง (Forward Chaining) (สมเกตต์ อุทธโยธา. 2539: 3) ซึ่งการสอนแบบลูกโซ่ไปข้างหน้าอย่างต่อเนื่องนั้น เป็นการนำทักษะการช่วยเหลือตนเองหนึ่งทักษะมาทำการวิเคราะห์งานให้แยกย่อยเป็นขั้นตอนตามลำดับก่อนหลัง การสอนแบบลูกโซ่ไปข้างหน้าอย่างต่อเนื่องทำโดยเอาขั้นแรกของงานมาสอนก่อน แล้วตามด้วยขั้นต่อไปอีกเรื่อยๆ จนถึงขั้นสุดท้าย

วิธีการฝึกทักษะการช่วยเหลือตนเองด้านแต่งกาย ของประภัสสร ปรีเอี่ยม (ประภัสสร ปรีเอี่ยม. 2539: บทคัดย่อ) การทำความสะอาดเสื้อผ้า ของ จันทรเพ็ญ เหล่านครเศรษฐี (2544: บทคัดย่อ) ทักษะการรับประทานอาหาร ของ วีรานุตร พูลทองคำ (วีรานุตร พูลทองคำ. 2545: บทคัดย่อ) ซึ่งให้เห็นว่า เด็กประสบผลสำเร็จในการสร้างพฤติกรรมได้เป็นอย่างดี โดยวิธีการสอนแบบการแยกย่อยงาน

การใช้ภาพมาประกอบในการเรียนการสอน เพราะภาพเป็นสื่อหรือสัญลักษณ์สำคัญ เช่นเดียวกับภาษาพูดและภาษาเขียน ที่ใช้ในการสื่อสารและสื่อความหมายได้เป็นอย่างดี และเป็นรูปธรรมอธิบายความหมายได้ สามารถทำให้เด็กเรียนรู้ความหมายต่างๆ ได้ดีและเข้าใจมากขึ้นกว่าการฟังเพียงอย่างเดียว ซึ่งเด็กจะเกิดการเรียนรู้ได้โดยการรับรู้ได้ทางสายตา (Visual Perception) เป็นการรับรู้ตั้งแต่แรกเกิด และจะมีการพัฒนาตามลำดับขั้น ตามอายุ และวุฒิภาวะ ถ้าจะให้ การรับรู้ทางสายตามีประสิทธิภาพดี ต้องได้รับการฝึกให้มีพัฒนาความพร้อมสามประการ คือ วิธีการรับรู้ทางสายตา ความตั้งใจ และความสนใจ ซึ่งเป็นการนำไปสู่การใช้สายตาอย่างสมบูรณ์ (จำเป็น จิตจำ 2529: 10; อ้างอิงจาก บังอร ต้นปาน 2528: 18 - 19)

จากงานวิจัยของจำเป็น จิตจำ (จำเป็น จิตจำ. 2529: บทคัดย่อ) เกี่ยวกับวิธีการฝึกการรับรู้ทางสายตาทั้ง 3 แบบ พบว่าเด็กมีความเข้าใจในการอ่านก่อนและหลังการฝึกการรับรู้ความแตกต่างแบบใช้ภาพและอักษรในกลุ่มทดลองทั้ง 3 กลุ่มแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ การเข้าใจความหมายจากภาพสัญลักษณ์ ของประพิมพ์พงศ์ พละพงศ์ (ประพิมพ์พงศ์ พละพงศ์. 2544: บทคัดย่อ) พบว่าเด็กมีความสามารถในการเข้าใจความหมายจากภาพสัญลักษณ์สูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาการสอนโดยการวิเคราะห์งานร่วมกับการใช้ภาพประกอบในการทดลองฝึกทักษะการช่วยเหลือตนเอง สำหรับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาในระดับรุนแรง จึงนำมาใช้ในการฝึกทักษะการช่วยเหลือตนเอง ด้านการใช้ห้องน้ำ พร้อมกับนำภาพสัญลักษณ์มาใช้ในการสื่อความหมาย ซึ่งเป็นสื่อที่เป็นรูปธรรม จะช่วยให้นักเรียนมีความรู้ ความเข้าใจทางภาษามากขึ้นให้สามารถทำกิจวัตรประจำวันเพื่อการดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุข

ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า

1. เพื่อศึกษาทักษะการช่วยเหลือตนเองสำหรับนักเรียนบกพร่องทางสติปัญญา ระดับรุนแรง ที่ได้รับการฝึกโดยการวิเคราะห์งานร่วมกับการใช้ภาพประกอบ
2. เพื่อเปรียบเทียบทักษะการช่วยเหลือตนเองสำหรับนักเรียนบกพร่องทางสติปัญญา ระดับรุนแรง ก่อนและหลังการใช้การฝึกโดยการวิเคราะห์งานร่วมกับการใช้ภาพประกอบ

ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า

ผลของการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้จะเป็นแนวทางสำหรับเจ้าหน้าที่ครูหรือบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการฝึกเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาในระดับรุนแรง ในการปรับใช้วิธีการฝึกทักษะการช่วยเหลือตนเองโดยการวิเคราะห์งานร่วมกับการใช้ภาพประกอบ เพื่อช่วยให้นักเรียนสามารถช่วยเหลือตนเองได้ ทั้งยังเป็นการลดภาระให้แก่บุคคลที่เกี่ยวข้อง และช่วยให้นักเรียนสามารถดำรงชีวิตได้โดยไม่ต้องพึ่งพาคูคณอื่น

ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า

ในการศึกษาค้นคว้า ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตไว้ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากรที่ใช้ในการศึกษา คือ นักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาในระดับรุนแรง ที่กำลังศึกษาในโรงเรียนการศึกษาพิเศษ

1.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา เป็นนักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาในระดับรุนแรง ที่ไม่สามารถช่วยเหลือตนเองในทักษะการใช้ห้องน้ำได้อย่างถูกต้อง จากโรงเรียนสงขลาพัฒนาปัญญา ตำบลพะวง อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2549 โดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 3 คน

2. ตัวแปรที่ศึกษา

2.1 ตัวแปรอิสระ ได้แก่ การฝึกทักษะโดยการวิเคราะห์งานร่วมกับการใช้ภาพประกอบ

2.2 ตัวแปรตาม ได้แก่ ทักษะในการช่วยเหลือตนเอง

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. **นักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาในระดับรุนแรง** หมายถึง นักเรียนที่ศึกษาอยู่ในโรงเรียนสงขลาพัฒนาปัญญา อายุระหว่าง 20 - 22 ปี ที่ยังไม่มีทักษะด้านการใช้ห้องน้ำ

2. **ทักษะการช่วยเหลือตนเอง (Self-help skills)** หมายถึง ความสามารถในการปฏิบัติทักษะที่เกี่ยวข้องกับการดูแลตนเองในด้านต่างๆ เช่น การรับประทานอาหาร การแต่งกาย แต่ในงานวิจัยครั้งนี้ ทักษะการช่วยเหลือตนเอง ผู้วิจัยศึกษาเฉพาะทักษะการใช้ห้องน้ำเพื่อการขับถ่ายเท่านั้น

3. **ทักษะการใช้ห้องน้ำ** หมายถึง การที่นักเรียนสามารถปฏิบัติขั้นตอนต่างๆ ในการใช้ห้องน้ำเพื่อการขับถ่ายได้อย่างถูกต้องเหมาะสม

4. **การวิเคราะห์หงาน** หมายถึง การแยกย่อยงานที่มีความสลับซับซ้อนยุ่งยากออกเป็นขั้นตอนย่อยๆ ซึ่งทำให้การสอนในทักษะนั้นๆ ง่ายขึ้น เช่น การถอดกางเกงสามารถ แยกย่อยออกมาเป็น การเอามือจับขอบกางเกง การดึงกางเกงลงไปในระดับเข่า การยกขาเพื่อดึงขาออกจากกางเกงที่ละข้าง เป็นต้น

5. **การใช้ภาพประกอบ** หมายถึง การที่ผู้วิจัยได้นำขั้นตอนต่างๆ ในการสอนทักษะการเข้าห้องน้ำมาทำเป็นภาพลายเส้น เพื่อใช้ประกอบในการสอน

6. **แผนการฝึกการช่วยเหลือตนเอง** หมายถึงแผนการฝึกทักษะการช่วยเหลือตนเองที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นโดยใช้การวิเคราะห์หงานร่วมกับใช้ภาพประกอบ เป็นการแบ่งทักษะใหญ่ ออกเป็นขั้นตอนย่อยๆ หลังจากแบ่งทักษะเป็นขั้นตอนย่อยๆ แล้ว จึงเริ่มฝึกโดยใช้การสอนด้วยวิธี ลูกโซ่ (Forward Chaining) โดยผู้ฝึกเริ่มสอนนักเรียนจากขั้นตอนแรกไปจนกระทั่งถึงขั้นตอนสุดท้าย

กรอบแนวคิดในการศึกษาค้นคว้า

ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ได้กำหนดกรอบแนวคิดดังภาพประกอบ 1

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดในการศึกษาค้นคว้า

สมมติฐานในการศึกษาค้นคว้า

นักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาระดับรุนแรงมีทักษะการช่วยเหลือตนเองเพิ่มขึ้นหลังจากได้รับการฝึกโดยการวิเคราะห์งานร่วมกับใช้ภาพประกอบ

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และได้นำเสนอตามหัวข้อต่อไปนี้

1. เด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา
 - 1.1 ความหมายของความบกพร่องทางสติปัญญา
 - 1.2 ระดับความรุนแรงของความบกพร่องทางสติปัญญา
 - 1.3 ภาวะบกพร่องทางสติปัญญาในระดับรุนแรง
 - 1.4 การช่วยเหลือระยะเริ่มแรก สำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา
2. หลักการฝึกทักษะสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา
 - 2.1 หลักการฝึกเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา
 - 2.2 ทักษะการปรับตัวของเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา
 - 2.3 การฝึกทักษะการปรับตัว
 - 2.4 กิจกรรมการพัฒนาการพฤติกรรมปรับตัว
3. ทักษะการช่วยเหลือตนเอง
 - 3.1 ความหมายของทักษะการช่วยเหลือตนเอง
 - 3.2 คุณค่าและประโยชน์ของการช่วยเหลือตนเอง
 - 3.3 วิธีการช่วยเหลือตนเอง
 - 3.4 การช่วยเหลือตนเองด้านการแต่งกาย
 - 3.5 การช่วยเหลือตนเองด้านการใช้ห้องน้ำ
4. การฝึกโดยใช้หลักการวิเคราะห์งาน
 - 4.1 ความหมายของการฝึกโดยใช้หลักการวิเคราะห์งาน
 - 4.2 ลักษณะการฝึกโดยใช้หลักการวิเคราะห์งาน
 - 4.3 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับหลักการวิเคราะห์งาน
5. การใช้ภาพประกอบ
 - 5.1 ความหมายของรูปภาพ
 - 5.2 หลักการใช้รูปภาพในการสอน
6. การวิจัยกลุ่มตัวอย่างเดี่ยว (Single Subject Research Design)

1. เด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา

1.1 ความหมายของภาวะความบกพร่องทางสติปัญญา

ความหมายของภาวะความบกพร่องทางสติปัญญา ตามคำนิยามของ American Association on Mental Retardation (AAMR) ภาวะความบกพร่องทางสติปัญญา (Mental Retardation) หมายถึง ภาวะที่มีความสามารถทางสติปัญญาต่ำกว่าปกติ ปรากฏร่วมกับมีข้อจำกัดทางทักษะด้านการปรับตัวอย่างน้อย 2 ทักษะหรือมากกว่า คือ ทักษะการสื่อสาร ความหมาย การดูแลตนเอง สุขอนามัยและความปลอดภัย การเรียนวิชาการเพื่อชีวิตประจำวัน การใช้เวลาว่าง และการทำงาน ลักษณะความบกพร่องทางสติปัญญาเกิดขึ้นก่อนอายุ 18 ปี จะเห็นได้ว่าเกณฑ์ของภาวะความบกพร่องทางสติปัญญา AAMR คือ

1. ระดับความสามารถทางสติปัญญา ต่ำกว่า 70 - 75
2. ลักษณะของความจำกัดในทักษะการปรับตัวอย่างน้อย 2 ทักษะหรือมากกว่า ดังต่อไปนี้

- 2.1 การสื่อสารความหมาย (Communication)
- 2.2 การดูแลตนเอง (Self Care)
- 2.3 การดำรงชีวิตในบ้าน (Home Living)
- 2.4 ทักษะทางสังคม (Social Skills)
- 2.5 การใช้บริการสาธารณะ (Community Use)
- 2.6 การควบคุมตนเอง (Self Direction)
- 2.7 สุขอนามัยและความปลอดภัย (Health and Safety)
- 2.8 การเรียนรู้ทางวิชาการที่ใช้ในชีวิตประจำวัน (Functional Academics)
- 2.9 การใช้เวลาว่าง (Leisure)
- 2.10การทำงาน (Work)

3. ลักษณะความบกพร่องทางสติปัญญาต้องปรากฏก่อนอายุ 18 ปี (พัชรวิวัลย์ เกตุแก่นจันทร์. 2542: 1 – 2)

เด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา หมายถึง เด็กที่มีพัฒนาการล่าช้ากว่าคนปกติทั่วไป เมื่อวัดระดับสติปัญญาโดยใช้แบบทดสอบมาตรฐานแล้ว ปรากฏว่ามีระดับสติปัญญาต่ำกว่าบุคคลทั่วไป เมื่อสังเกตจากพฤติกรรมการปรับตัว จะพบว่าบุคคลประเภทนี้มีพฤติกรรมที่เบี่ยงเบนไปจากบุคคลทั่วไปในวัยเดียวกัน (ผดุง อารยะวิญญู. 2539: 39)

สรุปได้ว่า เด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา หมายถึง เด็กที่มีความสามารถทางสติปัญญาต่ำกว่าปกติ เมื่อวัดระดับสติปัญญาโดยใช้แบบทดสอบมาตรฐาน ปรากฏร่วมกับมี

ความจำกัดทางทักษะด้านการปรับตัว อย่างน้อย 2 ทักษะหรือมากกว่าและจะต้องเกิดขึ้นก่อนอายุ 18 ปี

1.2 ระดับความรุนแรงของความบกพร่องทางสติปัญญา

การแบ่งระดับความรุนแรงของเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ปัจจุบันแบ่งตามคำนิยามของ AAMR 1992 เพื่อความสะดวกในการช่วยเหลือเด็กที่มีความต้องการพิเศษทางการศึกษา จึงแบ่งระดับความรุนแรงของเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาได้ดังนี้

1. แบ่งตาม AAMR ได้ 4 ระดับ คือ

1.1 ระดับต้องการความช่วยเหลือเป็นครั้งคราว (Intermittent)

1.2 ระดับต้องการความช่วยเหลือตามระยะเวลาที่กำหนด (Limit)

1.3 ระดับต้องการความช่วยเหลือหลายด้านและระยะเวลาต่อเนื่อง (Extensive)

1.4 ระดับต้องการช่วยเหลือในทุกด้านอย่างทั่วถึงและต้องการมากที่สุด

(Pervasive)

ซึ่งรูปแบบของการช่วยเหลือเป็นการช่วยเหลือ เพื่อเพิ่มพูนความสามารถในการปฏิบัติงานที่ต้องการปรับตัวและความสามารถในการอยู่ร่วมกัน การให้ความช่วยเหลืออาจจะเป็นระยะเวลานานหรือตามความจำเป็นของบุคคลที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ที่อาจเปลี่ยนแปลงไปตลอดทั้งชีวิต (พัชรวิวัลย์ เกตุแก่นจันทร์. 2542: 2)

1.2.2 แบ่งตาม Diagnostic and Statistic Manual of Mental Disorder⁴ ed. (DSM IV) เป็น 4 ระดับ ดังแสดงในตาราง 1

ตาราง 1 การแบ่งระดับความรุนแรงตาม DSM IV

ความรุนแรง	ระดับเซวาร์ปัญญา	ร้อยละที่พบ
ความบกพร่องทางสติปัญญาเล็กน้อย Mild Mental Retardation	50 - 55 ถึง 70 - 75	85
ความบกพร่องทางสติปัญญาปานกลาง Moderate Mental Retardation	35 - 40 ถึง 50 - 55	10
ความบกพร่องทางสติปัญญาระดับรุนแรง Severe Mental Retardation	20 - 25 ถึง 35 - 40	3 - 4
ความบกพร่องทางสติปัญญารุนแรงมาก Profound Mental Retardation	ต่ำกว่า 20 ถึง 25	1 - 2

ที่มา: (วีรานุตร พูลทองคำ. 2545: 8; อ้างอิงจาก American Psychiatric Association. 1994: 40)

1.3 ภาวะบกพร่องระดับสติปัญญาระดับรุนแรง

เด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาระดับรุนแรง (Severe Mental Retardation) มีลักษณะเฉพาะดังต่อไปนี้

1. มีระดับสติปัญญาเท่ากับ 20 – 34
2. มีพัฒนาการทางภาษาค่อนข้างจำกัด สามารถสนทนาต่างๆได้
3. เข้าใจคำสั่งต่างๆ
4. การดูแลตนเองล่าช้า ต้องการความช่วยเหลือในบางราย
5. ทักษะการเคลื่อนไหวช้า
6. ไม่สามารถพึ่งพาตนเองได้เต็มที่
7. มีปัญหาความบกพร่องด้านอื่นๆ เกิดร่วมด้วย

เด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา มีภาวะความบกพร่องยิ่งรุนแรงมากเท่าใดความล่าช้าของพัฒนาการก็ยิ่งปรากฏให้เห็นเร็วเท่านั้น กลุ่มที่มีภาวะความบกพร่องทางสติปัญญา ระดับรุนแรงจะพบว่ามีพัฒนาการด้านการเคลื่อนไหวล่าช้าอย่างชัดเจนในช่วงวัยขวบปีแรก

1.4 การช่วยเหลือระยะเริ่มแรก สำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา

1. ความหมายของการช่วยเหลือระยะเริ่มแรก สำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา

การช่วยเหลือระยะเริ่มแรกสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา หมายถึง กระบวนการพัฒนาระยะแรกเริ่มแก่เด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา เป็นกระบวนการระยะยาว มีหลายขั้นตอน และต้องพัฒนาตั้งแต่ระยะแรกเกิดหรือทันทีที่พบว่า เด็กมีความบกพร่องทางสติปัญญา เพื่อให้เด็กได้พัฒนาไปตามขั้นตอนเช่นเดียวกับเด็กปกติมากที่สุด (สุวิมล อุดมพิริยะศักดิ์. 2538: 37)

สรุปได้ว่า การช่วยเหลือระยะเริ่มแรกจะต้องกระทำทันทีที่พบว่า เด็กมีความบกพร่องทางสติปัญญาและช่วยเหลือพัฒนาไปตามขั้นตอนให้เร็วที่สุด

2. เป้าหมายของการช่วยเหลือระยะเริ่มแรก สำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา

เป้าหมายของการช่วยเหลือระยะเริ่มแรก สำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาในวัยก่อนเรียนขึ้นอยู่กับระดับของความบกพร่องทางสติปัญญา ซึ่งมี 2 รูปแบบคือ รูปแบบแรกสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาในระดับปานกลาง และรูปแบบสองสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาในระดับรุนแรงมาก โดยเน้นหลักการในการพัฒนาเด็ก ในด้านสำคัญต่างๆ ให้เป็นไปอย่างช้าๆ ให้สามารถทำงานตามวัตถุประสงค์ของกิจกรรมการทำงานที่ตั้งไว้ในด้านการดำรงชีวิตประจำวันได้ แต่ในสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทาง

สติปัญญาในระดับน้อยหรือเด็กที่อยู่ในกลุ่มเสี่ยง จะเป็นการเตรียมความพร้อมสำหรับการเรียนทางวิชาการในชั้นเรียนต่อไปด้วย

เป้าหมายหลักของการจัดโปรแกรมสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาที่มีความต้องการพิเศษ ที่มีอายุต่ำกว่า 5 ปี คือ

2.1 อย่างน้อยที่สุดหรือถ้าเป็นไปได้ จะต้องแก้ไขความบกพร่องและพัฒนาการที่ล่าช้าทางด้านสติปัญญาในรูปแบบการเรียนในชั้นเรียน

2.2 การสนับสนุนครอบครัว ของเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ด้านความพยายามให้ประสบผลสำเร็จในด้านสติปัญญาของเด็ก อาชีพ และ การใช้ชีวิตในสังคมของเด็ก (Hickson, Blackman; & Reis. 1995: 223)

สรุปได้ว่า เป้าหมายของการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม คือ การแก้ไขความบกพร่องและพัฒนาการที่ล่าช้าของเด็ก ครอบครัวของเด็กมีส่วนสนับสนุนให้เด็กมีความพร้อมในการเรียนหรือการทำงานต่อไป

3. ประสิทธิภาพในการจัดโปรแกรมการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม สำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา

ประสิทธิภาพในการจัดโปรแกรมการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม สำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญานั้น ขึ้นอยู่กับระดับสติปัญญาและเกณฑ์การวัดการทำงานในการเรียนรู้ การคิดของเด็กที่มีผลต่อประสิทธิภาพของการจัดโปรแกรมที่มีนัยสำคัญ เพื่อพัฒนาศักยภาพทางการรู้การคิด ให้สามารถนำไปใช้ในการเรียนในชั้นเรียนต่อไปได้ ตลอดจนนำไปปรับปรุงแบบแผนชีวิตให้มีรูปแบบที่แน่นอน โดยเรียนรู้ได้จากในโปรแกรมการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มที่กำหนดออกแบบและสร้างไว้

จากการที่ให้เด็กได้ทำงานตามโปรแกรมการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มอย่างเต็มรูปแบบ จะพบว่าระดับสติปัญญาสามารถทำนายความสำเร็จของเด็กทางการเรียนตามแบบแผนของโรงเรียนได้อย่างน่าเชื่อถือ โดยเปรียบเทียบระหว่างการวัดค่าของระดับสติปัญญา กับความสำเร็จทางวิชาการ ถึงแม้ว่าจะไม่มีการพัฒนาแบบเต็มรูปแบบทางด้านพฤติกรรมในชั้นเรียนของเด็ก แต่เป็นการพัฒนาทางด้านทักษะการรู้การคิดโดยทั่วไป ตลอดจนสิ่งแวดล้อมที่มีโอกาสในการเรียนรู้สูงสุดของเด็กและสนับสนุนให้บรรลุเป้าหมายในการประกอบอาชีพชั้นสูงต่อไป

การค้นพบและการช่วยเหลือเด็กตั้งแต่ระยะแรกเริ่มจากโรงเรียน จะช่วยให้เด็กได้รับการแก้ไข ปรับปรุงโครงสร้างรูปแบบการเรียนรู้ใหม่ หรือการเรียนรู้ที่ยังไม่ดีพอ โดยผู้เชี่ยวชาญจะต้องจัดโปรแกรมการฝึกเด็กให้เต็มรูปแบบ ครอบคลุมทั้งทางด้านสังคม เศรษฐกิจ และสุขภาพอนามัย โดยครอบครัวต้องให้การสนับสนุนตลอดเวลา และสังคมจะต้องช่วยเหลือในไหวและสนับสนุนอย่างเต็มที่ในการจัดหาอาชีพที่เหมาะสมแก่เด็กตามข้อจำกัดที่เขา มีอยู่

สรุปได้ว่า การจัดโปรแกรมช่วยเหลือระยะแรกเริ่มสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาให้มีประสิทธิภาพนั้น ต้องขึ้นอยู่กับความสามารถของระดับสติปัญญาของเด็ก และเกณฑ์การวัดการทำงานทางการเรียนรู้ การคิดของเด็ก จะต้องค้นพบและให้ความช่วยเหลืออย่างรวดเร็วที่สุด

2. หลักการฝึกทักษะสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา

2.1 หลักการฝึกเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา

หลักการฝึกเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา จำเป็นต้องมีวิธีฝึกที่แตกต่างไปจากการสอนปกติ เพื่อสนองความต้องการพิเศษของเด็กเหล่านี้ ซึ่งมีหลักการฝึกดังนี้

1. ครูต้องคำนึงถึงความพร้อมในการเรียนของเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา เพราะเด็กมีความพร้อมช้ากว่าปกติก่อนทำการฝึก สิ่งใดครูจะต้องเตรียมความพร้อมก่อนนานๆ เมื่อเด็กมีความพร้อมแล้วครูจึงทำการฝึกในวิชานั้นๆ

2. ฝึกตามความสามารถ และความต้องการของเด็กแต่ละคนโดยจัดสภาพการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับสภาพและลักษณะของเด็กนั้น

3. ฝึกตามระดับสติปัญญา เพราะเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา มีระดับสติปัญญาต่ำกว่าเด็กทั่วไปที่มีอายุเท่ากัน

4. ยอมรับความสามารถ และพยายามส่งเสริมความสามารถของเด็ก อย่าตามใจหรือคอยช่วยเหลือมากเกินไป หรือลงโทษทั้งทางกายและวาจามากเกินไป

5. พยายามฝึกให้เด็กช่วยตัวเองให้มากที่สุดจะเป็นการช่วยให้เด็กพัฒนาความเชื่อมั่นในตนเองเพิ่มมากขึ้น ทำให้เด็กรู้สึกภูมิใจในคุณค่าของตนเองและแบ่งเบาภาระจากผู้เลี้ยงดู

6. ฝึกตามหลักการวิเคราะห์งาน (Task Analysis) โดยการแบ่งงานเป็นขั้นตอนย่อยๆ หลายๆ ขั้นตอนเรียงลำดับจากง่ายไปหายาก เพื่อไม่ให้เด็กสับสนให้เด็กประสบความสำเร็จในงานซึ่งเป็นการสร้างความเชื่อมั่นในตนเองแก่เด็ก

7. ใช้หลักการแบบ 3 R's คือ

7.1 Repetition คือ การฝึกซ้ำและใช้เวลาฝึกมากกว่าเด็กปกติใช้วิธีหลายๆ วิธีในเนื้อหาเดิม

7.2 Relaxation คือ การฝึกแบบไม่ตึงเครียด ไม่ฝึกเนื้อหาวิชาเดียวกันเกิน 15 นาที ควรเปลี่ยนกิจกรรมวิชาการเป็นการเล่น ร้องเพลง ดนตรี เล่นกีฬาหรือให้เด็กได้ลงมือปฏิบัติจริง

7.3 Routine คือ การฝึกให้เป็นกิจวัตรประจำวัน เป็นกิจกรรมที่จะต้องทำเป็นประจำสม่ำเสมอในแต่ละวัน

8. ฝึกโดยการแบ่งหมู่ตามตารางฝึก สามารถทำได้ดีในกรณีที่เด็กมีระดับสติปัญญาใกล้เคียงกัน
 9. เมื่อเด็กฝึกทำกิจกรรมต่างๆ ต้องพยายามแทรกการฝึกทักษะหลายๆ ด้านบูรณาการเข้าด้วยกัน
 10. ต้องช่วยให้เด็กพัฒนาความเชื่อมั่นในตนเอง เด็กทุกคนจะเรียนได้ดีถ้าเขามีความรู้สึกประสบความสำเร็จ
 11. ฝึกที่ละขั้นจากสิ่งที่ใกล้ตัวไปหาสิ่งที่ไกลตัว หรือจากง่ายไปหายาก เพื่อไม่ให้สับสน งานบางอย่างที่เด็กปกติในวัยเดียวกันเห็นว่าง่าย แต่เด็กเหล่านี้อาจสับสนไม่เข้าใจ
 12. ฝึกโดยลงมือปฏิบัติจริง
 13. ฝึกสิ่งที่มีความหมายสำหรับเด็ก และสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ โดยเฉพาะสิ่งที่เป็นนามธรรม ซึ่งเด็กเข้าใจได้ง่าย ครูต้องพยายามอธิบายโดยใช้คำง่ายๆ และยกตัวอย่างประกอบ
 14. ต้องพยายามจัดการฝึกให้เด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา มีประสบการณ์ๆ เพื่อฝึกให้เด็กคิด
 15. ฝึกโดยใช้ของจริงหรืออุปกรณ์ประกอบทุกครั้ง ต้องใช้เวลาเด็กมากพอสมควรในการเปลี่ยนกิจกรรมอย่างหนึ่งไปสู่อีกอย่างหนึ่ง
 16. การฝึกเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาต้องอาศัยแรงจูงใจและการเสริมแรง
 17. มีการประเมินผลความก้าวหน้าของเด็กในทุกด้าน อย่างสม่ำเสมอ เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปปรับเปลี่ยนวิธีการฝึกใหม่ให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น
 18. ครูต้องเชื่อว่าเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา มีความสามารถและศักยภาพในตนเอง สามารถพัฒนาตนให้เป็นบุคคลที่สามารถดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างมีคุณค่าและมีประสิทธิภาพได้ทุกคน
 19. การฝึกเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา นอกจากการฝึกด้านวิชาการแล้ว ต้องคำนึงถึงการส่งเสริมพฤติกรรม การปรับตัว ปรับพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ ส่งเสริมพัฒนาการด้านอารมณ์ ภาษา และพัฒนาบุคลิกภาพไปพร้อมๆ กัน เนื่องจากสิ่งเหล่านี้ เป็นปัจจัยที่ทำให้เด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ
 20. การฝึกเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ต้องพยายามให้เด็กลดการพึ่งพาบุคคลอื่นลง (Step to Independence) ฝึกทักษะที่จำเป็นในการดำรงชีวิตและแสวงหาการทำงานในอนาคต (พัชรวิทย์ เกตุแก่นจันทร์. 2542: 15 -16)
- สรุปได้ว่าการจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญานั้นควรเน้นในด้านการฝึกทักษะพื้นฐานโดยเฉพาะการช่วยเหลือตนเอง ทักษะทางสังคมและทักษะที่จำเป็นต่อการดำเนินชีวิตและการประกอบอาชีพ เพื่อให้บุคคลเหล่านั้นสามารถอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุขและไม่เป็นภาระต่อสังคมต่อไป

2.2 ทักษะการปรับตัวของเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา

จุดหมายทางการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาในวัยเรียน ในการพัฒนาทางด้านทักษะการปรับตัว จะต้องมีการกำหนดขีดความสามารถของเด็กก่อน (หรือข้อจำกัดที่เด็กมีอยู่) ที่จะใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการนำความรู้ที่เรียนรู้ในโรงเรียนไปประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติกิจวัตรประจำวันปกติได้ โดยขึ้นอยู่กับอายุของเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาของแต่ละคน ความต้องการที่จะพัฒนาทักษะให้เหมาะสมสำหรับการกระทำตามแบบแผน ความต้องการของโรงเรียน การพัฒนาสัมพันธภาพระหว่างบุคคล การพัฒนาการทางอารมณ์ และการช่วยเหลือตนเองดังนี้

ตาราง 2 ทักษะต่างๆ ในการปรับตัวของเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา

ทักษะการปรับตัว	ตัวอย่างของทักษะที่ต้องการฝึก และการช่วยเหลือ
การกระทำตามแบบแผนความต้องการของโรงเรียน	<ul style="list-style-type: none"> - การตั้งใจในการเรียนรู้การทำงาน - การจัดระบบการทำงาน - การกระทำตามคำชี้แนะ - การบริหารเวลา - การถามคำถาม
การพัฒนาสัมพันธภาพระหว่างบุคคล	<ul style="list-style-type: none"> - การเรียนรู้ที่จะทำงานร่วมกับบุคคลอื่นๆ - การตอบสนองต่อแนวทางของสังคมในสิ่งแวดล้อม - การใช้ภาษาที่เป็นที่ยอมรับของสังคม - การตอบสนองที่เหมาะสมต่อคำชี้แนะและแนวทางของครู - การรับรู้ทางสังคมเป็นอย่างดี (การแสดงออกที่เหมาะสมร่วมกับประสบการณ์ที่ตนเองมีอยู่ร่วมกับบุคคลอื่น)
การพัฒนาทักษะทางภาษา	<ul style="list-style-type: none"> - การเข้าใจคำสั่งคำแนะนำ - การติดต่อสื่อสารตามที่ตนอยากและต้องการ - การแสดงความคิดเห็น - การรับฟังอย่างตั้งใจ - การใช้ระดับเสียงและท่วงทำนองได้อย่างถูกต้อง

ตาราง 2 (ต่อ)

ทักษะการปรับตัว	ตัวอย่างของทักษะที่ต้องการฝึกและการช่วยเหลือ
การพัฒนาการทางอารมณ์	<ul style="list-style-type: none"> - การพยายามมีส่วนร่วมของสังคมและมีปฏิสัมพันธ์ - การลดการหลีกเลี่ยงการทำงานและประสบการณ์ทางสังคม (ตัวอย่างเช่น การเฉื่อยชา เกียจคร้าน การถอยจากสังคม)

ที่มา: วีรานูตร พูลทองคำ. 2545: 13; อ้างอิงจาก Drew, Hardman; & Logan. 1996: 221–222.

สรุปได้ว่า ในการพัฒนาทางด้านทักษะการปรับตัว สิ่งที่สำคัญจะต้องมีการกำหนดขีดความสามารถของเด็กก่อนที่จะใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการนำความรู้ไปประยุกต์ เพื่อใช้ในการปฏิบัติกิจวัตรประจำวันปกติได้ โดยขึ้นอยู่กับอายุของเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา

2.3 การฝึกทักษะการปรับตัว

ในประเทศสหรัฐอเมริกา โรงเรียนรัฐต่างๆ ที่ทำการกีดกันการรับเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาเข้าเรียนในศตวรรษนี้ ปัจจุบันโฉมหน้าเหล่านี้ได้เปลี่ยนแปลงไปอย่างเห็นได้ชัด ในด้านการจัดประสบการณ์การศึกษาพร้อมกับความต้องการส่วนบุคคลสำหรับเด็กนักเรียนเหล่านี้โปรแกรมการศึกษาจึงขยายกว้าง ในด้านการเพิ่มพูนการเรียนรู้ทักษะการปรับตัวที่จำเป็น เพื่อจะเป็นการลดการพึ่งพาบุคคลอื่นและเพิ่มโอกาสทางการศึกษาในโรงเรียนให้เด็กได้เป็นส่วนหนึ่งของสังคม การฝึกทักษะการปรับตัวให้แก่เด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาจะต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานหลักการที่ว่า ทักษะเหล่านี้ต้องไม่ฝึกในรูปแบบที่เป็นทางการ เพราะจะทำให้เด็กไม่เกิดการเรียนรู้ แต่สำหรับเด็กปกติการสอนทักษะเหล่านี้ ไม่มีความจำเป็นมากนักเพราะเด็กเหล่านี้สามารถเรียนรู้ได้จากประสบการณ์ในชีวิตประจำวัน

ทักษะการปรับตัวของเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ในวัยเรียนเนื้อหาจะประกอบด้วยการเล่นอิสระ การดูแลตนเอง ทางสังคม การติดต่อสื่อสาร ทักษะการเรียนทางด้านวิชาการเพื่อการดำรงชีวิตประจำวัน การพัฒนาทางทักษะทางกลไกกล้ามเนื้อใหญ่และกล้ามเนื้อเล็ก เด็กจะต้องได้รับการฝึกให้ประสบผลสำเร็จเป็นอันดับแรกก่อนที่จะเรียนรู้ในทักษะด้านอื่นๆ โดยการพัฒนาทักษะกลไกกล้ามเนื้อใหญ่จะสัมพันธ์กับการเคลื่อนไหว ความสมดุล

และรูปแบบของการเคลื่อนไหว รวมทั้งการควบคุมการเคลื่อนไหวคอและศีรษะ การกลิ้งตัว การเคลื่อนไหวตัวที่ถูกต้อง การนั่ง การคลาน การเลื้อยตัว การยืน การเดิน การวิ่ง กระโดดข้าม การฝึกกลไกกล้ามเนื้อเล็ก ประกอบด้วยการเรียนรู้ที่จะเอื้อมแขน กำมือและหยิบจับสิ่งของสำหรับการพัฒนาทักษะกลไกกล้ามเนื้อของเด็ก จำเป็นต้องให้เด็กสามารถกระทำได้ทั้งเป้าหมายที่อยู่หนึ่งและเป้าหมายที่เคลื่อนที่ (การสัมพันธ์กันของตา – มือ) ทั้ง 2 สิ่งนี้เป็นสิ่งต้องทำได้ก่อน เพื่อเป็นการฝึกทักษะการควบคุมสิ่งของที่จะต้องนำไปใช้ในสถานการณ์การประกอบอาชีพและเป็นพื้นฐานของการเรียนรู้ เพื่อที่จะนำไปใช้ในกิจกรรมการใช้เวลาว่าง

ทักษะการดูแลตนเองเป็นสิ่งที่จำเป็น ที่จะทำให้เด็กพึ่งพาตนเองได้ทั้งในบ้านและโรงเรียน ขอบเขตของการดูแลตนเองขั้นพื้นฐานนั้น คือ ความปลอดภัย การแต่งกาย สุขอนามัยและการรับประทานอาหาร

ตัวอย่าง การฝึกทักษะด้านความปลอดภัย จะต้องให้เด็กใช้โทรศัพท์ในสถานการณ์ฉุกเฉิน 191 ได้ โดยอธิบายถึง 12 ขั้นตอนการฝึกทักษะนี้ คือ

1. ตำแหน่งของโทรศัพท์
2. ยกหูโทรศัพท์ออกจากเบ้า
3. หมุนหมายเลข 1
4. หมุนหมายเลข 9
5. หมุนหมายเลข 1
6. ยกหูโทรศัพท์มาแนบหู
7. ฟังพนักงานโทรศัพท์ตอบรับ
8. บอกชื่อ – นามสกุล
9. บอกที่อยู่ของตนเอง
10. บอกเบอร์โทรศัพท์ตนเอง
11. อธิบายถึงภาวะฉุกเฉิน
12. ถือหูโทรศัพท์ไว้รอพนักงานโทรศัพท์ตอบรับว่าจะทำอะไรต่อไป

การฝึกทักษะการแต่งกาย จะต้องเรียนรู้ถึงการติดกระดุม รูดซิป รััดเข็มขัด และผูกเน็คไท ทักษะสุขอนามัยส่วนบุคคลประกอบด้วย การเข้าห้องส้วม การล้างหน้า การล้างมือ การอาบน้ำ การแปรงฟัน การสระผมและหวีผม ทักษะการรับประทานอาหารประกอบไปด้วย การเรียนรู้ที่ใช้นิ้วหยิบอาหารรับประทาน การใช้ภาชนะต่างๆ การตักน้ำจากแก้ว และการบริการอาหาร

การฝึกทักษะทางสังคมเป็นการประยุกต์ทักษะการดูแลตนเองหลายๆ ด้าน มาพัฒนาสัมพันธภาพระหว่างบุคคลในทางดี การฝึกทักษะทางสังคมจะเน้นถึงความเหมาะสม ทางด้านภาพลักษณ์ทางกาย มารยาท การใช้เวลาว่างและพฤติกรรมทางเพศ การติดต่อสื่อสารจะสัมพันธ์กับการพัฒนาทางสังคมอย่างแน่นแฟ้น เพราะหาไม่มี การติดต่อสื่อสารประเภทใดที่ไม่มี

ปฏิสัมพันธ์ การติดต่อสื่อสารอาจจะมีทั้งการสื่อสารโดยใช้คำพูดและไม่ใช้คำพูด (ตัวอย่างเช่น การใช้ภาษา สัญลักษณ์ การเขียนบนกระดาน) แต่สิ่งที่สำคัญที่สุดอยู่ที่ว่าการติดต่อสื่อสารจะนำเสนอในรูปแบบใด (วีรานูตร พูลทองคำ. 2545: 15; อ้างอิงจาก Drew, Hardman; & Logan. 1996: 240 – 241)

สรุปได้ว่า เด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาควรได้รับการฝึกทักษะการปรับตัว ซึ่งมีความจำเป็นมาก เพราะว่าเด็กเหล่านี้มีข้อจำกัดทางการเรียนรู้จากประสบการณ์ในชีวิตประจำวัน ในการฝึกทักษะการปรับตัวเป็นการเพิ่มความรู้ เพื่อให้เด็กสามารถดำรงชีวิตได้ด้วยตนเองให้มากที่สุดตามศักยภาพของตนเองที่มีอยู่

2.4 กิจกรรมพัฒนาการพฤติกรรมกรรมการปรับตัว

พฤติกรรมกรรมการปรับตัวหรือแนวคิดต่างๆ มีส่วนสัมพันธ์ในการก่อให้เกิดการให้คำจำกัดความ และการจัดแบ่งระดับขั้นความบกพร่องทางสติปัญญาเป็นอย่างมาก ในอดีตที่ผ่านมา โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อ 35 ปีที่ผ่านมา อย่างไรก็ตามการพัฒนาในแนวคิดนี้ได้แสดงให้เห็น อย่างมากมายในรูปของตารางแสดงรูปแบบต่างๆ ของหลายบุคคล ทำให้เกิดความยากของการที่จะนำไปใช้ แต่ในการยึดรูปแบบการใช้พฤติกรรมกรรมการปรับตัวในการทำงานปัจจุบันยังคงใช้ AAMR Manual on Terminology and Classification in 1966 หลังจากทำการปรับปรุงใหม่พัฒนาใหม่ เพื่อนำไปใช้ คือ มีการจัดแบ่งเป็นตารางแสดงระดับขั้นพฤติกรรมปรับตัวตามพัฒนาการของมนุษย์ ดังแสดงในตาราง 3 ที่แสดงให้เห็นระดับขั้นของพฤติกรรมกรรมการปรับตัวตามอายุ

ตาราง 3 ตัวอย่างกิจกรรมพัฒนาการพฤติกรรมกรรมการปรับตัวโดยสัมพันธ์กับอายุ

อายุและระดับความบกพร่องทางสติปัญญา	ตัวอย่างแสดงถึงระดับสูงสุดของพฤติกรรมกรรมการปรับตัว
อายุ 3 ปี : ระดับน้อย	การทำงานด้วยตนเอง สามารถรับประทานอาหารได้ด้วยช้อน (พวกธัญญาพืชหรืออาหารอ่อน) แต่ยังคงทำหกและเทอะอยู่ ดื่มน้ำได้เอง สามารถถอดเสื้อได้เองบ้างบางอย่าง (เช่น ถูงเท้า เสื้อข้างในกางเกงใน เสื้อผ้า) พยายามที่จะอาบน้ำเองหรือใช้มือถูทำความสะอาดได้ แต่ยังคงให้การช่วยเหลือร่วมด้วย และยังคงมีอุบัติเหตุทางด้านการขับถ่าย ในการปัสสาวะเปียกเสื้อผ้า โดยไม่ยอมบอก ยังต้องช่วยในการพาไปเข้าห้องส้วม
อายุ 6 ปี : ระดับปานกลาง	
อายุ 9 ปี : ระดับรุนแรง	
อายุ 12 ปีขึ้นไป: ระดับรุนแรงมาก	

ตาราง 3 (ต่อ)

อายุและระดับความบกพร่องทางสติปัญญา	ตัวอย่างแสดงถึงระดับสูงสุดของพฤติกรรม การปรับตัว
<p>อายุ 6 ปี : ระดับน้อย</p> <p>อายุ 9 ปี : ระดับปานกลาง</p> <p>อายุ 12 ปี : ระดับรุนแรง</p> <p>อายุ 15 ปีขึ้นไป: ระดับรุนแรงมาก</p>	<p>ทางร่างกาย</p> <p>สามารถขึ้น – ลงบันไดได้ แต่จังหวะทำยังไม่สัมพันธ์กัน สามารถวิ่ง กระโดดข้าม แต่อาจจะถนัดสมดุลที่เท้าข้างใดข้างหนึ่ง สามารถเดินข้ามผ่านลูกบอลไปหาคนอื่นได้ สามารถเคลื่อนย้ายสิ่งของ บางทีอาจจะสามารถเล่นตัวต่อ ภาพได้อย่างแบบง่าย ๆ โดยไม่ต้องให้การช่วยเหลือ</p> <p>การติดต่อสื่อสาร</p> <p>สามารถพูดได้ 2 หรือ 3 ประโยค ชื่อคำง่าย ๆ เข้าใจ คำสั่งง่าย ๆ รู้จักชื่อคน ถ้าไม่ใช้การสื่อสารด้วยคำพูดจะสามารถแสดงท่าทางในการต้องการขอความช่วยเหลือจากคนอื่น ๆ ได้</p> <p>ทางสังคม</p> <p>สามารถเล่นกับคนอื่น ๆ ได้ในกิจกรรมง่าย ๆ ชอบเล่นกับคนใดคนหนึ่งหรือ 2 คน มากกว่าเล่นทุกอย่างไปกับคนอื่น ๆ ในกลุ่ม</p> <p>การทำงานด้วยตนเอง</p> <p>สามารถรับประทานอาหารได้ด้วยช้อน และส้อมแต่ยังคงมีหกหล่นด้วย สวมใส่เสื้อผ้าได้ด้วยตนเอง แต่ยังคงต้องให้การช่วยเหลือในการติดกระดุมเม็ดเล็กๆ หรือรูตชิปเสื้อแจ็คเก็ต พยายามที่จะอาบน้ำด้วยตนเอง แต่ยังคงต้องให้การช่วยเหลืออยู่ สามารถทำความสะอาดได้บางส่วน แต่บางทีก็ยังมีอุบัติเหตุทางด้านการขับถ่ายอยู่บ้าง</p> <p>ทางร่างกาย</p> <p>สามารถกระโดดหรือกระโดดข้าม ขึ้นบันไดได้ด้วยเท้าที่สลับสัมพันธ์กันเป็นอย่างดี ถีบจักรยานได้ (จักรยานสำหรับเด็กอายุมากกว่า 8 ปี) บางทีปีนต้นไม้เล่นในพงหญ้า เล่นเกมเต๋นร่า โยนบอล กระโดดตีวัตถุที่ตั้งเป็นเป้าไว้ได้</p>

ตาราง 3 (ต่อ)

อายุและระดับความบกพร่องทางสติปัญญา	ตัวอย่างแสดงถึงระดับสูงสุดของพฤติกรรม การปรับตัว
<p>อายุ 12 ปี : ระดับน้อย</p> <p>อายุ 15 ปีขึ้นไป: ระดับปานกลาง</p>	<p>การติดต่อสื่อสาร</p> <p>สามารถติดต่อสื่อสารด้วยประโยคที่สมบูรณ์แบบพูดได้ อย่างสมบูรณ์แบบร่วมกับการใช้คำว่า “เพราะว่า” และ “แต่” จำสัญลักษณ์และคำต่างๆได้ แต่ไม่สามารถอ่านบทกลอนด้วยความเข้าใจได้</p> <p>ทางสังคม</p> <p>สามารถเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มได้ด้วยตนเอง สามารถเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมเกมแข่งขันกัน อย่างง่าย ๆ ได้ บางทีมีเพื่อนสนิท แต่ต้องรู้จักคุ้นเคยกันมากกว่า 1 อาทิตย์</p> <p>กิจกรรมทางการเงิน</p> <p>บางที่สามารถส่งให้ไปทำกิจกรรมทางการเงินของอย่างง่าย ๆ ได้ แต่ต้องจดใส่กระดาษให้ รู้ค่าของเงิน แต่ไม่รู้ว่า จะใช้เงินอย่างไร (ยกเว้นการใช้เงินในตู้หยอดเหรียญที่ใช้ในการซื้อสินค้า)</p> <p>ทางอาชีพการงาน</p> <p>อาจได้เตรียมอาหารง่าย ๆ ได้ เช่น แซนวิช ช่วยงานบ้าน ง่าย ๆ เช่น เก็บที่นอน กวาดบ้าน ดูดฝุ่น จัดและทำความสะอาด สะอาดโต๊ะอาหารได้</p> <p>การควบคุมตนเอง</p> <p>บางที่อาจถามได้ว่า คุณต้องการให้เขาทำงานอะไร มีสมาธิในการทำงานได้ 10 นาทีหรือมากกว่า พยายามทำงานเองและปฏิบัติงานด้วยความรับผิดชอบสามารถ</p> <p>การทำงานได้ด้วยตนเอง</p> <p>รับประทานอาหาร อาบน้ำ แต่งกายได้เอง บางที่เลือกเสื้อผ้าใส่เอง อาจเตรียมอาหารแบบง่าย ๆ ได้เอง (แซนวิช) ให้สำหรับตนเองและผู้อื่น หวีผม แปรงผม อาจสระผมและจัดแต่งทรงผมเอง อาจซักผ้า รีดผ้าและจัดเก็บเสื้อผ้าของตนเองได้</p>

ตาราง 3 (ต่อ)

อายุและระดับความบกพร่องทางสติปัญญา	ตัวอย่างแสดงถึงระดับสูงสุดของพฤติกรรม การปรับตัว
	<p>ทางร่างกาย</p> <p>ควบคุมตนเองได้เป็นอย่างดีทางความสัมพันธ์ของกล้ามเนื้อใหญ่และกล้ามเนื้อเล็ก</p> <p>การสื่อสาร</p> <p>อาจสนทนาในบทสนทนาต่างๆ ในการใช้ประโยคที่สมบูรณ์ บางที่อาจอ่านประโยค คำคุณศัพท์ สัตว์ลักษณะหรือบทกลอนง่ายๆ ที่พอเข้าใจได้</p> <p>ทางสังคม</p> <p>มีปฏิสัมพันธ์กับคนอื่นได้เป็นอย่างดีในการเข้าร่วมและแข่งขันกับคนอื่น</p> <p>กิจกรรมทางการเงิน</p> <p>บางที่สามารถส่งให้ไปซื้อของหลายๆรายการได้ โดยไม่ต้องเขียนใส่กระดาษ แต่จะต้องไม่ใช้เงินในราคาหลายๆ ในการรวมค่ารวมเงินเหรียญเป็นค่าเงินสูงทางอาชีพการงาน อาจทำงานบ้านง่ายๆ ในกิจวัตรประจำวันได้ (ปัดฝุ่น ถ่ายของออกจากกระเป๋าเดินทาง ล้างจาน เตรียมอาหารง่ายๆ ที่ต้องมีส่วนผสม)</p> <p>การควบคุมตนเอง</p> <p>อาจทำกิจกรรมได้ด้วยตนเองได้มากที่สุดด้วยความตั้งใจในการทำงาน 15 – 20 นาที (หรือมากกว่า) บางที่จะปฏิบัติหน้าที่ได้ถูกต้องตามคำสั่งในการทำงานที่ตั้งใจไว้ด้วยความรับผิดชอบ</p>

ที่มา: วีรานูตร พูลทองคำ. 2545: 17 – 21; อ้างอิงจาก Drew, Logan; & Hardman.1992: 23–26.

สรุปได้ว่า สำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ในการฝึกทักษะการปรับตัว จะต้องเลือกกิจกรรมให้สัมพันธ์กับอายุและดูความสามารถของเด็ก เพื่อเป็นข้อมูลในการพัฒนาทักษะต่างๆ ให้เด็กทำงานได้ประสบผลสำเร็จ

3. ทักษะการช่วยเหลือตนเอง

3.1 ความหมายของทักษะการช่วยเหลือตนเอง

ทักษะการช่วยเหลือตนเอง หมายถึง ทักษะที่สำคัญที่สุด ที่เด็กจำเป็นต้องเรียนรู้ จนสามารถปฏิบัติได้และเกิดเป็นความเคยชิน ติดตัวนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ แม้ว่าผู้ฝึก จะต้องลำบากและใช้เวลาอย่างมากกับเด็กในการฝึกทักษะ แต่ผลที่ได้รับจะมีค่ามหาศาลทั้ง ต่อเด็กและผู้เกี่ยวข้อง เด็กจะเกิดความภาคภูมิใจในตัวเองทั้งยังช่วยเสริมสร้างสุขภาพจิต ของครอบครัวให้ดีขึ้นด้วย ทุกคนไม่ต้องเหน็ดเหนื่อย คอยให้ความช่วยเหลือแก่เด็กตลอดทั้งวัน ถ้าเราทุกคนยอมเหนื่อยและช่วยกันฝึกทักษะการช่วยเหลือตนเองให้แก่เด็กได้ทุกเรื่อง เท่าที่ เด็ก จะมีความสามารถ ทำได้ในขั้นต่ำ ในที่สุดเราและเด็กก็จะพบความสุขมากขึ้น (ประภัสสร ปรีเอี่ยม. 2539: 24)

3.2 คุณค่าและประโยชน์ของการช่วยเหลือตนเอง

การมีพัฒนาการในพฤติกรรมช่วยเหลือตนเอง ทำให้เด็กมีความสุข มีอิสระใน ครอบครัวและชุมชน เด็กจะพึ่งตนเองได้มากขึ้นเป็นการลดภาระของสมาชิกครอบครัวใน การดูแลเด็ก เป็นประโยชน์ของการช่วยเหลือตนเอง (ศูนย์พัฒนาศึกษาแห่งประเทศไทย. 2529: 96) นอกจากนี้ยังเป็นประโยชน์ในด้าน

1. การสร้างความอิสระ

ในช่วงขวบแรกๆ เป็นเวลาที่ดีที่สุดในการเรียนรู้ที่จะดูแลตนเอง ช่วงนี้เป็นเวลา ที่เด็กทุกคนจะต้องดิ้นรนเพื่ออิสรภาพ เด็กๆอยากช่วยตนเองซึ่งเป็นการทำงานหนัก ความสามารถ ที่มีอยู่ในแต่ละคน จะพบว่าเด็กๆ จะเฝ้ามองและเลียนแบบการช่วยเหลือตนเอง ของเด็กที่โตกว่า หรือผู้ใหญ่และทดลองเองครั้งแล้วครั้งเล่า ถึงแม้จะถูกหรือผิดแต่นั้นก็คือ ความพยายามที่จะเรียนรู้วิธีช่วยตนเอง ซึ่งจัดเป็นส่วนหนึ่งของการเรียนรู้

2. เด็กรู้สึกว่าได้ประสบผลสำเร็จและมีความเชื่อมั่นในตนเอง

ความภูมิใจและความปีติยินดีที่เกิดจากการทำกิจกรรมเป็นสิ่งสำคัญความภาคภูมิใจ แบบนั้นมองเห็นได้ชัด เด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาที่มีความสามารถเรียนรู้ทักษะนี้ได้ เช่นกันเด็กเหล่านี้สามารถเรียนรู้ถึงความรู้สึกที่ดี เมื่อทำสิ่งต่างๆ ได้เอง

3.3 วิธีการฝึกการช่วยเหลือตนเอง

วิธีการฝึกการช่วยเหลือตนเองควรกำหนดขั้นตอนไว้ดังนี้

1. พฤติกรรมเป้าหมาย (Behavior Objective) หมายถึง พฤติกรรมที่ต้องการจะสอน เด็ก ซึ่งจะบอกเกี่ยวกับสิ่งที่เด็กจะต้องทำได้ เพื่อแสดงถึงทักษะที่จะเกิดขึ้นแก่เด็กในช่วงเวลา การฝึกที่กำหนด และพยากรณ์ถึงสิ่งที่เด็กจะทำได้ในตอนท้าย ส่วนประกอบที่สำคัญในการวาง พฤติกรรมเป็นเป้าหมายมี 4 ประการ

1.1 ชื่อเด็ก ที่จะแสดงพฤติกรรมนั้น

1.2 พฤติกรรมที่คาดหวังว่าเด็กจะทำได้ เมื่อเด็กได้เรียนรู้ทักษะ หลังจากที่ได้รับ การฝึกสอนแล้ว

1.3 เงื่อนไขที่กำหนด บอกถึงจำนวนพฤติกรรมความช่วยเหลือตนเองที่ต้องฝึก

1.4 ผลสำเร็จในการฝึกในการวางระดับความสำเร็จโดยทั่วไป 100 เปอร์เซ็นต์และ ต้องสัมพันธ์กับเงื่อนไขที่วางไว้

2. การแยกย่อยขั้นตอนการฝึก (Task Analysis) หมายถึง การนำพฤติกรรมตาม รายการตรวจพฤติกรรม มาวิเคราะห์แยกเป็นขั้นตอนย่อย เพื่อสะดวกในการสอนเด็กแต่ละชั้น จะเริ่มไปตามลำดับจนเสร็จสิ้นกระบวนการ เมื่อแยกย่อยขั้นตอนแล้วจะทำให้เด็กรู้สึกว่ายาก เกินไป สามารถทำได้สำเร็จโดยไม่ยาก และไม่ต้องใช้เวลาในการฝึกนานเกินไปในแต่ละ ขั้นตอน

3. วิธีการช่วยเหลือในการฝึกเด็ก (Type of Aid)

3.1 ทางร่างกาย คือ การช่วยจับ ซึ่งมักจะใช้ในการฝึกกล้ามเนื้อ

3.2 ทางคำพูด คือ การช่วยให้เด็กทำได้ด้วยการพูดบอกเด็ก ซึ่งช่วยในการฝึก พัฒนาการทุกด้าน

3.3 ทางสายตา คือ การช่วยโดยการกระตุ้นสายตาเด็กเพื่อให้เด็กทำได้ง่ายขึ้น

3.4 กระบวนการแก้ไขเพื่อให้เด็กปฏิบัติได้ถูกต้อง (Correction Procedures) เมื่อ เลือกพฤติกรรมที่จะฝึกโดยวางเป้าหมาย แยกย่อยขั้นตอน เลือกดำเนินวิธีการฝึกและการใช้ แรงเสริมก่อนจะฝึกโดยเน้นเฉพาะแต่สิ่งที่ถูกต้องขณะฝึก ถ้าเด็กทำไม่ได้ต้องหาวิธีแก้ไขเพื่อให้ เด็กทำตามให้ได้จึงจำเป็นต้องมีแรงเสริมช่วย (ศูนย์พัฒนาศึกษาแห่งประเทศไทย. 2529: 104 – 111)

3.4 การช่วยเหลือตนเองด้านการแต่งกาย

การช่วยเหลือตนเองด้านการแต่งกาย หมายถึง การแสดงพฤติกรรมที่เป็น กระบวนการที่ต่อเนื่อง และซับซ้อน มีลำดับขั้นตอนพัฒนาการเฉพาะ ซึ่งสังเกตพฤติกรรม เหล่านี้ได้ในเด็กปกติตั้งแต่อายุประมาณ 1 ปีจะเริ่มให้ความร่วมมือในการแต่งกาย พออายุ 18 เดือน เด็กจะเริ่มใช้มือในการถอดเสื้อ กางเกง ถุงเท้า และรองเท้าจนอายุ 2 ปี ทักษะการใช้มือ จะดีขึ้นมาก เด็กสามารถถอดเสื้อ กางเกงได้เอง อายุ 5 ปี เด็กสามารถถอดเสื้อและใส่เสื้อ กางเกงได้อย่างสมบูรณ์ ไม่ต้องอาศัยคนอื่น สำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ซึ่งมี พัฒนาการทางทักษะการแต่งตัวช้ากว่าเด็กปกติ บางครั้งเด็กจะเรียนรู้จากการลองผิดลองถูก โดยการสังเกตจากผู้ใหญ่และหากผู้ที่เกี่ยวข้องให้ความช่วยเหลือได้ถูกต้อง จะเปิดโอกาสให้เด็ก ได้ฝึกฝนและเรียนรู้ที่จะช่วยตนเองได้ (สมเกตุ อุทโยธา. 2539: 15)

ดังนั้นการช่วยเหลือตนเองด้านการแต่งกาย เป็นทักษะที่มีความจำเป็นในชีวิตประจำวันของเด็ก ผู้ฝึกควรเริ่มฝึกเด็กตั้งแต่อายุยังน้อย และพยายามฝึกให้เด็กเรียนรู้ช่วยเหลือตนเองให้มากที่สุด

3.5 การช่วยเหลือตนเองด้านการใช้ห้องน้ำ

การช่วยเหลือตนเองด้านการใช้ห้องน้ำ หมายถึง การแสดงพฤติกรรมที่สามารถแสดงออกอย่างต่อเนื่อง หรือการประสานสัมพันธ์กันระหว่างกันของอวัยวะส่วนต่างๆ ของร่างกายโดยเด็กสามารถควบคุมการเคลื่อนไหวของร่างกาย ควบคุมกล้ามเนื้อมัดเล็กและสามารถใช้ ประสาทสัมผัสระหว่างมือและสายตา เพื่อช่วยเหลือตนเองด้านการใช้ห้องน้ำ เช่น วิธีการนั่ง การยืน การใช้อุปกรณ์ทำความสะอาด

ดังนั้นการช่วยเหลือตนเองด้านการใช้ห้องน้ำ คือการทำงานของอวัยวะที่มีประสานกันระหว่างตาและมือ เพื่อให้เด็กได้แสดงพฤติกรรมด้านการใช้ห้องน้ำได้เองตามศักยภาพที่เขา มีอยู่ หรือในบางครั้งอาจต้องการความช่วยเหลือน้อยที่สุด

สรุปได้ว่า การที่จะทำให้เด็กบกพร่องทางสติปัญญาเรียนรู้ทักษะการดูแลตนเองได้นั้น จะต้องคำนึงถึงความสามารถของเด็กก่อน และในช่วงปฐมวัยเป็นระยะเวลาที่ดีที่สุดสำหรับการฝึกทักษะการช่วยเหลือตนเองให้แก่เด็ก และควรแยกย่อยงานแต่ละอย่างเป็นขั้นๆ เมื่อเด็กทำสำเร็จได้ทีละขั้นเล็กๆ ก็จะนำไปสู่ความสำเร็จของงานนั้นได้ และช่วยให้เด็กเกิดความมั่นใจในตนเองทำได้เต็มความสามารถที่เขา มีอยู่หรือต้องการความช่วยเหลือน้อยที่สุด และไม่เป็นภาระแก่ผู้อื่นมาก

4. การฝึกโดยใช้หลักการวิเคราะห์งาน

4.1 ความหมายของการฝึกโดยใช้หลักการวิเคราะห์งาน (ศูนย์พัฒนาการศึกษาแห่งประเทศไทย ทบวงมหาวิทยาลัย. 2539: 104)

การฝึกโดยใช้หลักการวิเคราะห์งาน หมายถึง การนำพฤติกรรมตามรายการตรวจพฤติกรรมมาวิเคราะห์แยกเป็นขั้นตอนย่อย เพื่อสะดวกในการสอนเด็กแต่ละชั้น เมื่อแยกย่อยขั้นตอนแล้ว จะทำให้เด็กรู้สึกว่ายปฏิบัติไม่ยากเกินไป สามารถทำได้สำเร็จโดยไม่ยาก และไม่ต้องใช้เวลาในการฝึกนานเกินในแต่ละขั้นตอน

สรุปได้ว่า การฝึกโดยใช้หลักการวิเคราะห์งานเป็นการฝึกโดยใช้ขั้นตอนการฝึกที่แยกย่อยงานแต่ละอย่างออกเป็นขั้นๆ และเริ่มฝึกเด็กตามขั้นตอน จนสามารถที่จะทำงานนั้นได้ตามเป้าหมายในการทำงาน

4.2 ลักษณะการฝึกโดยใช้หลักการวิเคราะห์งาน

การฝึกโดยใช้หลักการวิเคราะห์งานมี 2 ลักษณะคือ

1. การฝึกด้วยวิธีลูกโซ่แบบเดินหน้า (Forward Chaining) คือ การฝึกเริ่มจากขั้นตอนเป็นต้นไปเมื่อเด็กสามารถทำขั้นที่ 1 ได้ด้วยตนเองตามเกณฑ์ที่ตั้งไว้ จึงเริ่มฝึกในขั้นต่อไป

2. การฝึกด้วยวิธีลูกโซ่แบบถอยหลัง (Backward Chaining) คือ การฝึกเริ่มจากผู้ฝึกจับมือเด็กทำขั้นสุดท้ายให้ได้ก่อน เมื่อสำเร็จขั้นสุดท้ายแล้ว ผู้ฝึกจึงย้อนหลังจากขั้นสุดท้ายมาอีกขั้นหนึ่ง ทำเช่นเดียวกันจนถึงขั้นตอนแรก

สรุปได้ว่า การฝึกโดยใช้หลักการวิเคราะห์งานสามารถทำได้ 2 ลักษณะ คือ การฝึกจากหน้าไปหลังและการฝึกแบบถอยหลัง

4.3 งานวิจัยที่เกี่ยวกับหลักการวิเคราะห์งาน

จากงานวิจัยเรื่อง การใช้การฝึกด้วยวิธีลูกโซ่แบบถอยหลัง ในการสอนการช่วยเหลือตัวเองของเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ระดับเชาวน์ปัญญา 50–70 โดยใช้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 3 คน จากมูลนิธิสถาบันแสงสว่าง มาทำการทดลองฝึกทักษะการช่วยเหลือตนเองด้านการแต่งกาย โดยใช้การฝึกด้วยวิธีลูกโซ่แบบถอยหลัง ใน 3 ทักษะคือ การใส่เสื้อ การนุ่งกางเกง และการใส่ถุงเท้า ซึ่งใช้วิธีการวิจัยแบบกลุ่มตัวอย่างเดียว แบบ A-B-A โดยแบ่งเป็น 3 ระยะ ระยะที่ 1 ทดสอบหาความสามารถเบื้องต้น ระยะที่ 2 ทดลองการแต่งกายด้วยการฝึกด้วยวิธีลูกโซ่แบบถอยหลัง ระยะที่ 3 ทดสอบความสามารถด้านการแต่งกายของกลุ่มตัวอย่าง ผลการวิจัยพบว่า เด็กที่ได้รับการฝึกการแต่งกายโดยวิธีการฝึกด้วยวิธีลูกโซ่แบบถอยหลัง ตามขั้นตอนแล้วเด็กสามารถช่วยเหลือตนเอง ในการแต่งกายได้เอง (สมเกตุ อุทรโยธา. 2539: บทคัดย่อ)

จากงานวิจัยเรื่อง การศึกษาประสิทธิภาพของแบบฝึกการช่วยเหลือตนเองด้านการแต่งกายเป็นรายบุคคล โดยใช้หลักการวิเคราะห์งานของเด็กกลุ่มอาการดาวน์ โดยใช้กลุ่มตัวอย่างเด็กกลุ่มอาการดาวน์ 6–9 ปี ระดับเชาวน์ปัญญา 35–68 จากโรงพยาบาลราชานุกุล จำนวน 16 คน ได้รับการฝึกการช่วยเหลือตนเอง ด้านการแต่งกายด้วยแบบการฝึกที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น โดยใช้หลักการวิเคราะห์งานในการฝึกการทดลองเป็นแบบ Randomized One Group Pretest Design ผลการวิจัยพบว่า คะแนนความสามารถในการช่วยเหลือตนเองหลังการทดลองสูงขึ้นกว่าก่อนทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 (ประภัสสร ปรีเยี่ยม. 2539: บทคัดย่อ)

จากงานวิจัย เรื่อง ผลของการฝึกโดยใช้หลักการวิเคราะห์งานเพื่อพัฒนาทักษะการทำความสะอาดเสื้อผ้าของเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ระดับเชาวน์ปัญญา 35 – 50

จากสถานสงเคราะห์เด็กพิการทางสมองและปัญญาหึ่ง จำนวน 3 คน ได้รับการฝึกทักษะ การทำความสะอาดเสื้อผ้า โดยใช้หลักการวิเคราะห์หงาน ซึ่งใช้วิธีการวิจัยแบบกลุ่มตัวอย่าง เดียวแบบ A – B ผลการวิจัยพบว่า เด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาที่ได้รับการฝึกทักษะ การทำความสะอาดเสื้อผ้า โดยใช้หลักการวิเคราะห์หงาน มีทักษะการทำความสะอาดเสื้อผ้า (จันทร์เพ็ญ เหล่านรเศรษฐ์. 2544: บทคัดย่อ)

จากงานวิจัยเรื่อง การศึกษาทักษะการรับประทานอาหารของเด็กที่มีความบกพร่อง ทางสติปัญญา ระดับฝึกได้ จากการใช้ชุดฝึกทักษะการรับประทานอาหารเชิงวิเคราะห์หงานโดย ใช้กลุ่มตัวอย่าง จากสถานสงเคราะห์เด็กอ่อนพิการทางสมองและปัญญา จังหวัดนนทบุรี จำนวน 8 คน ได้รับการฝึกทักษะการรับประทานอาหาร ด้วยชุดฝึกทักษะการรับประทาน อาหาร ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น โดยใช้หลักการวิเคราะห์หงาน ในการฝึกการทดลองแบบ One – group Pre-test / Post-test design ผลการวิจัยพบว่า เด็กมีทักษะในการรับประทานอาหารดีขึ้น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 (วีรานุตร พูลทองคำ. 2545: บทคัดย่อ)

จากงานวิจัย เรื่อง การศึกษาความสามารถในการเข้าใจความหมายจากภาพ สัญลักษณ์ของเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาในระดับเรียนได้ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 จาก การสอนโดยใช้ชุด การสอนการสื่อความหมายภาพสัญลักษณ์ จำนวน 8 คน ได้รับการฝึกด้วย ชุดการสอน การสื่อความหมายภาพสัญลักษณ์ ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นโดยใช้แบบแผนการทดลอง แบบ One-Group Pretest-Posttest Design ผลการวิจัยพบว่า เด็กมีความสามารถในการเข้าใจ ความหมายจากภาพสัญลักษณ์สูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 (ประพิมพ์พงศ์ พละพงศ์. 2544: บทคัดย่อ)

จากผลงานวิจัยที่กล่าวมา จะเห็นได้ว่าการฝึกเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ให้สามารถเรียนรู้และพัฒนาได้ โดยใช้หลักการวิเคราะห์หงาน และใช้ภาพประกอบซึ่งเป็นอีก วิธีหนึ่งที่สามารถทำให้เด็กเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปในทางที่ดี และประสบผลสำเร็จใน การทำงาน สามารถดำรงชีวิตร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข

5. การใช้ภาพประกอบ

5.1 ภาพ (Figure)

ภาพ หมายถึง สิ่งใดก็ตามที่ทำให้เกิดการสัมผัสก่อน เป็นจุดเน้น หรือจุดสำคัญ ต่อผู้รับรู้ หรือ ภาพหมายถึง ส่วนที่ลอยเด่นอยู่ข้างหน้าและออกมาจากพื้นมีลักษณะและ ขอบเขตจำกัด หรือ สิ่งที่เป็นภาพมีรูปร่างเห็นชัดและรู้ได้ส่วนพื้นยังไม่มีความชัดเจนดังกล่าว (สุนทรี กระต่ายแก้ว. 2548: 26 อ้างมาจาก จำเนียร ชวงโชติ.: 86, 31 - 32)

5.2 หลักการใช้รูปภาพในการสอน

หลักการใช้รูปภาพในการสอน ดังนี้

1. ใช้รูปภาพครั้งละน้อยๆ ภาพจะได้ผลกว่าใช้มากๆ ภาพ หมายความว่า เราควรใช้เฉพาะที่จะช่วยสื่อความหมายให้ได้ตามที่ต้องการเท่านั้นเป็นพอ ถึงจะมีภาพที่เกี่ยวข้องอีกมาก ก็ไม่ค่อยจะเอาออกมาใช้หมดในคราวเดียวกัน ผู้ดูจะเบื่อและหมดความสนใจ

2. ใช้ให้ตรงจุดประสงค์ของเรื่องที่จะสอน บางคนคิดว่ามีรูปภาพมาใช้ในสอนได้ ก็พอใจและได้ใช้อุปกรณ์แล้ว แต่ถ้ามันไม่เหมาะสมกับความมุ่งหมาย จะตั้งต้นใช้ไปก็ไม่เกิดประโยชน์อะไร กับทำให้เสียเวลาเปล่าก็ได้

3. ใช้รูปภาพร่วมกับอุปกรณ์ประกอบการสอนอย่างอื่น ลำพังรูปภาพนั้นไม่สามารถถ่ายทอดความหมายทุกสิ่งให้แก่ผู้เรียนได้สมบูรณ์ จำเป็นจะต้องประกอบไปกับอุปกรณ์อย่างอื่น เช่น ภาพนกเขาอาจใช้คู่กับเทปบันทึกเสียงนกเขาก็ได้ หรือระเบิดปรมาณูกำลังระเบิดใช้คู่กับเทปบันทึกเสียง หรือประกอบกับแผนภูมิแสดงการแผ่กระจายของอำนาจระเบิด หรือใช้หลังจากที่ดูภาพยนตร์เกี่ยวกับสงครามโลกครั้งที่สองแล้วก็ได้ นอกจากนี้อาจจะใช้คู่กับหุ่นจำลองตัวอย่างของจริงเป็นต้น

4. เลือกดูว่าเวลานำภาพออกแสดงจะใช้วิธีไหนจึงจะเหมาะสมที่สุด เช่น อาจจะใช้วิธีชูให้ดูหรือติดไว้บนป้ายนิเทศ หรือเอาเข้าเครื่องฉายที่บแสง หรือทำเป็นสมุดลำดับภาพ หรือผ่านไปได้ดูทุกคนเป็นต้น

5. เวลาใช้ ควรให้นักเรียนมีส่วนร่วมด้วย เช่น อภิปรายไปซ้ๆ หรือแนะนำให้ค้นคว้าเอาเองจากแฟ้มรูปซึ่งจัดหมวดหมู่เข้าไว้ เพื่อหารายละเอียดที่เขาต้องการเป็นต้น

6. สอนวิธี "อ่าน" รูปภาพให้แก่นักเรียน การที่คนเราอ่านตัวอักษรของตัวหนังสือรู้เรื่องก็เพราะได้รับการสอนวิธีอ่านมาแล้ว รูปภาพก็เช่นเดียวกัน ถ้าไม่รู้จักวิธีการอ่านก็อาจจะทำให้ดูรูปภาพแล้วไม่เข้าใจดี วิธีการ "อ่าน" รูปภาพ ครูอาจทำได้ง่ายๆ โดยสอนให้นักเรียนทำดังนี้

6.1 ให้มองหาความสำคัญของเรื่องในภาพเสียก่อน ว่าเป็นภาพของอะไร

6.2 ให้มองหาความแตกต่างหรือเหมือนกันของวัตถุ แนวความคิดหรือของเหตุการณ์ที่ปรากฏในภาพ เช่น ให้รู้จักเปรียบเทียบว่าการแต่งกายของชายญี่ปุ่นกับหญิงญี่ปุ่นที่นั้งอยู่ในบ้านต่างกันอย่างไร ต่างกับของไทยอย่างไร อะไรบ้างที่ดูแล้วเหมือนกัน

6.3 ให้มองหาความเกี่ยวข้อง หรือต่อเนื่องกันของขบวนการหรือขั้นของการกระทำสิ่งต่างๆ ที่ปรากฏในภาพ เช่น ดูว่าหลังจากที่แมลงปอขึ้นจากน้ำแล้วมันเปลี่ยนแปลงอย่างไรบ้าง จึงกลายเป็นแมลงปอ หรือดูว่าขบวนการอย่างหนึ่งมันเริ่มต้นตรงไหนและไปสิ้นสุดที่ตรงไหน เป็นต้น

6.4 ให้มองหาแง่ "เกี่ยวพัน" ของสิ่งที่ปรากฏในภาพเพื่อช่วยความเข้าใจในขนาด เสียง การเคลื่อนไหว อุณหภูมิ เช่น รูปภาพของจรวดที่กำลังเคลื่อนออกจากการยิงจรวด

ถ้าเราเห็นสีทางซ้ายจรดแดงจนเกือบขาว สีก็เป็น "แฉกเขียวพัน" ที่ทำให้เข้าใจได้ว่าเชื้อเพลิงที่จรดซ้ายออกมานั้นคงร้อนมาก ที่เราเห็นควันคลุ้มไปหมด เราก็เข้าใจได้ว่า เสียงมันคงดังมาก พื้นดินคงสะเทือน น้ำหนักของมันคงมาก และการที่เราเห็นคนอยู่ด้วย เราก็ทราบได้ว่า ขนาดของมันเท่ากับที่ของคนดังนี้ เป็นต้น

7. เมื่อเทียบกับการใช้อุปกรณ์อย่างอื่นที่ทำได้แล้ว เห็นว่ารูปภาพจะได้ผลดีกว่า จึงค่อยใช้รูปภาพ นี่ก็เป็นข้อที่ต้องพิจารณาอย่างยิ่ง เมื่อเวลาจะใช้รูปภาพ ถ้าเห็นว่า ภาพยนตร์จะถ่ายทอดเรื่องราวได้ถูกต้องประสงค์เราก็ใช้ภาพยนตร์ ถ้าเมื่อใดเห็นว่ารูปภาพเหมาะสมแก่การสอนต่อนั้นมากกว่าอย่างอื่น เราจึงใช้รูปภาพหรือภาพชุดหนึ่งอาจจะดีกว่าภาพยนตร์เรื่องเดียวกัน

6. การวิจัยกลุ่มตัวอย่างเดี่ยว (Single Subject Research Design)

6.1 ความหมายการวิจัยกลุ่มตัวอย่างเดี่ยว

การวิจัยกลุ่มตัวอย่างเดี่ยว หมายถึง การวิจัยที่ใช้กับกลุ่มตัวอย่างที่มีจำนวนน้อย อาจเป็นเพียง 1 คน หลายคนหรือเป็นกลุ่มเล็กๆ ส่วนมากเป็นการศึกษาคนไข้ทางคลินิก หรือ การศึกษาทางด้านการศึกษาพิเศษ สำหรับเด็กที่มีปัญหาทางการเรียนรู้ มีปัญหาทางพฤติกรรม การวิจัยแบบนี้มีจุดประสงค์จะแก้ปัญหาคือหรือผ่อนคลายปัญหาทางพฤติกรรมของกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา การวิจัยกลุ่มตัวอย่างนี้มักใช้กับเทคนิคการปรับพฤติกรรมร่วมด้วย (สุนทรี กระต่ายแก้ว.: 2548: 35- 39; อ้างมาจาก Lehman. 1991: 509 - 512)

การวิจัยแบบกลุ่มตัวอย่างเดี่ยว หมายถึง การวิจัยกลุ่มตัวอย่างเดี่ยวซึ่งปกติใช้ในการแพทย์แต่การศึกษาพิเศษนำมาใช้ เป็นรูปแบบของการวิจัยอย่างหนึ่ง ที่มีกระบวนการวิจัยครบถ้วนตามกระบวนการวิจัยทุกประการ แต่มีกลุ่มตัวอย่างค่อนข้างจำกัด อาจใช้ตัวอย่างคนเดียวหรือหลายคนก็ได้ (2 คน หรือ 3 คน หรือมากกว่า) (ผดุง อารยะวิญญู. 2546: 48)

การวิจัยแบบกลุ่มตัวอย่างเดี่ยว หรือ Small N Design หมายถึง รูปแบบหนึ่งของการทดลองในทางพฤติกรรมศาสตร์ ซึ่งมีใช้มานานก่อนการทดลองรายกลุ่ม เป็นการวิจัยกับตัวอย่างรายเดี่ยวและทำซ้ำๆ หลายครั้งมากกว่าจะทำการทดลองเป็นกลุ่ม เพราะการทดลองรายกลุ่มนั้นจะใช้เวลาน้อยกว่าแต่ต้องพึงพาสถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล (ผ่องพรรณ ตรียมงคลกุล. 2543: 206; อ้างอิงจาก Goodwin.1995: 206)

ได้ให้ความหมายการวิจัยแบบกลุ่มตัวอย่างเดี่ยว หมายถึง การทดลองที่การวัดผลซ้ำๆ ในตัวอย่างที่ทำการศึกษาเพียงคนเดียว ซึ่งหมายถึง $N = 1$ ในการวัดตัวแปรตามซ้ำๆ ผลจากการวัดอาจเป็นคะแนนหรือค่าเฉลี่ยในแต่ละสภาวะ มักใช้ในการศึกษาทางจิตวิทยา การศึกษาลักษณะทางคลินิกของคนไข้ซึ่งมีอาการเฉพาะแต่ละราย การปรับพฤติกรรมหรือการศึกษาปัจจัย ที่มีผลต่อการเพิ่มความสามารถในการประกอบกิจกรรมของเด็ก (พวงเพชร ชูวงศ์สิทธิ์. 2544: 48; อ้างอิงจาก Heiman. 1995: 332)

การวิจัยแบบกลุ่มตัวอย่างเดี่ยว หมายถึง รูปแบบการทดลองซึ่งมีการวิเคราะห์ข้อมูลเป็นรายบุคคล อาจเรียกว่า Single Case Design ตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษามีมากกว่า 1 คน ปกติมี 3 – 8 คน การวิจัยแบบกลุ่มตัวอย่างเดี่ยวมักใช้ศึกษาเกี่ยวกับการเรียนรู้การวางเงื่อนไขแบบการกระทำ (Operant Conditioning) และใช้ในการศึกษาการปรับพฤติกรรม การศึกษากระบวนการจิตสรีระวิทยา (Psychophysiological Process) รวมทั้งการรับรู้สัมผัสและการรับรู้ (Sensation and Perception) (ฟวงเพชร ชูวงศ์สิทธิ์. 2544: 48; อ้างอิงจาก Leary. 1995: 302)

การวิจัยแบบกลุ่มตัวอย่างเดี่ยว ใช้กันมากในการวิจัยประยุกต์ (Applied Research) เพื่อต้องการดูความก้าวหน้าของตัวอย่างที่ศึกษาเป็นรายบุคคล เมื่อได้รับการบำบัดด้วยโปรแกรม การช่วยเหลือต่างๆ ที่เฉพาะเจาะจง การวิจัยแบบกลุ่มตัวอย่างเดี่ยวเป็นการวัดตัวแปรตามซ้ำๆ ในช่วงระยะก่อนให้ตัวแปรอิสระ ขณะให้ตัวแปรอิสระและหลังจากให้ตัวแปรอิสระซึ่งตามปกติแล้ว ตัวแปรอิสระคือ การให้การช่วยเหลือ ตัวแปรตามคือ สภาพความเป็นมนุษย์ของแต่ละบุคคล (Stocks. 200: Online)

สรุปได้ว่า การวิจัยแบบกลุ่มตัวอย่างเดี่ยว หมายถึง การวิจัยรูปแบบหนึ่งที่มีกระบวนการวิจัยครบถ้วน ตามกระบวนการวิจัยทุกประการ แต่มีกลุ่มตัวอย่างเดี่ยวหรือหลายคนก็ได้ ใช้ในการศึกษาด้านการปรับพฤติกรรม ด้านจิตวิทยา และการศึกษาทางคลินิก

6.2 ลักษณะเฉพาะของการวิจัยแบบกลุ่มตัวอย่างเดี่ยว

1. มีตัวอย่างรายเดี่ยว (Single Subject) หรือจำนวนน้อยราย ที่มีปัญหาทางพฤติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง
2. การจัดกระทำ คือ วิธีการใดวิธีการหนึ่งในการปรับพฤติกรรมซึ่งอาจปรับที่ตัวบุคคลโดยตรง ปรับที่สภาพแวดล้อมหรือทั้งสองอย่าง
3. การศึกษาผล (ประสิทธิภาพของวิธีการปรับพฤติกรรมที่ทำการทดลองใช้) ไม่ใช้การเปรียบเทียบกับกลุ่มควบคุม (Control Group) แต่ใช้การสังเกตพฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงของบุคคลนั้น พฤติกรรมที่จะสังเกตนี้จะต้องถูกนิยามให้ชัดเจนและทำการสังเกตได้ชัดเจน
4. ก่อนการทดลองปรับพฤติกรรม ผู้วิจัยจะทำการสังเกตหลายครั้งจนเกิดเสถียรฐานของพฤติกรรม (Baseline) ซึ่งจะใช้เพื่อการเปรียบเทียบกับแนวโน้มของพฤติกรรมเดียวกัน หลังการทดลองปรับพฤติกรรมนั้นๆ ซึ่งการสังเกตซ้ำหลายครั้งทั้งก่อนและหลังการจัดกระทำ เป็นลักษณะพื้นฐานที่สำคัญของการทดลองเฉพาะราย
5. การตัดสินใจว่าวิธีการปรับพฤติกรรมนั้น การจัดกระทำ ได้ผลหรือไม่ไม่ได้ขึ้นกับการใช้สถิติเป็นหลัก แต่ใช้การพิจารณาจากภาพการเปลี่ยนแปลงซึ่งแสดงด้วยแผนภูมิ (Graph) ประกอบการพิจารณาอื่นๆ

6. สถิติที่นำเสนอเป็นสถิติที่ไม่สลับซับซ้อน การนำเสนอข้อมูลมักใช้กราฟเส้น นำเสนอว่ามีพัฒนาเพิ่มอย่างไร โดยให้แกน x เป็นช่วงเวลาที่วัดพฤติกรรมช่วงเท่าๆ กัน เช่น ทุกวันหรือทุกสัปดาห์ และให้แกน y เป็นคะแนนที่ได้จากการวัดตัวแปรตาม ซึ่งต้องใช้วิธีการวัดเหมือนกันตลอดการวิจัย

7. ผลการทดลอง มุ่งใช้จำกัดเฉพาะรายที่ทดลอง หรือรายที่มีสภาพพื้นฐานและเงื่อนไขทางสภาวะแวดล้อมใกล้เคียงกันเท่านั้น (ผ่องพรรณ ตรียมงคลกุล. 2543: 206-207; อ้างอิงจาก Goodwin. 1995: 315–316)

สรุปได้ว่า ลักษณะเฉพาะของการวิจัยแบบกลุ่มตัวอย่างเดี่ยว นั้นใช้กลุ่มตัวอย่างน้อย หรือใช้กลุ่มตัวอย่างเดี่ยว ใช้วิธีการอย่างอย่างหนึ่งในการจัดกระทำ สถิติที่นำมาใช้ไม่สลับซับซ้อนและผลการทดลองมุ่งใช้จำกัดเฉพาะเรื่องที่ทดลองเท่านั้น

6.3 หลักการควบคุมการวิจัยแบบกลุ่มตัวอย่างเดี่ยว

การควบคุมเป็นองค์ประกอบของการทดลองทุกรูปแบบ การควบคุม หมายถึง การควบคุมอิทธิพลของปัจจัยแทรก (Rival Variables) ที่จะรวมมีอิทธิพลต่อผลการทดลอง นักวิจัยต้องการสรุปว่า วิธีการปรับพฤติกรรม (Treatment) ที่ได้ทดลองใช้นั้นเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลให้พฤติกรรมของผู้รับการทดลองเปลี่ยนไป

รูปแบบการวิจัยกลุ่มตัวอย่างเดี่ยว เป็นการทดลองเฉพาะราย ใช้วิธีการสังเกตการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ซึ่งเป็นการเปรียบเทียบในคนๆ เดียว ไม่ใช่การเปรียบเทียบกับกลุ่มควบคุม ดังเช่น การทดลองรายกลุ่ม การหารูปแบบของพฤติกรรม หรือเส้นฐานพฤติกรรม (Baseline) ก่อนการให้ Treatment จึงเป็นพื้นฐานสำคัญในการเปรียบเทียบกับเส้นแนวโน้มพฤติกรรมหลังการจัดกระทำ

เหตุผลของการใช้เส้นฐานคือ เส้นฐานสามารถบอกรูปแบบพฤติกรรมจากการสังเกตหลายครั้งจนเป็นแนวโน้มหรือตัวแทนของพฤติกรรมตามธรรมชาติที่ค่อนข้างคงที่ จึงเชื่อถือได้มากกว่าข้อมูลที่ได้จากการสังเกตพฤติกรรมเพียงครั้งเดียวหรือสองครั้ง ซึ่งอาจจะไม่ใช่ตัวแทนของพฤติกรรมของคนๆ นั้น (ผ่องพรรณ ตรียมงคลกุล. 2543: 208; อ้างอิงจาก Goodwin. 1995: 315–316)

สรุปได้ว่า การควบคุมนั้นเป็นองค์ประกอบของการวิจัยทุกรูปแบบ แต่หลักเกณฑ์ในการควบคุมการวิจัยแบบกลุ่มตัวอย่างเดี่ยว นั้นใช้วิธีการสังเกตการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม โดยใช้เส้นฐานในการดูการเปลี่ยนแปลงของพฤติกรรม

6.4 รูปแบบของการวิจัยกลุ่มตัวอย่างเดี่ยว

รูปแบบของการวิจัยแบบกลุ่มตัวอย่างเดี่ยว มีหลายชนิด แต่ในที่นี้จะขอเสนอเพียง 2 แบบ คือ A-B Design และ A-B-A Design

1. A-B Design เป็นรูปแบบพื้นฐาน มีองค์ประกอบง่ายๆ คือ

A หมายถึง ระยะเส้ันฐานพฤติกรรม (Baseline Phase) เป็นระยะการสังเกตพฤติกรรมก่อนการทดลองปรับ

B หมายถึง ระยะของการทดลองปรับพฤติกรรม (Intervention or Treatment Phase)

การนำเสนอข้อมูลโดยใช้แผนภูมิ (Graph) ดังภาพประกอบ 6 จะช่วยให้สังเกตเห็นการเปลี่ยนแปลงของ พฤติกรรมได้ง่ายขึ้นกว่าการใช้ตารางข้อมูล โดยมีหลักการเขียนแผนภูมิคือ

2.1 ช่วงระยะเส้ันฐาน (Baseline Phase) กับระยะที่ให้การจัดกระทำ (Intervention Phase) แบ่งแยกโดยเส้นประ

2.2 เส้นกราฟระหว่างจุดของข้อมูล (Data Points) จะไม่เชื่อมต่อกันระหว่างระยะทั้งสอง

ปัญหาของรูปแบบ A-B คือ ข้อสรุปของผลการปรับพฤติกรรมยังไม่ชัดเจน เพราะยังไม่อาจยืนยันได้ว่าการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม เป็นผลจากวิธีที่ใช้ในการปรับพฤติกรรม อาจมีผลจากปัจจัยแทรกอื่นๆ หรืออิทธิพลจากพัฒนาการตามช่วงวัยของเด็ก (ผ่องพรรณ ตรียมงคลกุล. 2543: 208-209; อ้างอิงจาก Goodwin. 1995: 315–316)

2. A-B-A Design เป็นรูปแบบการถอดถอน (Withdrawal Design) แรงแเสริม (วิธีการที่ทดลองใช้เป็น Treatment) แล้วทำการสังเกตว่า พฤติกรรมจะกลับมาเหมือนเดิมก่อนให้แรงแเสริมหรือไม่ ถ้ากลับมาเหมือนเดิมแสดงว่า แรงแเสริมนั้นช่วยปรับพฤติกรรมได้จริง กล่าวคือเมื่อไม่มี Treatment พฤติกรรมที่พึงประสงค์ก็ไม่เกิด

การทดลองรูปแบบ A-B-A Reversal Design อธิบายความหมายได้คือ

A₁ เป็นระยะที่มีการบันทึกข้อมูล ทำการสังเกตพฤติกรรมโดยยังไม่มีการจัดกระทำ

B เป็นระยะที่มีการจัดกระทำ (Intervention) กับพฤติกรรมเป้าหมาย ทำการสังเกตพฤติกรรม

A₂ เป็นระยะที่งดการจัดกระทำ เพื่อติดตามผลจากการให้ Intervention โดยที่ผู้วิจัยบันทึกข้อมูล เหมือนกับที่อยู่ในระยะเส้ันฐานแรก (A₁) ทำการสังเกตพฤติกรรม

การวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จาก การวิจัยกลุ่มตัวอย่างเดี่ยว นั้นไม่มีความจำเป็นในการใช้สถิติวิเคราะห์ โดยทั่วไปเป็นการพรรณนาอย่างง่ายก็เพียงพอแล้ว ที่ใช้มากที่สุดคือ การแสดงด้วยกราฟ ซึ่งสามารถบอกได้ว่าการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นหรือไม่

สรุปได้ว่า รูปแบบที่ได้นำเสนอทั้ง แบบ A-B Design และ A-B-A Design เป็นรูปแบบที่พบบ่อยในการวิจัยทางการศึกษาพิเศษ

อย่างไรก็ตาม รูปแบบการวิจัยนี้ก็จะมีจุดบกพร่องเช่นเดียวกัน เช่น ในการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม พฤติกรรมบางอย่างเกิดขึ้นแล้วเกิดขึ้นเลย ไม่อาจเปลี่ยนแปลงหรือเราเรียกผลกระทบนี้ว่า Sleeper effect แต่จะแสดงผลตามมาในภายหลัง ซึ่งอาจเป็นช่วงเวลาระวังการจับกระทบก็ได้ ทำให้สรุปได้ยาก ดังนั้น จึงควรใช้รูปแบบนี้กับพฤติกรรมบางพฤติกรรมเท่านั้น

รูปแบบการวิจัย มีขั้นตอนดังนี้

1. กำหนดพฤติกรรมเป้าหมาย ซึ่งเป็นพฤติกรรมที่เราต้องการเปลี่ยนแปลง
2. เก็บข้อมูลในช่วงเส้นฐานอย่างต่อเนื่องจนกระทั่งได้ข้อมูลที่คงที่
3. ทดลองใช้วิธีการจัดกระทำ (treatment)
4. บันทึกข้อมูลอย่างต่อเนื่องในช่วงการจัดกระทำ
5. ระวังหรือหยุดการใช้วิธีการจัดกระทำ (Withdrawal Design) มีการบันทึกข้อมูลอย่างต่อเนื่อง นั่นคือกระทำเช่นเดียวกับช่วงเส้นฐาน
6. อาจทดลองใช้วิธีเดียวกันนี้กับเด็กอื่น (ศิริพร สุริยา. 2548: 41; อ้างอิงจาก ผดุง อารยะวิญญู. 2546: 58-64)

6.5 การวิเคราะห์และการนำเสนอข้อมูล

การวิเคราะห์และการนำเสนอข้อมูลมีดังนี้

1. การศึกษาแบบกลุ่มตัวอย่างเดี่ยว จะไม่ใช่สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูลเหมือนการทดลองกลุ่ม จะวิเคราะห์ข้อมูลในแนวทางเชิงบรรยายโดยใช้แผนภูมิเป็นหลัก (Graphical Analysis) หรือ (Visual Inspection)

ในการทดลองปรับพฤติกรรมกับนักเรียนกลุ่มเล็กตามแบบของ Small N Design จะมีการใช้สถิติในกลุ่ม Non – Parametric ซึ่งเป็นสถิติง่ายๆ ที่ไม่มีความยุ่งยาก เช่น Sign Test และ Mann – Whitney U Test ใช้เพื่อทดสอบนัยสำคัญของ การจัดกระทำในระดับกลุ่ม และถ้าเสริมด้วยการแสดงแผนภูมิข้อมูลเฉพาะราย ก็จะทำให้ได้ข้อมูลครบถ้วนทั้งระดับกลุ่มและระดับบุคคล

2. การนำเสนอข้อมูลด้วยแผนภูมิ แผนภูมิที่แสดงพฤติกรรมทั้งช่วง เส้นฐาน และช่วงการจัดกระทำ สามารถนำเสนอข้อมูลดังนี้

2.1 ทำให้เห็นผลการปรับพฤติกรรมของนักเรียนเป็นรายคน โดยดูว่ามีการเปลี่ยนแปลงที่ชัดเจน (Abrupt Change) หรือไม่สังเกตจากเส้นฐานกับการจัดกระทำห่างกันแบบขั้นบันได

2.2 ให้ข้อมูลเชิงเปรียบเทียบระหว่างบุคคลในกรณีที่ทดลองกับนักเรียน 2 – 3 คนโดย นำข้อมูลพฤติกรรมของแต่ละคนลงกราฟ โดยแยกเส้นกราฟแต่นำเสนอบนแกนเดียวกัน ทำให้ทราบว่าการปรับพฤติกรรมใช้ได้ผลเพียงใดกับนักเรียนแต่ละราย

2.3 ให้ข้อมูลภาพรวมของกลุ่ม ในกรณีที่เป็นการศึกษาทดลองกลุ่มเล็ก (Small N Design) เช่น ทดลองกับนักเรียนที่มีปัญหาพฤติกรรมคล้ายกัน 6 ราย อาจนำเสนอผลการทดลองด้วยแผนภูมิข้อมูลทั้งรายกลุ่มและรายบุคคล ในกรณีที่น่าเสนอรายกลุ่ม อาจใช้ค่าเฉลี่ยความถี่ของพฤติกรรมของทุกคน

2.4 แสดงเส้นแนวโน้มของพฤติกรรม (Trend Line) การวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม (ก่อน - หลังการรักษา) จะชัดเจนขึ้นถ้าใช้วิธีการหาเส้นแนวโน้มของพฤติกรรมจากแผนภูมิข้อมูล (ผ่องพรรณ ตรียมงคลกุล. 2543: 212 – 214; อ้างอิงจาก Wilson. 1995: 82)

สรุปได้ว่า การวิเคราะห์และการนำเสนอข้อมูล ของการศึกษาแบบกลุ่มตัวอย่างเดี่ยว ไม่ใช่สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูลเหมือนการทดลองกลุ่ม จะวิเคราะห์ข้อมูลในแนวทางเชิงบรรยายโดยใช้แผนภูมิเป็นหลัก โดยการบรรยายนั้นจะบรรยายถึงผลของพฤติกรรม แล้วนำมาเปรียบเทียบระหว่างบุคคล และบรรยายถึงแนวโน้มของพฤติกรรมอย่างชัดเจน

6.6 ข้อดีและข้อจำกัดของการวิจัยแบบกลุ่มตัวอย่างเดี่ยว

ได้กล่าวถึง การวิจัยแบบกลุ่มตัวอย่างเดี่ยว และการทดลองรายกลุ่ม มีข้อดี และข้อจำกัดต่างกัน สำหรับการวิจัยแบบกลุ่มตัวอย่างเดี่ยวมีข้อดีและข้อจำกัดดังนี้

1. ข้อดีของการวิจัยแบบกลุ่มตัวอย่างเดี่ยว

1.1 ผลการวิจัยเฉพาะรายให้ข้อมูลที่เที่ยงตรงเฉพาะกรณี ตามปกติเมื่อทำการทดลองรายกลุ่มข้อมูลที่วัดได้จะนำมาหาค่าเฉลี่ย ซึ่งข้อมูลรายเฉลี่ยเช่นนี้ ไม่อาจให้ภาพที่เที่ยงตรงของพฤติกรรมทุกรายในกลุ่มนั้น

1.2 การวิจัยเฉพาะรายใช้กับกรณีที่ไม่พบบ่อยเช่น กลุ่มเด็กที่มีความต้องการพิเศษ และเด็กสมาธิสั้น ซึ่งจะมีปัญหาเฉพาะตัวและมีจำนวนน้อยราย

1.3 รูปแบบการวิจัยเฉพาะรายมีความยืดหยุ่นการจัดกระทำ ที่จะให้จะไม่ใช้วิธีการที่เหมือนกันทุกประการในทุกๆรายที่ศึกษา จะแตกต่างกันไปขึ้นกับแต่ละราย รวมทั้งวิธีการสังเกตเพื่อเก็บข้อมูล ก็อาจปรับให้เหมาะสมได้

1.4 ผลการของการวิจัย (ประสิทธิภาพของวิธีการปรับพฤติกรรม) ไม่ขึ้นอยู่กับจำนวนคนในกลุ่มตัวอย่าง (N) ต่างจากในกรณีของการทดลองรายกลุ่ม ซึ่งยิ่งคนจำนวนมาก โอกาสที่จะพบความแตกต่างใน “ทางสถิติ” จะยิ่งมาก ซึ่งอาจไม่ใช่ความแตกต่างในทางปฏิบัติ (Practical Significant) กรณีดังกล่าว การพึ่งพาสถิติจึงไม่ได้หมายความว่า จะก่อให้เกิดความมั่นใจได้

1.5 จรรยาบรรณในการวิจัยในการทดลองรายกลุ่ม การให้หรือไม่ให้ การจัดกระทำ เป็นการจำกัดหรือลดทอนสิทธิของนักเรียนบางราย แต่ในกรณีการทดลองเฉพาะรายปัญหา เช่นนี้ยังคงมีแต่น้อยกว่าเพราะ Treatment ที่ให้จะเฉพาะเจาะจงและเหมาะสมกับบุคคล (ผ่องพรรณ ตรียมงคลกุล. 2543: 207; อ้างอิงจาก McBurney. 1994: 278-281)

2. ข้อจำกัดของการทดลองเฉพาะราย

ข้อจำกัดของการทดลองเฉพาะรายมีดังนี้

2.1 การสรุปผลของการรักษาทำได้ยาก ถ้าในระยะเส้นฐานมีแนวโน้มของพฤติกรรมเพิ่มขึ้นหรือลดลง หรือพฤติกรรมไม่มีความคงที่ ในกรณีที่พฤติกรรมระยะเส้นฐานไม่คงที่ มีแนวทางแก้ไข คือ

2.1.1 พยายามหาสาเหตุและควบคุมตัวแปรอื่นๆ ให้ได้

2.1.2 คอยจนกว่าพฤติกรรมคงที่

2.1.3 ทำข้อมูลในรูปของค่าเฉลี่ย

2.2 มีความเที่ยงตรงภายนอกจำกัด แต่อาจใช้การรักษาเฉพาะนี้นำไปอ้างอิงคนอื่นได้ ถ้ามีการออกแบบเป็นการวิจัยแบบหลายเส้นฐานหรือ Single Group ของกลุ่มตัวอย่าง

2.3 ไม่เหมาะสมในการตรวจสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรหลายๆ ตัว (พวงเพชร พวงศีลสิทธิ์. 2544: 58; อ้างอิงจาก Shaughnessy, Zechmeister; & Zechmeister. 2000: 350 - 367)

สรุปได้ว่า การวิจัยแบบกลุ่มตัวอย่างเดี่ยว มีข้อดีคือ ได้ข้อมูลเที่ยงตรงเฉพาะกรณี ใช้ในกลุ่มเด็กที่มีความต้องการพิเศษซึ่งมีปัญหาเฉพาะตัว รูปแบบการวิจัยมีการยืดหยุ่นปัญหา จรรยาบรรณในการวิจัยมีน้อย ข้อจำกัดคือ การสรุปผลทำได้ยากถ้าพฤติกรรมระยะเส้นฐานไม่คงที่ มีความเที่ยงตรงภายนอกจำกัด และไม่เหมาะสมในการตรวจสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรหลายๆ ตัว

เลียรี่ (Leary. 1992: 291-302,401) กล่าวว่า รูปแบบการวิจัยกลุ่มตัวอย่างเดี่ยว (Single Subject Design) หมายถึง รูปแบบการวิจัยที่มีการวิเคราะห์ข้อมูลเป็นรายกรณีหรืออาจเรียกว่า รูปแบบการวิจัยแบบรายกรณี (Single-Case Design) ตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษามักมีมากกว่า 1 คน ปกติแล้วมี 3 - 8 คน รูปแบบการวิจัยแบบรายกรณี มักใช้ศึกษาการเรียนรู้การวางเงื่อนไขแบบการกระทำ (Operant Conditioning) ศึกษาการปรับพฤติกรรม ศึกษากระบวนการทางจิตสรีรวิทยา (Psychophysiological Process) และศึกษาเกี่ยวกับการรับรู้ (Sensation and Perception) การออกแบบการทดลองมีหลายชนิด เช่น A-B Design หรือ A-B-A Design หรือ A-B-A-B Design

การนำเสนอข้อมูลจาก รูปแบบการวิจัยแบบรายกรณี จะใช้กราฟแสดงผลการทดลองเป็นรายบุคคล สรุปผลการวิจัยโดยใช้การตรวจดูด้วยสายตา (Visual Inspection) ข้อจำกัดของ

การวิจัยแบบนี้คือการอ้างอิงไปสู่ประชากรทำได้น้อย แต่ผลคุ่มค่าที่ได้จากการวิจัยคือ เป็นการช่วยแก้ไขปัญหาเฉพาะเจาะจงของตัวอย่างที่ทำการศึกษา (สุนทรื กระจ่ายแก้ว.: 2548: 36)

ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงสนใจเลือกใช้การวิจัยกลุ่มตัวอย่างเดี่ยวแบบ A - B - A มาทำการทดลองฝึกทักษะการช่วยเหลือตนเองสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ระดับรุนแรง โดยการวิเคราะห์งานร่วมกับการใช้ภาพประกอบ ทั้งนี้ต้องคำนึงถึงสภาพความพร้อมความสามารถ ความสนใจ เพื่อเป็นการพัฒนาเด็กให้สามารถมีทักษะในการช่วยเหลือตนเองเต็มตามศักยภาพได้

6.7 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยกลุ่มตัวอย่างเดี่ยว

จากงานวิจัย เรื่อง การใช้การฝึกด้วยวิธีลูกโซ่แบบถอยหลัง ในการสอนการช่วยเหลือตัวเองของเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ระดับเชาวน์ปัญญา 50-70 โดยใช้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 3 คน จากมูลนิธิสถาบันแสงสว่าง มาทำการทดลองฝึกทักษะการช่วยเหลือตนเองด้านการแต่งกาย โดยใช้การฝึกด้วยวิธีลูกโซ่แบบถอยหลังใน 3 ทักษะคือ การใส่เสื้อ การนุ่งกางเกง และการใส่ถุงเท้า ซึ่งใช้วิธีการวิจัยแบบกลุ่มตัวอย่างเดี่ยว แบบ A-B-A โดยแบ่งเป็น 3 ระยะ ระยะที่ 1 (A₁) ทดสอบหาความสามารถเบื้องต้น ระยะที่ 2 (B) ทดลองการแต่งกายด้วยการฝึกด้วยวิธีลูกโซ่แบบถอยหลัง ระยะที่ 3 (A₂) ทดสอบความสามารถด้านการแต่งกายของกลุ่มตัวอย่าง ผลการวิจัยพบว่า เด็กที่ได้รับการฝึกการแต่งกายโดยวิธีการฝึกด้วยวิธีลูกโซ่แบบถอยหลัง ตามขั้นตอนแล้วเด็กสามารถช่วยเหลือตนเอง ในการแต่งกายได้เอง (สมเกตุ อุทธโยธา. 2539: บทคัดย่อ)

จากงานวิจัย เรื่อง ผลของการใช้เทคนิคตัวแบบ การชี้แนะ และการเสริมแรงทางบวก ที่มีต่อพฤติกรรมความร่วมมือของเด็กออทิสติกก่อนวัยเรียน กลุ่มตัวอย่างเป็นเด็กออทิสติกก่อนวัยเรียน จำนวน 12 คน อายุ 4 - 6 ปี ที่ได้รับการคัดเลือกอย่างเจาะจง เพื่อแบ่งออกเป็นกลุ่มทดลอง 2 กลุ่ม กลุ่มละ 6 คน โดนกลุ่มที่ 1 ได้รับการใช้เทคนิคตัวแบบโดยผู้ฝึกสอนเป็นตัวแบบ ควบคู่กับการชี้แนะ และการเสริมแรงทางบวก ส่วนกลุ่มที่ 2 ได้รับการใช้เทคนิคตัวแบบโดยเพื่อนร่วมวัยเป็นตัวแบบ ควบคู่กับการชี้แนะ และการเสริมแรงทางบวก แบบแผนการทดลองที่ใช้เป็นแบบ A-B-A Design ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ระยะ ได้แก่ ระยะที่ 1 เป็นระยะเส้นฐานพฤติกรรมหรือก่อนการทดลอง (A₁) 2 สัปดาห์ ระยะที่ 2 เป็นระยะทดลอง (B) 4 สัปดาห์ และระยะที่ 3 เป็นระยะหลังการทดลอง (A₂) 2 สัปดาห์ ตามลำดับ โดยทำการทดลองสัปดาห์ละ 3 ครั้ง บันทึกพฤติกรรมเป้าหมายของกลุ่มทดลอง แต่ละกลุ่มทุกครั้งด้วยวิธีสังเกตแบบสุ่มเวลา (Time Sampling) ผลของการวิจัยพบว่า กลุ่มทดลอง 1 และ 2 มีพฤติกรรมความร่วมมือทั้งในระยะการทดลองและระยะหลังการทดลองเพิ่มขึ้นจากระยะก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แต่ไม่พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ของพฤติกรรมความร่วมมือระหว่างกลุ่มทดลอง 1 และ 2 ทั้งในระหว่างการทดลองและระยะหลังการทดลอง ตามลำดับ (ศศธร สังข์อู่. 2547: บทคัดย่อ)

จากงานวิจัย เรื่องผลของการเสริมแรงพฤติกรรมแบบ ดีอาร์ไอ ต่อการลดพฤติกรรมแย่งสิ่งของ ของนักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา โดยใช้กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนเพศชาย อายุ 10 ปี จำนวน 1 คน กำลังศึกษาอยู่ในชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนนครสวรรค์ปัญญานุกูล เป็นการศึกษารายกรณี (Single Subject Design) แบบ A-B-A Design โดยแบ่งเป็น 3 ระยะ ระยะที่ 1 (A₁) สังเกตและบันทึกพฤติกรรมแย่งสิ่งของ ระยะที่ 2 (B) ระยะทดลองให้การเสริมแรง (treatment) ใช้โปรแกรมการเสริมแรงพฤติกรรมแบบดีอาร์ไอ สังเกตและบันทึกพฤติกรรม ระยะที่ 3 (A₂) ระยะถอดถอนการเสริมแรง (Extinction) ไม่ได้ใช้โปรแกรมการเสริมแรงพฤติกรรมแบบ ดีอาร์ไอ สังเกตและบันทึกพฤติกรรม ผลการวิจัยพบว่า หลังจากการใช้การเสริมแรงพฤติกรรมแบบ ดีอาร์ไอ นักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา มีพฤติกรรมแย่งสิ่งของลดลง โดยมีค่าเฉลี่ยลดลงในระยะที่ 2 คือระยะที่มีการให้การเสริมแรงพฤติกรรมแบบ ดีอาร์ไอ (ระวิพร ธรรมสอน. 2548: บทคัดย่อ)

จากงานวิจัย เรื่อง การศึกษาผลของกิจกรรมการกระตุ้นการรับรู้ความรู้สึก และการเคลื่อนไหวที่มีต่อแสดงพฤติกรรมซ้ำๆ ความสามารถในการสบตา การมีปฏิสัมพันธ์กับผู้ใหญ่ของเด็กออทิสติก โดยใช้กลุ่มตัวอย่างเพศชายจำนวน 1 คน กำลังศึกษาอยู่ชั้นอนุบาล 2 จากโรงเรียนการศึกษาพิเศษเฉพาะทาง มาทำการทดลองด้วยการใช้กิจกรรมการกระตุ้นการรับรู้ความรู้สึกและการเคลื่อนไหว ซึ่งการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบกลุ่มตัวอย่างเดี่ยวรูปแบบ A-B-A Design หลายเส้นฐานข้ามพฤติกรรม (Multiple Baseline Across Behaviors) โดยแบ่งเป็น 3 ระยะ ระยะที่ 1 (A₁) ยังไม่มีการฝึก ทำการสังเกตและบันทึกพฤติกรรม ระยะที่ 2 (B) ทำการฝึกด้วยชุดแบบฝึกกระตุ้นการรับรู้ความรู้สึก และการเคลื่อนไหว สังเกตและบันทึกพฤติกรรม ระยะที่ 3 (A₂) หยุดทำการฝึกทำการสังเกตและบันทึกพฤติกรรม ผลการวิจัยพบว่าการฝึกเด็กออทิสติกด้วยกิจกรรมกระตุ้นกิจกรรมการรับรู้ความรู้สึก และการเคลื่อนไหวมีการแสดงพฤติกรรมซ้ำๆ ลดลง และมีความสามารถในการสบตา การมีปฏิสัมพันธ์กับผู้ใหญ่เพิ่มมากขึ้น (พัชรวิพรรณ ตันทุระ. 2551: ออนไลน์)

จากงานวิจัยเรื่องผลของวิธีการชี้แนะและการเสริมแรงด้วยอาหารต่อการลดพฤติกรรมอยู่ไม่นิ่งในชั้นเรียนของเด็กออทิสติก โดยใช้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 1 คน กำลังศึกษาอยู่ในชั้นอนุบาล จากโรงเรียนเพชรบุรีปัญญานุกูล มาทดลองการปรับพฤติกรรมอยู่ไม่นิ่งในชั้นเรียน โดยใช้วิธีการชี้แนะและการเสริมแรงด้วยอาหาร ซึ่งการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยรายกรณีโดยใช้รูปแบบการวิจัยกลุ่มตัวอย่างเดี่ยวรูปแบบ A-B-A โดยแบ่งเป็น 3 ระยะ

ระยะที่ 1(A₁) สังเกตพฤติกรรมอยู่ไม่นิ่งของเด็กออทิสติก มีความถี่วันละ 7-11 ครั้ง

ระยะที่ 2 (B) ระยะทดลองใช้วิธีการชี้แนะในขณะที่ทำการสอนและให้แรงเสริมด้วยอาหารหลังสอนกับเด็กออทิสติก

ระยะที่ 3 (A₂) สังเกตพฤติกรรมไม่อยู่นิ่งของเด็กออทิสติก มีความถี่วันละ 4–6 ครั้ง ผลการวิจัย พบว่า การใช้วิธีการชี้แนะและการเสริมแรงด้วยอาหารทำให้พฤติกรรมการอยู่นิ่งของเด็กออทิสติกลดลง (มหิศร แสงมณีรัตนไชย. 2551: ออนไลน์)

จากงานวิจัยที่กล่าวมา จะเห็นได้ว่าการฝึกเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา และเด็กออทิสติก ให้ได้รับการพัฒนาการเรียนรู้หรือการปรับพฤติกรรม โดยใช้รูปแบบ A-B-A Design มาทำการทดลองทำให้เด็กมีพัฒนาการในการเรียนรู้ และสามารถลดหรือเพิ่มพฤติกรรมให้ไปสู่พฤติกรรมเป้าหมายได้ประสบผลสำเร็จ

บทที่ 3

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเพื่อการศึกษาค้นคว้าเรื่อง การสอนทักษะการช่วยเหลือตนเองสำหรับนักเรียนบกพร่องทางสติปัญญาในระดับรุนแรง โดยการวิเคราะห์งานร่วมกับการใช้ภาพประกอบ มีขั้นตอนการดำเนินการวิจัยดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
2. แบบแผนการทดลอง
3. เครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง
4. ขั้นตอนการสร้างและการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ
5. วิธีดำเนินการทดลอง
6. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษา เป็นนักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาในระดับรุนแรงที่กำลังศึกษาในโรงเรียนการศึกษาพิเศษ

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา เป็นนักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ระดับรุนแรง จำนวน 3 คน จากโรงเรียนสงขลาพัฒนาปัญญา ตำบลพะวง อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา โดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยมีหลักเกณฑ์การคัดเลือก คือ นักเรียนที่ไม่สามารถช่วยเหลือตนเองในทักษะการใช้ห้องน้ำได้อย่างถูกต้อง ไม่มีปัญหาทางสายตาหรือการมองเห็น ฟังคำสั่งและสามารถเลียนแบบได้ โดยพิจารณาจากรายงานของครูประจำชั้น การสัมภาษณ์ผู้ปกครองและยินดีให้เด็กเข้าร่วมการวิจัย ดังนี้

1. ผู้ที่ได้รับการฝึกคนที่ 1 อายุ 22 ปี เป็นนักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ระดับรุนแรง มีร่างกายสมส่วน นิสัยนิ่งเงียบ มักนั่งนิ่งๆ ไม่กระตือรือร้น ไม่ชอบการเคลื่อนไหว การทรงตัวไม่ดี เดินทั้งตัวไปข้างหน้า การใช้มือหยิบจับสิ่งต่างๆ สามารถทำได้ดี ในการปฏิบัติกิจวัตรประจำวันซึ่งบางอย่างสามารถทำได้เอง เช่น การรับประทานอาหารทำได้แต่ไม่ทำเนื่องจากมีผู้ดูแลใกล้ชิด ดื่มน้ำในบางครั้งก็โดนขังใจ ขาดทักษะทางสังคม ไม่ต้องการให้ผู้อื่นมาอยู่กับตนเอง แต่สามารถทำกิจกรรมกับเพื่อนได้ พูดสื่อสารไม่ได้ แต่เมื่อต้องการที่จะสื่อสารจะใช้มือชี้บอกสิ่งต่างๆ ที่ต้องการได้กับบุคคลที่คุ้นเคย สามารถเข้าใจคำสั่งง่ายๆ และปฏิบัติ

ตามได้ การดูแลตนเองในด้านสุขอนามัยและความสามารถในการแต่งกาย ต้องมีผู้ดูแล มีภาวะการชักร่วมด้วย ต้องรับประทานยากันชักอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง

2. ผู้ที่ได้รับการฝึกคนที่ 2 อายุ 22 ปี เป็นนักเรียนกลุ่มอาการดาวน์ที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาระดับรุนแรง มีร่างกายเล็กไม่สมส่วนแต่แข็งแรง การเดินมีการทรงตัวดี นิสยเจียบเฉย อารมณ์ดี ชอบแยกตัว ชอบเล่นคนเดียว สนใจสิ่งใดมักจะชอบอยู่ในสิ่งนั้น พูดสื่อสารไม่ได้ แต่สามารถฟังคำสั่งเข้าใจและปฏิบัติตามแบบได้ การปฏิบัติกิจวัตรประจำวันของตนเอง ในด้านการรับประทานอาหาร การแต่งกายง่ายๆ ได้ การดูแลด้านสุขอนามัยต้องมีผู้ดูแล

3. ผู้ที่ได้รับการฝึกคนที่ 3 อายุ 21 ปี เป็นนักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ระดับรุนแรง มีร่างกายไม่สมส่วน การเคลื่อนไหวในการเดินทำได้เองแต่ลักษณะของกล้ามเนื้อเกร็ง เดินโย้ตัวไปด้านหน้า นิสัยร่าเริงแจ่มใส ยิ้มเก่ง มีทักษะทางสังคมดี มักอยู่ในกลุ่มเพื่อน ๆ ร่วมทำกิจกรรมกับเพื่อนได้ ชอบเสียงเพลง เคลื่อนไหวแบบอิสระตามเพลงได้ พูดสื่อสารไม่ได้ แต่สามารถเข้าใจและรับรู้สิ่งต่างๆ ในชีวิตประจำวันที่คุณเคยสามารถปฏิบัติตามและเลียนแบบได้ เมื่อต้องการที่จะสื่อสารอยากได้สิ่งที่ต้องการในด้านการรับประทานเช่น หิวน้ำ หยิบแก้วน้ำ หิวข้าวหยิบจาน หรือแสดงท่าทางบอกได้ การดูแลตนเองในด้านสุขอนามัยและความสามารถในการแต่งกายต้องมีผู้ดูแล

ในการดำเนินการทดลองครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้แบบแผนการทดลองคือ A-B-A Design ซึ่งได้แบ่งระยะการทดลองเป็น 3 ช่วง คือ

1. ช่วงเส้นฐาน (Baseline หรือ A_1) เป็นระยะที่มีการบันทึกข้อมูลทำการสังเกตพฤติกรรมโดยยังไม่มีการจัดกระทำ

2. ช่วงการจัดกระทำ (Treatment หรือ B) เป็นระยะที่ผู้วิจัยได้ดำเนินการทดลอง ผู้วิจัยเริ่มทำการสอนโดยการวิเคราะห์งานการใช้ห้องน้ำร่วมกับการใช้ภาพประกอบ ซึ่งทำให้เราทราบว่านักเรียนมีพฤติกรรมเป้าหมายเปลี่ยนแปลงไปหรือไม่เมื่อเปรียบเทียบกับช่วงเส้นฐานจากการฝึกทักษะการช่วยเหลือตนเองโดยการวิเคราะห์งานร่วมกับการใช้ภาพประกอบ ตามแผนการจัดประสบการณ์และทำการสังเกตพร้อมบันทึกพฤติกรรมแรก เมื่อนักเรียนทำพฤติกรรมทั้งหมดได้เป็นเวลา 3 วันติดต่อกัน จึงเริ่มในช่วงจัดการจัดกระทำ

3. ช่วงงดการจัดกระทำ ซึ่งมีจุดมุ่งหมายเพื่อติดตามผลจากการสอนโดยการวิเคราะห์งานพร้อมกับการใช้ภาพประกอบโดยที่ผู้วิจัยหยุดสอน แต่ยังบันทึกข้อมูล เหมือนกับที่อยู่ในระยะเส้นฐานแรก (A_1)

เครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง

เครื่องมือในการทดลองมี 3 ชุดคือ

1. แผนการฝึกทักษะการช่วยเหลือตนเองในด้านการใช้ห้องน้ำ โดยการวิเคราะห์งาน ร่วมกับการใช้ภาพประกอบ เป็นการเขียนแผนการจัดประสบการณ์โดยมีจุดประสงค์เชิง พฤติกรรม อุปกรณ์ การเตรียมตัว รางวัล ขั้นตอนการฝึกและการประเมินผล
2. แบบบันทึกพฤติกรรมทักษะการช่วยเหลือตนเองในด้านการใช้ห้องน้ำ
3. สื่อรูปภาพประกอบแผนการฝึกทักษะการช่วยเหลือตนเองในด้านการใช้ห้องน้ำ

ขั้นตอนการสร้างและตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

ผู้วิจัยมีขั้นตอนในการสร้างและตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ ดังนี้

1. แผนการจัดประสบการณ์ ชุดแผนการฝึกทักษะการช่วยเหลือตนเองในด้านการใช้ ห้องน้ำโดยการวิเคราะห์งานร่วมกับการใช้ภาพประกอบ ผู้วิจัยได้ดำเนินการ ดังนี้

1.1 ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการช่วยเหลือตนเองในด้านการใช้ห้องน้ำ การวิเคราะห์งาน และการใช้ภาพประกอบ

1.2 ดำเนินการสร้างแผนการจัดประสบการณ์ ชุดแผนการฝึกทักษะการช่วยเหลือ ตนเองในด้านการใช้ห้องน้ำ โดยการวิเคราะห์งานร่วมกับการใช้ภาพประกอบ โดยกำหนด เนื้อหา ดังนี้

- 1.2.1 การเปิดประตูห้องน้ำ
- 1.2.2 การปิดประตูห้องน้ำ
- 1.2.3 การใส่กลอนประตูห้องน้ำ
- 1.2.4 การใช้มือทั้งสองข้างจับขอบเอวกางเกง เพื่อเตรียมดึงกางเกงลง
- 1.2.5 การใช้มือทั้งสองข้างดึงกางเกงลงแค่เข้า
- 1.2.6 การนั่งโถสุขภัณฑ์
- 1.2.7 การใช้มือข้างที่ถนัดหยิบขันตักน้ำ
- 1.2.8 การราดน้ำทำความสะอาดอวัยวะขับถ่าย
- 1.2.9 การวางขันน้ำลงในภาชนะใส่น้ำ
- 1.2.10 การลุกขึ้นยืน
- 1.2.11 การใช้มือทั้งสองข้างจับขอบเอวกางเกง เพื่อเตรียมดึงกางเกงขึ้น
- 1.2.12 การใช้มือทั้งสองข้างดึงกางเกงขึ้นมาอยู่ในระดับเอว
- 1.2.13 การถอดกลอนประตูห้องน้ำ
- 1.2.14 การเปิดประตูห้องน้ำ
- 1.2.15 ล้างมือในอ่างล้างหน้านอกห้องน้ำ

1.3 นำแผนการฝึกทักษะการช่วยเหลือตนเองในด้านการใช้ห้องน้ำ โดยการวิเคราะห์งานร่วมกับการใช้ภาพประกอบ ไปให้ผู้เชี่ยวชาญที่มีประสบการณ์และความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการสอนนักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา จำนวน 3 คน ได้แก่ ดร.พัชรี จีวพัฒน์กุล ดร.นิรัชรินทร์ ชำนาญกิจ และ อาจารย์วันทนีย์ บางเสน เพื่อตรวจสอบคุณภาพและความเที่ยงตรงของเนื้อหา ความสอดคล้องในการดำเนินกิจกรรมและสื่อการเรียนการสอน แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่อง

2. แบบบันทึกพฤติกรรมทักษะการช่วยเหลือตนเองในด้านการใช้ห้องน้ำ ผู้วิจัยได้ดำเนินการ ดังนี้

2.1 ศึกษาแผนการฝึกทักษะการช่วยเหลือตนเองในด้านการใช้ห้องน้ำ โดยการวิเคราะห์งานร่วมกับการใช้ภาพประกอบ

2.2 ดำเนินการสร้างแบบบันทึกพฤติกรรมการใช้ห้องน้ำ โดยแบบบันทึกพฤติกรรมนี้ ผู้วิจัยทำการบันทึกโดยหากกิจกรรมใดที่นักเรียนทำได้ก็จะทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง ส่วนกิจกรรมใดที่นักเรียนทำไม่ได้ ก็จะทำเครื่องหมาย - ลงในช่อง

2.3 นำแบบบันทึกพฤติกรรมทักษะการช่วยเหลือตนเองในด้านการใช้ห้องน้ำ ไปให้ผู้เชี่ยวชาญที่มีประสบการณ์และความรู้ความเข้าใจ เกี่ยวกับการสอนนักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา จำนวน 3 คน ได้แก่ ดร.พัชรี จีวพัฒน์กุล ดร.นิรัชรินทร์ ชำนาญกิจ และอาจารย์วันทนีย์ บางเสน เพื่อให้ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงแก้ไข จนสามารถใช้งานได้ แล้วนำไปใช้ในการทดลองต่อไป ดังตัวอย่างตาราง 4

ตาราง 4 แสดงแบบบันทึกพฤติกรรมการใช้ห้องน้ำ

ลำดับ	พฤติกรรม	วันเดือนปี				บันทึกพฤติกรรม
		เช้า	บ่าย	เช้า	บ่าย	
1	การเปิดประตูห้องน้ำ					
2	การปิดประตูห้องน้ำ					
3	การใส่กลอนประตูห้องน้ำ					
4	การใช้มือทั้งสองข้างจับขอบเอวกางเกงเพื่อเตรียมดึงกางเกงลง					
5	การใช้มือทั้งสองข้างดึงกางเกงลงแต่เช้า					
6	การนั่งโถสุขภัณฑ์					
7	การใช้มือข้างที่ถนัดหยิบขันตักน้ำ					
8	การราดน้ำทำความสะอาดอวัยวะขับถ่าย					
9	การวางขันน้ำลงในภาชนะใส่น้ำ					
10	การลุกขึ้นยืน					
11	การใช้มือทั้งสองข้างจับขอบเอวกางเกงเพื่อเตรียมดึงกางเกงขึ้น					
12	การใช้มือทั้งสองดึงกางเกงขึ้นมาอยู่ในระดับเอว					
13	การถอดกลอนประตูห้องน้ำ					
14	การเปิดประตูห้องน้ำ					
15	ล้างมือในอ่างล้างมือในห้องน้ำ					
ผลรวมของพฤติกรรม						

3. สื่อรูปภาพประกอบแผนการฝึกทักษะการช่วยเหลือตนเองในด้านการใช้ห้องน้ำ ผู้วิจัยได้ดำเนินการ ดังนี้

3.1 ศึกษาแผนการฝึกทักษะการช่วยเหลือตนเองในด้านการใช้ห้องน้ำ โดยการวิเคราะห์งานร่วมกับการใช้ภาพประกอบ

3.2 ดำเนินการสร้างสื่อรูปภาพประกอบแผนการฝึกทักษะการช่วยเหลือตนเองในด้านการใช้ห้องน้ำ โดยวาดในลักษณะของภาพลายเส้นในพฤติกรรมที่จะดำเนินการสอน

3.3 นำสื่อรูปภาพประกอบแผนการฝึกทักษะการช่วยเหลือตนเองในด้านการใช้ห้องน้ำ ให้ผู้เชี่ยวชาญที่มีประสบการณ์และความรู้ความเข้าใจ เกี่ยวกับการสอนนักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา จำนวน 3 คน ได้แก่ ดร.พัชรี จีวัพัฒนากุล ดร.นิรัชรินทร์ ชำนาญกิจ และอาจารย์วันทนีย์ บางเสน เพื่อให้ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงแก้ไข จนสามารถใช้งานได้ แล้วนำไปใช้ในการทดลองต่อไป

วิธีดำเนินการทดลอง

1. ขั้นก่อนดำเนินการทดลอง

1.1 จัดหาผู้ช่วยผู้วิจัย ซึ่งเป็นครูประจำชั้นนักเรียนบกพร่องทางสติปัญญา ระดับรุนแรง จำนวน 1 คน โดยมีหน้าที่ในการสังเกตและบันทึกพฤติกรรมเท่านั้น ไม่มีส่วนเกี่ยวข้องกับงานวิจัยในส่วนอื่น

1.2 การเตรียมผู้ช่วยวิจัย

1.2.1 นิยามศัพท์ของพฤติกรรมที่ต้องการสังเกตและบันทึกให้ชัดเจน

1.2.2 ผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัย ทำความเข้าใจกับพฤติกรรม ที่ต้องทำการบันทึกให้ตรงกัน โดยการศึกษาทำความเข้าใจจุดมุ่งหมายของการวิจัย นิยามของพฤติกรรมที่ต้องการสังเกตและบันทึก และแบบบันทึกพฤติกรรม เพื่อให้เข้าใจตรงกันและใช้ได้ถูกต้อง

1.2.3 ทดลองการสังเกตและบันทึกพฤติกรรมกับนักเรียนคนอื่น ที่มีพฤติกรรมเช่นเดียวกับกลุ่มตัวอย่าง จนกว่าจะมีค่าความเที่ยงตรงระหว่างผู้สังเกต (Interobserver reliability : IOR) ไม่ต่ำกว่าร้อยละ 80 เป็นเวลา 5 วันติดต่อกัน จึงเริ่มทำการทดลอง

1.3 จัดเตรียมอุปกรณ์ที่ใช้ในการฝึก

1.3.1 กางเกงเอวยางยืด ขาสั้น

1.3.2 อุปกรณ์ที่ใช้ในห้องน้ำ ได้แก่ ชันน้ำ

1.3.3 รูปภาพแทนขั้นตอนที่ใช้ในการฝึก

1.4 การวิเคราะห์งานการใช้ห้องน้ำ

1.4.1 เปิดประตูห้องน้ำ

1.4.2 ปิดประตูห้องน้ำ

1.4.3 ใส่กลอนประตูห้องน้ำ

1.4.4 ใช้มือทั้งสองข้างจับขอบเอวกางเกง เพื่อเตรียมดึงกางเกงลง

1.4.5 ใช้มือทั้งสองข้างดึงกางเกงลงแค่เข้า

1.4.6 นั่งที่โถสุขภัณฑ์

1.4.7 หลังขับถ่ายเสร็จ ใช้มือข้างที่ถนัดหยิบขันตักน้ำ

- 1.4.8 วดน้ำทำควมสะอาดอวัยวะขั้วขั้ว
- 1.4.9 วางขั้วน้ำลงในภาชนะใส่น้ำ
- 1.4.10 ลุกขั้วนยััน
- 1.4.11 ใช่มือทั้งสองขั้วงจับขอบอเววกาง
- 1.4.12 ใช่มือทั้งสองขั้วงดึงกางเกงขั้วให้มออยู่ในระดั้วอเว
- 1.4.13 ถอดกลอนประตุห้องน้ำ
- 1.4.14 เป็ดประตุห้องน้ำออก
- 1.4.15 ล้างมือในอ่าวงด้านนอกห้องน้ำ

2. ขั้วนดั้วเนนการทดลอง

ในขั้วนดั้วเนนการทดลอง ที่ทดลองการสอนทักษะการช่วยเหลื่อตนเอง โดยการวิเคราะห์งานร่วมกับการใช้ภาพประกอบ ของนักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ระดั้วรุนแรง ส่วนการฝึกและการบันทึก ผู้วิจัยกระทำตามแผนการฝึก ดังต่อไปนี้

2.1 ระยะเส้นฐาน (Baseline หรือ A₁) ผู้วิจัยทำการสังเกตพฤติกรรมการขั้วขั้ว ของนักเรียน และบันทึกข้อมูลเส้นฐาน โดยใช้แบบบันทึกที่ผู้วิจัยพัฒนาขั้วนดั้วเอง เป็นระยะเวลา 5 วันติดต่อกัน เพื่อทราบข้อมูลเส้นฐาน โดยที่มีผู้ช่วยวิจัยร่วมสังเกตและบันทึกพฤติกรรม

2.2 ระยะจัดกระทำ (Intervention หรือ B) ผู้วิจัยเริ่มทำการสอนทักษะการใช้ห้องน้ำโดยการวิเคราะห์งานร่วมกับการใช้ภาพประกอบกับนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 3 คน (ตามแผนการฝึกทักษะ) ซึ่งขณะที่ทำการสอน ผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัยจะทำการสังเกตและบันทึกพฤติกรรมไปพร้อมๆกัน ผู้วิจัยจะทำการสอนในระยะนี้จนกระทั่งกลุ่มตัวอย่างทั้งสามคนสามารถปฏิบัติทักษะนั้นได้ 100% เป็นเวลา 3 วันติดต่อกัน จึงจะเริ่มในระยะที่ 3

2.3 ระยะงดการจัดกระทำ (Baseline หรือ A₂) ผู้วิจัยหยุดให้การจัดกระทำ คือ การสอนด้วยวิธีการวิเคราะห์งานและภาพประกอบ และทำการสังเกตและบันทึกข้อมูล เช่นเดียวกับระยะ A₁ เพื่อเป็นการติดตามผลของการสอน (Follow up)

2.4 เวลาที่ใช้ในการทดลอง

เวลาที่ใช้ในการทดลองการฝึกทักษะการใช้ห้องน้ำโดยการวิเคราะห์งานร่วมกับการใช้ภาพประกอบ ใช้เวลาคนละ 15 นาทีต่อครั้ง วันละ 2 ครั้ง สัปดาห์ละ 5 วัน คือ วันจันทร์ – วันศุกร์ และได้แบ่งเวลาการทดลองดังตัวอย่างต่อไปนี้

นักเรียนคนที่ 1	เวลา	9.30 – 9.45 น.	14.00 – 14.15 น.
นักเรียนคนที่ 2	เวลา	9.50 – 10.05 น.	14.20 – 14.35 น.
นักเรียนคนที่ 3	เวลา	10.10 – 10.25 น.	14.40 – 14.55 น.

2.5 ดาเนินการทดลองตามขั้วนตอนที่กำหนดไว้ในแผนการฝึก ร่วมกับการเสริมแรง ซึ่งเป็นรางวัลภายนอก ได้แก่ คำชมเชย ของที่รับประทานได้ ในการสอนแต่ละขั้วนตอนนั้น ผู้วิจัยให้การเสริมแรงด้วยคำชมเชย เมื่อนักเรียนทำได้สำเร็จในแต่ละขั้วนตอน แต่เมื่อ

ทำสำเร็จทุกขั้นตอนแล้ว ผู้วิจัยให้การเสริมแรงด้วยของที่นักเรียนชอบ เช่น ขนม นม น้ำหวาน

3. ขั้นสรุปผล นำผลการทดลองมาสรุปและพิจารณา หากมีข้อบกพร่อง ผู้วิจัยจะได้ทำการแก้ไขปรับปรุงต่อไป

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล เป็นสถิติพื้นฐาน ดังนี้
 - 1.1 ค่าความถี่ (f) ของพฤติกรรม
 - 1.2 ค่าร้อยละ (%) ของพฤติกรรม
2. การวิเคราะห์ข้อมูล กระทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าความถี่และค่าร้อยละ พฤติกรรมจากการทดลองของนักเรียนแต่ละคนของทักษะด้านการใช้ห้องน้ำ และนำข้อมูลมาวิเคราะห์ด้วยสายตาจากกราฟ (Visual Inspection)
3. การนำเสนอข้อมูล ผู้วิจัยนำเสนอข้อมูลใน 2 รูปแบบ คือ
 - 3.1 ตารางความถี่ และ ร้อยละ
 - 3.2 กราฟแสดงผลทดสอบความสามารถเบื้องต้นและทักษะด้านการใช้ห้องน้ำของนักเรียนแต่ละคน

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเรื่อง การสอนทักษะการช่วยเหลือตนเองสำหรับนักเรียนบกพร่องทางสติปัญญาในระดับรุนแรง โดยการวิเคราะห์หงานร่วมกับการใช้ภาพประกอบ ผู้วิจัยได้นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1. การนำเสนอรายละเอียดผลการฝึกทักษะการช่วยเหลือตนเองในการใช้ห้องน้ำของนักเรียนคนที่ 1 ตามตาราง 5 และภาพประกอบ 2
2. การนำเสนอรายละเอียดผลการฝึกทักษะการช่วยเหลือตนเองในการใช้ห้องน้ำของนักเรียนคนที่ 2 ตามตาราง 6 และภาพประกอบ 3
3. การนำเสนอรายละเอียดผลการฝึกทักษะการช่วยเหลือตนเองในการใช้ห้องน้ำของนักเรียนคนที่ 3 ตามตาราง 7 และภาพประกอบ 4

ตาราง 5 แสดงทักษะการช่วยเหลือตนเองในการใช้ห้องน้ำของนักเรียนคนที่ 1 ทั้ง 3 ระยะ

ระยะการทดลอง	ครั้งที่	จำนวนทักษะที่ทำได้
ระยะเสั้่นฐาน	1	2
	2	2
	3	2
	4	2
	5	2
	6	2
	7	2
	8	2
	9	2
	10	2
ค่าเฉลี่ย = 2		
ระยะจัดกระทำ	11	2
	12	2
	13	2
	14	2

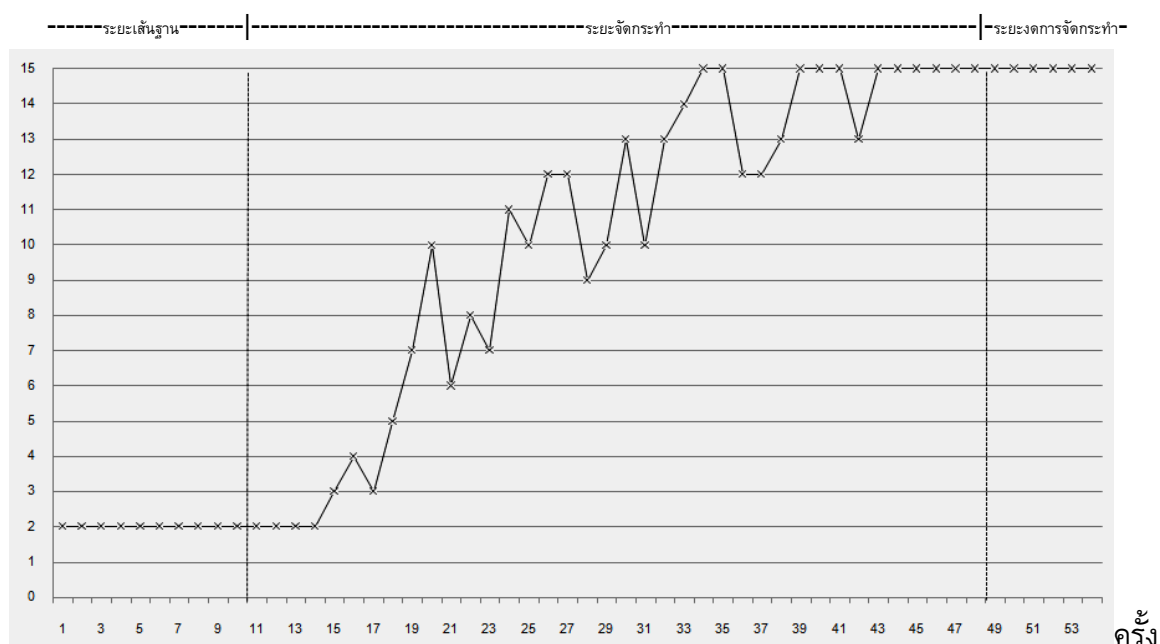
ตาราง 5 (ต่อ)

ระยะเวลาทดลอง	ครั้งที่	จำนวนทักษะที่ทำได้
ระยะจัดกระทำ	15	3
	16	4
	17	3
	18	5
	19	7
	20	10
	21	6
	22	8
	23	7
	24	11
	25	10
	26	12
	27	12
	28	9
	29	10
	30	13
	31	10
	32	13
	33	14
	34	15
	35	15
	36	12
	37	12
	38	13
39	15	
40	15	
41	15	
42	13	

ตาราง 5 (ต่อ)

ระยะเวลาทดลอง	ครั้งที่	จำนวนทักษะที่ทำได้
ระยะจัดกระทำ	43	15
	44	15
	45	15
	46	15
	47	15
	48	15
ค่าเฉลี่ย = 10.26		
ระยะงดการจัดกระทำ	49	15
	50	15
	51	15
	52	15
	53	15
	54	15
ค่าเฉลี่ย = 15		

จำนวนทักษะ

ภาพประกอบ 2 แสดงทักษะการช่วยเหลือตนเองในการใช้ห้องน้ำของนักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาในระดับรุนแรง โดยการวิเคราะห์งานร่วมกับการใช้ภาพประกอบ ของผู้รับการฝึกคนที่ 1

จากตาราง 5 และภาพประกอบ 2 พบว่า ในระยะเส้นฐาน ผู้วิจัยได้ทำการเก็บข้อมูลกับนักเรียนคนที่ 1 เป็นเวลา 5 วัน นักเรียนสามารถปฏิบัติในทักษะการช่วยเหลือตนเองได้เพียง 2 ชั้น จากทั้งหมด 15 ขั้นตอน ซึ่งมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2 ในระยะจัดการกระทำ เด็กสามารถแสดงทักษะการช่วยเหลือตนเองได้เพิ่มขึ้นเรื่อยๆ โดยใช้เวลาในการฝึกในระยะนี้รวมทั้งสิ้น 19 วัน นักเรียนจึงสามารถทำทักษะได้ตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ ส่วนในระยะติดตามผล ผู้วิจัยได้ทำการติดตามผลโดยใช้เวลา 3 วันติดต่อกัน นักเรียนคนที่ 1 ยังคงสามารถปฏิบัติทักษะนี้ได้ถูกต้องทั้ง 15 ชั้น มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 15

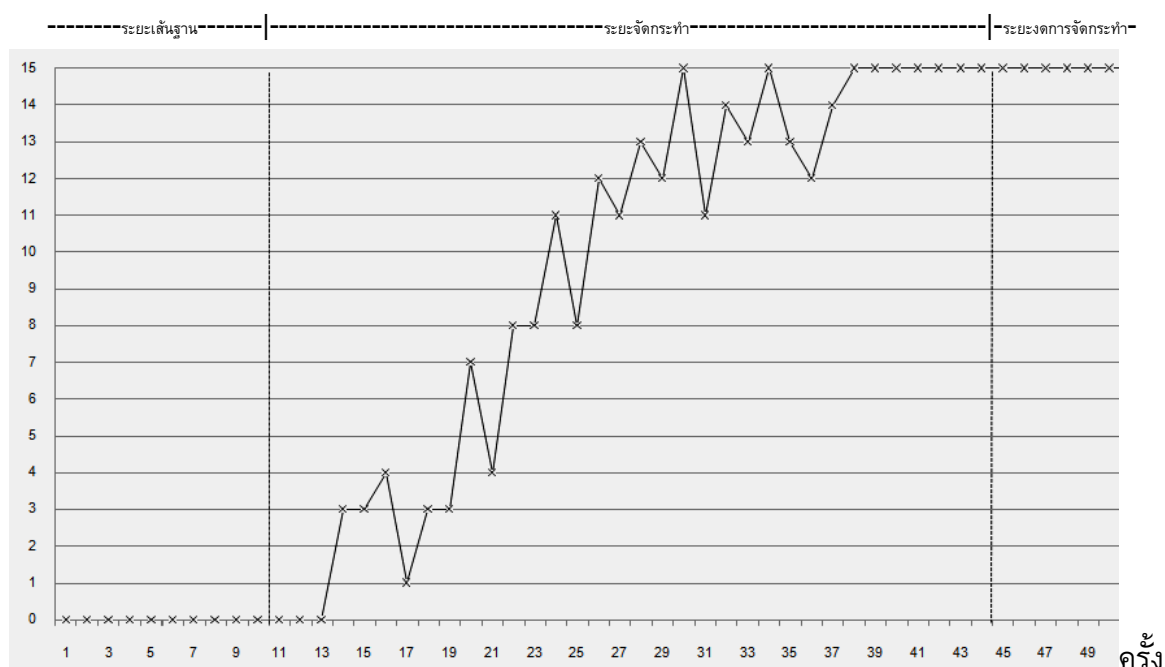
ตาราง 6 แสดงทักษะการช่วยเหลือตนเองในการใช้ห้องน้ำของนักเรียนคนที่ 2 ทั้ง 3 ระยะ

ระยะการทดลอง	ครั้งที่	จำนวนทักษะที่ทำได้
ระยะเส้นฐาน	1	0
	2	0
	3	0
	4	0
	5	0
	6	0
	7	0
	8	0
	9	0
	10	0
ค่าเฉลี่ย = 0		
ระยะจัดกระทำ	11	0
ระยะจัดกระทำ	12	0
	13	0
	14	3
	15	3
	16	4
	17	1
	18	3
	19	3
	20	7
	21	4
	22	8
	23	8
	24	11
	25	8
	26	12
	27	11
	28	13

ตาราง 6 (ต่อ)

ระยะเวลาทดลอง	ครั้งที่	จำนวนทักษะที่ทำได้
	29	12
	30	15
	31	11
	32	14
	33	13
	34	15
	35	13
	36	12
	37	14
	38	15
	39	15
	40	15
	41	15
	42	15
	43	15
	44	15
ค่าเฉลี่ย = 9.5		
ระยะงัดการจักระทำ	45	15
	46	15
	47	15
	48	15
	49	15
	50	15
ค่าเฉลี่ย = 15		

จำนวนทักษะ

ภาพประกอบ 3 แสดงทักษะการช่วยเหลือตนเองในการใช้ห้องน้ำของนักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาาระดับรุนแรง โดยการวิเคราะห์งานร่วมกับการใช้ภาพประกอบ ของ ผู้รับการฝึกคนที่ 2

จากตาราง 6 และภาพประกอบ 3 พบว่า ในระยะเส้นฐาน ผู้วิจัยได้ทำการเก็บข้อมูลกับนักเรียนคนที่ 2 เป็นเวลา 5 วัน นักเรียนไม่สามารถปฏิบัติในทักษะการช่วยเหลือตนเองได้ ซึ่งมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0 ในระยะจัดกระทำ นักเรียนสามารถแสดงทักษะการช่วยเหลือตนเองได้เพิ่มขึ้นเรื่อยๆ โดยใช้เวลาในการฝึกในระยะนี้รวมทั้งสิ้น 17 วัน นักเรียนจึงสามารถทำทักษะได้ตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ ส่วนในระยะติดตามผล ผู้วิจัยได้ทำการติดตามผลโดยใช้เวลา 3 วันติดต่อกัน นักเรียนคนที่ 2 ยังคงสามารถปฏิบัติทักษะนี้ได้ถูกต้องทั้ง 15 ชั้น มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 15

ตาราง 7 แสดงทักษะการช่วยเหลือตนเองในการใช้ห้องน้ำของนักเรียนคนที่ 3 ทั้ง 3 ระยะ

ระยะการทดลอง	ครั้งที่	จำนวนทักษะที่ทำได้
ระยะเส้นฐาน	1	4
	2	4

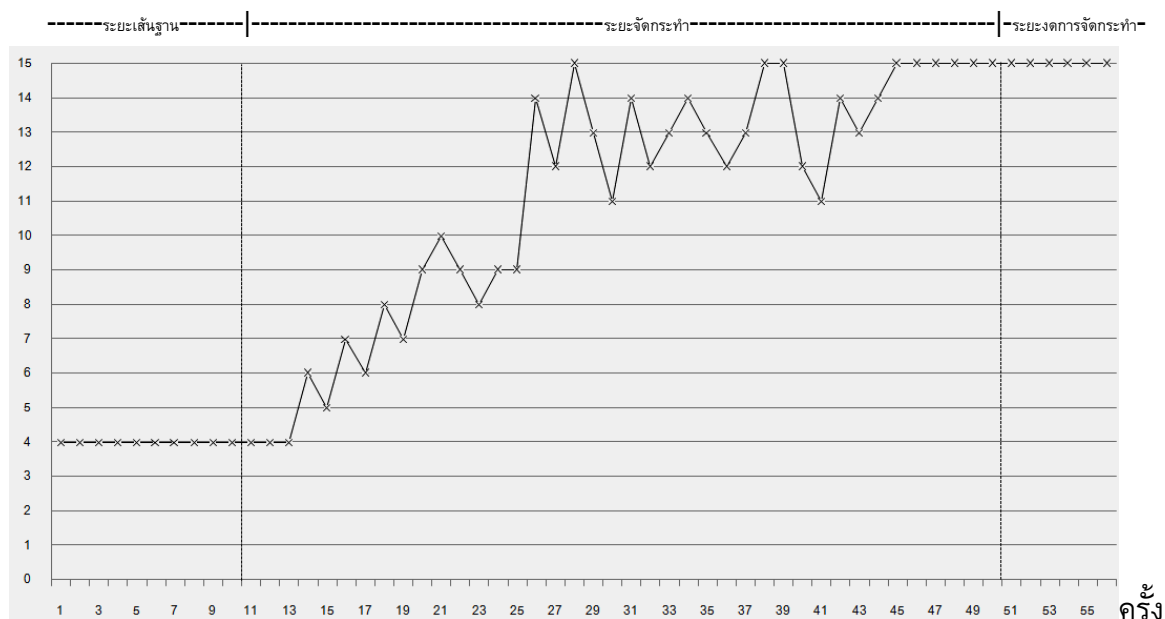
ตาราง 7 (ต่อ)

ระยะเวลาทดลอง	ครั้งที่	จำนวนทักษะที่ทำได้
ระยะเส้นฐาน	3	4
	4	4
	5	4
	6	4
	7	4
	8	4
	9	4
	10	4
ค่าเฉลี่ย = 4		
ระยะจัดกระทำ	11	4
	12	4
	13	4
	14	6
	15	5
	16	7
	17	6
	18	8
	19	7
	20	9
	21	10
	22	9
	23	8
	24	9
	25	9
	26	14
	27	12
	28	15
	29	13
	30	11

ตาราง 7 (ต่อ)

ระยะเวลาทดลอง	ครั้งที่	จำนวนทักษะที่ทำได้
ระยะจัดกระทำ	31	14
	32	12
	33	13
	34	14
	35	13
	36	12
	37	13
	38	15
	39	15
	40	12
	41	11
	42	14
	43	13
	44	14
	45	15
	46	15
	47	15
	48	15
	49	15
	50	15
ค่าเฉลี่ย = 11.13		
ระยะงดการจัดกระทำ	51	15
	52	15
	53	15
	54	15
	55	15
	56	15
ค่าเฉลี่ย = 15		

จำนวนทักษะ

ภาพประกอบ 4 แสดงทักษะการช่วยเหลือตนเองในการใช้ห้องน้ำของนักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาระดับรุนแรง โดยการวิเคราะห์งานร่วมกับการใช้ภาพประกอบ ของผู้รับการฝึกคนที่ 3

จากตาราง 7 และภาพประกอบ 4 พบว่า ในระยะเส้นฐาน ผู้วิจัยได้ทำการเก็บข้อมูลกับนักเรียนคนที่ 3 เป็นเวลา 5 วัน นักเรียนไม่สามารถปฏิบัติในทักษะการช่วยเหลือตนเองได้ ซึ่งมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4 ในระยะจัดกระทำ นักเรียนสามารถแสดงทักษะการช่วยเหลือตนเองได้เพิ่มขึ้นเรื่อยๆ โดยใช้เวลาในการฝึกในระยะนี้รวมทั้งสิ้น 20 วัน นักเรียนจึงสามารถทำทักษะได้ตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ ส่วนในระยะติดตามผล ผู้วิจัยได้ทำการติดตามผลโดยใช้เวลา 3 วันติดต่อกัน นักเรียนคนที่ 3 ยังคงสามารถปฏิบัติทักษะนี้ได้ถูกต้องทั้ง 15 ชั้น มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 15

ดังจะเห็นแล้วว่า นักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาระดับรุนแรงทั้งสามคนสามารถปฏิบัติทักษะการช่วยเหลือตนเองในการใช้ห้องน้ำได้ถูกต้องหลังได้รับการฝึก โดยการวิเคราะห์งานร่วมกับการใช้ภาพประกอบ

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นการศึกษาเชิงทดลอง เพื่อศึกษาทักษะการช่วยเหลือตนเอง สำหรับนักเรียนบกพร่องทางสติปัญญา ระดับรุนแรง ที่ได้รับการฝึกโดยการวิเคราะห์งานร่วมกับการใช้ภาพประกอบ ซึ่งสรุปขั้นตอนและผลของการศึกษาค้นคว้าได้ดังนี้

ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า

1. เพื่อศึกษาทักษะการช่วยเหลือตนเองสำหรับนักเรียนบกพร่องทางสติปัญญา ระดับรุนแรง ที่ได้รับการฝึกโดยการวิเคราะห์งานร่วมกับการใช้ภาพประกอบ
2. เพื่อเปรียบเทียบทักษะการช่วยเหลือตนเองสำหรับนักเรียนบกพร่องทางสติปัญญา ระดับรุนแรง ก่อนและหลังการใช้การฝึกโดยการวิเคราะห์งานร่วมกับการใช้ภาพประกอบ

สมมุติฐานในการศึกษาค้นคว้า

นักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ระดับรุนแรงมีทักษะการช่วยเหลือตนเองเพิ่มขึ้นหลังจากได้รับการฝึกโดยใช้การวิเคราะห์งานร่วมกับการใช้ภาพประกอบ

วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า

1. ประชากร เป็นนักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ระดับรุนแรงที่กำลังศึกษาในโรงเรียนการศึกษาพิเศษ
2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา เป็นนักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ระดับรุนแรง ที่ไม่สามารถช่วยเหลือตนเองในทักษะการใช้ห้องน้ำได้อย่างถูกต้อง จากโรงเรียนสงขลาพัฒนาปัญญา ตำบลพะวง อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2549 โดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 3 คน
3. เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า
 - 3.1 แผนการฝึกทักษะการช่วยเหลือตนเองในด้านการใช้ห้องน้ำ โดยการวิเคราะห์งานร่วมกับการใช้ภาพประกอบ
 - 3.2 แบบบันทึกพฤติกรรมทักษะการช่วยเหลือตนเองในด้านการใช้ห้องน้ำ
 - 3.3 สื่อรูปภาพประกอบแผนการฝึกทักษะการช่วยเหลือตนเองในด้านการใช้ห้องน้ำ

4. วิธีดำเนินการทดลอง

4.1 ก่อนการดำเนินการทดลอง ผู้วิจัยนำแผนการฝึก พร้อมทั้งสื่อรูปภาพ ประกอบแผนการฝึก ไปให้ผู้เชี่ยวชาญที่มีประสบการณ์และความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการสอน นักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา จำนวน 3 คน ได้แก่ ดร.พัชรี จีวพัฒนกุล ดร.นิรัชรินทร์ ชำนาญกิจ และอาจารย์วันทนี๋ บางเสน เพื่อตรวจสอบคุณภาพและความเที่ยงตรงของเนื้อหา ความสอดคล้องในการดำเนินกิจกรรม และสื่อการเรียนการสอน

4.2 ผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัยทำความเข้าใจกับพฤติกรรมที่ต้องทำการบันทึกให้ตรงกัน โดยการศึกษาทำความเข้าใจจุดมุ่งหมายของการวิจัย นิยามของพฤติกรรมที่ต้องการสังเกตและบันทึก และแบบบันทึกพฤติกรรม เพื่อให้เข้าใจตรงกันและใช้ได้ถูกต้อง

4.3 ผู้วิจัยทำการสังเกตพฤติกรรมการขับถ่ายของนักเรียน และบันทึกข้อมูลเส้นฐาน โดยใช้แบบบันทึกที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นเอง เป็นระยะเวลา 5 วันติดต่อกัน โดยที่มีผู้ช่วยวิจัยร่วมสังเกตและบันทึกพฤติกรรม

4.4 ผู้วิจัยเริ่มทำการสอนทักษะการใช้ห้องน้ำ โดยการสอนด้วยวิธีการวิเคราะห์งานร่วมกับการใช้ภาพประกอบกับนักเรียนกลุ่มตัวอย่างจำนวน 3 คน (ตามแผนการฝึกทักษะ) ใช้เวลาคนละ 15 นาทีต่อครั้ง วันละ 2 ครั้ง สัปดาห์ละ 5 วัน คือ วันจันทร์ – วันศุกร์

4.5 เมื่อกลุ่มตัวอย่างสามารถปฏิบัติทักษะนั้นได้ 100% เป็นเวลา 3 วันติดต่อกัน ผู้วิจัยหยุดการสอนโดยวิธีการวิเคราะห์งานร่วมกับการใช้ภาพประกอบ และทำการสังเกต และบันทึกข้อมูลต่อไป เพื่อเป็นการติดตามผลของการสอน

สรุปผลการศึกษาค้นคว้า

1. นักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาระดับรุนแรงทั้งสามคนสามารถปฏิบัติทักษะการช่วยเหลือตนเองในการใช้ห้องน้ำได้ถูกต้องทุกขั้นตอน หลังได้รับการฝึกโดยการวิเคราะห์งานร่วมกับการใช้ภาพประกอบ

2. หลังได้รับการฝึกโดยการวิเคราะห์งานร่วมกับการใช้ภาพประกอบ นักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาระดับรุนแรงทั้งสามคน สามารถปฏิบัติทักษะการช่วยเหลือตนเองในการใช้ห้องน้ำได้ดีกว่าก่อนการฝึกโดยการวิเคราะห์งานร่วมกับการใช้ภาพประกอบ

อภิปรายผล

จากการศึกษา ผู้ศึกษาค้นคว้าได้ทำการศึกษาทักษะการช่วยเหลือตนเองสำหรับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาระดับรุนแรง โดยการวิเคราะห์งานร่วมกับการใช้ภาพประกอบ สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

ทักษะการช่วยเหลือตนเองสำหรับนักเรียนบกพร่องทางสติปัญญาในระดับรุนแรง ที่ได้รับการฝึกโดยการวิเคราะห์งานร่วมกับการใช้ภาพประกอบ ดีกว่าก่อนการฝึกโดยการวิเคราะห์งานร่วมกับการใช้ภาพประกอบ ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่วางไว้ ที่เกิดผลเช่นนี้อาจเนื่องมาจากเหตุผลหลายประการ ประการแรก การฝึกที่ผู้ศึกษาค้นคว้าวิเคราะห์งานร่วมกับการใช้ภาพประกอบมาสอนกลุ่มตัวอย่างในการใช้ห้องน้ำนั้น การวิเคราะห์งานเป็นการแบ่งทักษะใหญ่ๆ ที่อาจยากต่อนักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา โดยเฉพาะอย่างยิ่งสำหรับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาในระดับรุนแรง เพราะเป็นทักษะที่ซับซ้อน ให้แยกออกเป็นขั้นตอนย่อยๆ เพื่อให้สะดวกในการเรียงลำดับความคิด ง่ายต่อการปฏิบัติ นักเรียนสามารถปฏิบัติทักษะในขั้นตอนย่อยๆ ได้ง่ายกว่า การฝึกเป็นขั้นๆ จึงใช้เป็นกลยุทธ์ในการส่งเสริมแบบแผนการรับรู้และความคิดในด้านความทรงจำ ความเข้าใจ (Hickson, Blackman; & Reis. 1995: 170) ประการที่สอง การนำภาพมาประกอบในการสอนทักษะแต่ละขั้นตอน ทำให้นักเรียนสามารถมองเห็นการทำงานอย่างเป็นรูปธรรม ช่วยให้เด็กเข้าใจได้ง่าย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของประพิมพ์พงศ์ พละพงศ์ (ประพิมพ์พงศ์ พละพงศ์. 2544) ที่ได้ทำการศึกษาเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาในระดับเรียนได้ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 12 คน โดยใช้ชุดการสอนการสื่อความหมายภาพสัญลักษณ์ ซึ่งนำภาพสัญลักษณ์มาประกอบในการสอน แล้ว ทำให้นักเรียนสามารถเข้าใจความหมายของภาพสัญลักษณ์ได้ ประการที่สาม การสอนนักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาในระดับรุนแรงครั้งนี้ เป็นการสอนในชีวิตจริง ทำให้นักเรียนสามารถนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ได้จริง โดยไม่ต้องมีการถ่ายโยงการเรียนรู้จากห้องเรียนสู่ชีวิตจริงอีกทอดหนึ่ง นอกจากนี้การสอนจะต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานหลักการที่ว่า ทักษะเหล่านี้ต้องไม่ฝึกในรูปแบบที่เป็นทางการ เพราะจะทำให้เด็กไม่เกิดการเรียนรู้ (Drew, Hardman; & Logan. 1996 : 240) ซึ่งในการศึกษาครั้งนี้ นักเรียนทั้งสามคนซึ่งเป็นนักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาในระดับรุนแรง สามารถทำทักษะการช่วยเหลือตนเองในด้านการเข้าห้องน้ำได้เองโดยไม่ต้องมีการช่วยเหลือจากผู้อื่นเลย และนักเรียนทั้งสามคนนี้ใช้เวลาในการทำทักษะทั้งหมดได้ที่ระยะเวลาที่ใกล้เคียงกัน

ข้อสังเกตเกี่ยวกับการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้

นักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาในระดับรุนแรง ที่ได้รับการฝึกโดยใช้ชุดฝึกทักษะการช่วยเหลือตนเอง โดยการวิเคราะห์งานร่วมกับการใช้ภาพประกอบนั้น นอกจากจะพัฒนาทักษะการช่วยเหลือตนเองในการใช้ห้องน้ำแล้ว ยังช่วยพัฒนาในด้านอารมณ์ เพราะการฝึกทักษะการช่วยเหลือตนเองในการใช้ห้องน้ำ ทำให้นักเรียนมีความสุขและมีความกระตือรือร้นที่จะฝึก เนื่องจากทำให้นักเรียนรู้สึกว่าคุณสามารถทำให้สำเร็จด้วยตนเอง รวมไปถึงทำให้นักเรียนมีสมาธิดีขึ้นด้วย ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญในการเรียนรู้ของนักเรียนในระดับต่างๆ ต่อไป

ข้อเสนอแนะในการใช้ผลการวิจัย

1. จากผลการศึกษาค้นคว้าพบว่า นักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาในระดับรุนแรง นอกจากกล้ามเนื้อไม่แข็งแรงแล้ว ยังมีความจำกัดในด้านภาษา ความเข้าใจ การรับรู้ การฟังศัพท์ และการปฏิบัติตาม การทดลองต้องใช้การสาธิตและการกระตุ้นเป็นส่วนใหญ่ ควรหลีกเลี่ยงการอธิบายเนื้อหาที่ยุ่งยาก ภาษาที่ใช้ต้องสั้น กระชับ ง่าย ไม่ซับซ้อน

2. ความปลอดภัยเป็นสิ่งสำคัญที่ครูต้องคำนึงเสมอ เนื่องจากนักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาในระดับรุนแรง ไม่สามารถพึ่งพาตนเองได้เต็มที่ เช่น การเลื่อนไถลเพราะพื้นห้องน้ำเปียก การกระแทกกันกับโต๊ะสุญญากาศ

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาการใช้การวิเคราะห์งานร่วมกับภาพประกอบในการพัฒนาทักษะด้านอื่นๆ ของนักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาในระดับรุนแรง

2. ควรมีการศึกษาวีธีการฝึกแบบอื่นๆ ในการฝึกทักษะการช่วยเหลือตนเองในการใช้ห้องน้ำ เพื่อจะได้ทราบว่า จะใช้วิธีการใดที่จะช่วยให้นักเรียนประสบความสำเร็จได้เร็วกว่ากัน

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กุลยา ดันติผลาชีวะ. (2547, กุมภาพันธ์). การเสริมทักษะให้เด็กเล็กช่วยเหลือตนเอง. ในวารสารการศึกษาปฐมวัย. 2(3): 23 – 35.
- จันทร์เพ็ญ เหล่านรเศรษฐ์. (2544). ผลของการฝึกโดยใช้หลักการวิเคราะห์งานเพื่อพัฒนาทักษะการทำความสะอาดเสื้อผ้าของเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ระดับเขาวนปัญญา 35 – 50. ปรินญานินพนธ์ (การศึกษาพิเศษ). กศ.ม. กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- จำเป็น จิตจำ. (2529). การเปรียบเทียบความเข้าใจในการอ่านของนักเรียนหูหนวก ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โดยการใช้แบบฝึกการรับรู้ความแตกต่างทางสายตา 3 แบบ. ปรินญานินพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาพิเศษ). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ประพิมพ์พงศ์ พละพงศ์. (2544). การศึกษาความสามารถในการเข้าใจความหมายจากภาพสัญลักษณ์ของเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ระดับเรียนได้ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 จากการสอนโดยใช้ชุดการสอนการสื่อความหมายภาพสัญลักษณ์. ปรินญานินพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาพิเศษ). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ประภัสสร ปรีเอี่ยม. (2539). การศึกษาประสิทธิภาพของแบบฝึกการช่วยเหลือตนเอง ด้านการแต่งกายเป็นรายบุคคล โดยใช้หลักการวิเคราะห์งานของเด็กกลุ่มอาการดาวน์. ปรินญานินพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาพิเศษ). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ผดุง อารยะวิญญู. (2539). การศึกษาสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : แวนแก้ว.
- _____. (2546). การวิจัยแบบกลุ่มตัวอย่างเดี่ยว (Single Subject Design). กรุงเทพฯ: ภาควิชาการศึกษาพิเศษ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ผ่องพรรณ ตรียมงคลกุล. (2543). การวิจัยในชั้นเรียน. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
- พวงเพชร พุ่มศรีสิทธิ์. (2546). การศึกษาผลการสอนทักษะทางสังคมของเด็กออทิสติกที่ได้รับการสอนโดยวิธีเรื่องราวทางสังคม. ปรินญานินพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาพิเศษ). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- พัชรวิวรรณ ตันกระ. (2551). การศึกษาผลของกิจกรรมการกระตุ้นการรับรู้ความรู้สึก และการเคลื่อนไหว ที่มีต่อแสดงพฤติกรรมซ้ำๆ ความสามารถในการสบตา การมีปฏิสัมพันธ์กับผู้ใหญ่ของเด็กออทิสติก. สืบค้นเมื่อ. 28 เมษายน 2551. จาก http://school.obec.go.th/suksapiset/reseach_patchareewan.html

- พัชรวิวัลย์ เกตุแก่นจันทร์. (2539). แนวการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาระดับเรียนได้. เอกสารประกอบการอบรมครูการศึกษาพิเศษ. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- _____. (2542). การเรียนร่วมระหว่างเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา กับเด็กปกติ. เอกสารประกอบการสัมมนาเรื่องการเรียนรู้ร่วมระหว่างเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา กับเด็กปกติ. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- มหิศร แสงมณีรัตน์ไชย. (2551). ผลของวิธีการชี้แนะและการเสริมแรงด้วยอาหาร เพื่อลดพฤติกรรมอยู่ไม่นิ่งในชั้นเรียนของเด็กออทิสติก. สืบค้นเมื่อ. 28 เมษายน 2551. จาก http://www.thapra.Libsru.ac.th/objects/thesis/fulltext/snamcn/Mahisorn_Saengmaeerattanachai/Chapter5.pdf
- ระวีพร ธรรมสอน. (2548). ผลของการเสริมแรงพฤติกรรมแบบดีอาร์ไอ ต่อการลดพฤติกรรมแย่งสิ่งของของนักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา. สารนิพนธ์ ศศ.ม. (สาขาจิตวิทยาการศึกษาพิเศษ). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร. ถ่ายเอกสาร.
- วีรานุตร พูลทองคำ. (2545). การศึกษาทักษะการรับประทานอาหารของเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาระดับฝึกได้ จากการใช้ชุดฝึกทักษะการรับประทานอาหารเชิงวิเคราะห์งาน. ปรินุญานิพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาพิเศษ). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- โรงพยาบาลราชานุกูล. (2541). คู่มือฝึกเด็กในการดำรงชีวิตประจำวัน. กรุงเทพฯ : ฝ่ายการพยาบาล โรงพยาบาลราชานุกูล.
- ศศธร สังข์อู่. (2547). ผลของการใช้เทคนิคตัวแบบ การชี้แนะ และการเสริมแรงทางบวก ที่มีต่อพฤติกรรมความร่วมมือของเด็กออทิสติกก่อนวัยเรียน. ปรินุญานิพนธ์ กศ.ม.. (จิตวิทยาพัฒนาการ). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ศูนย์พัฒนาการศึกษาแห่งประเทศไทย, ทบวงมหาวิทยาลัย. (2539). คู่มือการจัดการเรียนร่วม. นนทบุรี: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
- ศิริพร สุริยา. (2548). การศึกษาความสามารถในการสบตาของเด็กออทิสติก ระดับชั้นอนุบาล จากการใช้กิจกรรมประสาทรับรู้ร่วมกันและการเสริมแรงทางบวก. ปรินุญานิพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาพิเศษ). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.

- สมเกตุ อุทธโยธา. (2539). *การใช้วิธีย้อนกลับอย่างต่อเนืองในการสอนการช่วยเหลือตัวเองของเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ระดับเขาวนปัญญา 50-70*. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาพิเศษ). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ถ่ายเอกสาร.
- สุนทรี่ กระต่ายแก้ว. (2548). *การศึกษาการลดพฤติกรรมที่ไม่มีวินัยในโรงเรียนของเด็กออทิสติกโดยใช้ชุดภาพการสอน*. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาพิเศษ). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- สุวิมล อุดมพิริยะศักดิ์. (2538). *คู่มือการเลี้ยงดูเด็กที่มีความบกพร่องทางการเห็น สำหรับผู้ปกครอง*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- American Psychiatric Association. (1994). *Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorder*. 4th ed. Washington D.C.: American Psychiatric Press.
- Clifford, Drew J., Hardman L. Michael; & Logan R. Donald. (1996). *Mental Retardation A Life Cycle Approach*. 6th ed. New Jersey: A Simon & Schuster.
- Hickson, Linda; Blackman, Leonard S. and Reis, Elizabeth M. (1995). *Mental Retardation Foundations of Educational Programming*. Needham Heights: Simon & Schuster.
- Stocks, J.T. (2002). *Introduction to Single Subject Desings*. (Online). Available Telnet : Home.attbi.com/~inference/issd01.htm

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

รายนามผู้เชี่ยวชาญ

รายนามผู้เชี่ยวชาญ

ดร.พัชรี จิวพัฒนกุล

รองคณบดี คณะครุศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา

ดร. นิรัชรินทร์ ชำนาญกิจ

อาจารย์ภาควิชาการศึกษาพิเศษ
มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา

อาจารย์วันทนีย์ บางเสน

อาจารย์ภาควิชาการศึกษาพิเศษ
มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา

ภาคผนวก ข

แผนการฝึกทักษะการช่วยเหลือตนเองในด้านการใช้ห้องน้ำ
โดยการวิเคราะห์งานร่วมกับการใช้ภาพประกอบ

แผนการจัดประสบการณ์

แผนการฝึก ทักษะการช่วยเหลือตนเอง เรื่อง การใช้ห้องน้ำ

จุดประสงค์เชิงพฤติกรรม

1. นักเรียนสามารถเปิดประตูห้องน้ำได้
2. นักเรียนสามารถปิดประตูห้องน้ำได้
3. นักเรียนสามารถใส่กลอนประตูห้องน้ำได้
4. นักเรียนสามารถใช้มือทั้งสองข้างจับขอบเอวกางเกง เพื่อเตรียมดึงกางเกงลงได้
5. นักเรียนสามารถใช้มือทั้งสองข้างดึงลงแค่เข้าได้
6. นักเรียนสามารถนั่งโกสุภภัณฑ์ได้
7. นักเรียนสามารถใช้มือข้างที่ถนัดหยิบขันตักน้ำได้
8. นักเรียนสามารถรดน้ำทำความสะอาดอวัยวะขับถ่ายได้
9. นักเรียนสามารถวางขันน้ำลงในภาชนะใส่ได้
10. นักเรียนสามารถลุกขึ้นยืนได้
11. นักเรียนสามารถใช้มือทั้งสองข้างจับขอบเอวกางเกง เพื่อเตรียมดึงกางเกงขึ้นได้
12. นักเรียนสามารถใช้มือทั้งสองข้างดึงกางเกงขึ้นมาอยู่ในระดับเอวได้
13. นักเรียนสามารถถอดกลอนประตูห้องน้ำได้
14. นักเรียนสามารถเปิดประตูห้องน้ำได้
15. นักเรียนสามารถล้างมือในอ่างด้านนอกห้องน้ำได้

สื่อ / อุปกรณ์

1. ประตู
2. ลูกบิดประตู
3. กลอนประตู
4. กางเกง
5. ขันน้ำ
6. อ่างล้างมือ
7. ภาพประกอบแผนการฝึกทักษะการช่วยเหลือตนเองในด้านการใช้ห้องน้ำ

การเตรียมตัว

1. เตรียมตัวนักเรียน
2. เตรียมสถานที่
3. เตรียมสื่อ / อุปกรณ์

รางวัล

- คำชมเชย และของรางวัล (สิ่งที่นักเรียนชอบ) เช่น
- ขนมปัง - น้ำผลไม้ - ขนมเค้ก - เยลลี่
 - ลูกอม - ช็อกโกแลต - นมเย็น - ขนมถุง

ขั้นตอนการฝึก

ทักษะที่ 1 การเปิดประตู

1. ครูนำภาพการจับลูกบิดกำลังเปิดประตูมาให้ดูและสาธิตการเปิดประตู พร้อมกับพูดว่า “ เปิดประตู ”
2. ครูบอกให้นักเรียนเปิดประตูพร้อมกับใช้ภาพการเปิดประตูประกอบ(เอ่ยชื่อ นักเรียน.....เปิดประตูซิ) โดยทำไปพร้อมกับครูใช้วิธีการกระตุ้นเตือนทางกาย (การจับมือทำ) ร่วมกับทางวาจา (การบอก) ให้แรงเสริมโดยการให้คำชม
3. ครูบอกพร้อมใช้ภาพประกอบให้นักเรียนเปิดประตูห้องน้ำเอง ให้แรงเสริมเป็นของรางวัล (สิ่ง que นักเรียนชอบ) เช่น ลูกอม
4. ครูพานักเรียนเดินเข้าห้องน้ำ

ทักษะที่ 2 การปิดประตู

1. ครูนำภาพกำลังปิดประตูมาให้ดูและสาธิตการปิดประตูพร้อมกับพูดว่า “ปิดประตู”
2. ครูบอกให้นักเรียนปิดประตูพร้อมกับใช้ภาพการปิดประตูประกอบ (เอ่ยชื่อนักเรียน.....เปิดประตูซิ) โดยทำไปพร้อมกับครูใช้วิธีการกระตุ้นเตือนทางกาย (การจับมือทำ) ร่วมกับทางวาจา (การบอก) ให้แรงเสริมโดยการให้คำชม
3. ครูบอกให้นักเรียนปิดประตูห้องน้ำเองพร้อมกับใช้ภาพประกอบ ให้แรงเสริมเป็นคำชม

ทักษะที่ 3 การใส่กลอนประตู

1. ครูนำภาพการใส่กลอนประตูมาให้ดูและสาธิตการใส่กลอนประตู พร้อมกับพูดว่า “ใส่กลอนประตู”
2. ครูบอกให้นักเรียนใส่กลอนประตู พร้อมกับใช้ภาพการใส่กลอนประตูมาประกอบ (เอ่ยชื่อนักเรียน.....ใส่กลอนประตูซิ) โดยทำไปพร้อมกับครูใช้วิธีการกระตุ้นเตือนทางกาย (การจับมือทำ) ร่วมกับทางวาจา (การบอก) ให้แรงเสริมโดยการให้คำชม
3. ครูบอกให้นักเรียนใส่กลอนประตู พร้อมกับใช้ภาพการใส่กลอนประตูมาประกอบ (เอ่ยชื่อนักเรียน.....ใส่กลอนประตูซิ) ให้แรงเสริมโดยการให้คำชม

ทักษะที่ 4 การใช้มือทั้งสองข้างจับขอบเอวกางเกง เพื่อเตรียมดึงกางเกงลง

1. ครูทบทวนให้นักเรียนปฏิบัติทักษะที่ 1 – 3 เองและทำการฝึกทักษะที่ 4 ต่อ
2. ครูจับมือนักเรียนทั้งสองให้จับเอวกางเกงของตนเอง
3. ครูนำภาพการถอดกางเกงที่ใช้มือทั้งสองข้างจับที่ขอบเอวกางเกง เพื่อเตรียมดึงกางเกงลง มาให้นักเรียนดู พร้อมพูดว่า “ ถอดกางเกง ”
4. ครูบอกให้นักเรียนถอดกางเกง (ใช้มือทั้งสองข้างจับที่ขอบเอวกางเกงเพื่อเตรียมดึงกางเกงลง) พร้อมใช้ภาพประกอบ (เอ่ยชื่อนักเรียน.....ถอดกางเกงซิ) โดยทำไปพร้อมกับครู ใช้วิธีการกระตุ้นเตือนทางกาย (การจับมือทำ) ร่วมกับทางวาจา (การบอก) ให้แรงเสริมโดยการให้คำชม
5. ครูบอกให้นักเรียนถอดกางเกงเอง (เอ่ยชื่อนักเรียน...ถอดกางเกงซิ) พร้อมใช้ภาพประกอบ ให้แรงเสริมเป็นคำชม

ทักษะที่ 5 การใช้มือทั้งสองข้างดึงลงแค่เข้า

1. ครูนำภาพการถอดกางเกงที่ใช้มือทั้งสองข้างดึงกางเกงลงแค่เข้า มาให้นักเรียนดู พร้อมพูดว่า “ ดึงกางเกงลง ”
2. ครูบอกให้นักเรียนถอดกางเกง (ที่ใช้มือทั้งสองข้างดึงกางเกงลงแค่เข้า) พร้อมใช้ภาพประกอบ (เอ่ยชื่อนักเรียน.....ดึงกางเกงลงซิ) โดยทำไปพร้อมกับครูใช้วิธีการกระตุ้นเตือนทางกาย (การจับมือทำ) ร่วมกับทางวาจา (การบอก) ให้แรงเสริมโดยการให้คำชม
3. ครูบอกให้นักเรียนดึงกางเกงลงเอง (เอ่ยชื่อนักเรียน...ถอดกางเกงซิ) พร้อมใช้ภาพประกอบ ให้แรงเสริมเป็นคำชมและของรางวัล (สิ่งที่นักเรียนชอบ) เช่น ชอกโกแลต

ทักษะที่ 6 การนั่งโกลสุภภัณฑ์

1. ครูช่วยจับนักเรียนให้นั่งที่โกลสุภภัณฑ์ พร้อมเอ่ยว่า “ นั่งลง ”
2. บอกให้นักเรียนนั่งที่โกลสุภภัณฑ์ โดยใช้ภาพการนั่งที่โกลสุภภัณฑ์มาประกอบ (เอ่ยชื่อนักเรียน.....นั่งลงซิ) โดยครูใช้วิธีการกระตุ้นเตือนทางกาย (การจับมือทำ) ร่วมกับทางวาจา (การบอก) ให้แรงเสริมโดยการให้คำชม
3. ครูสั่งให้นักเรียนนั่งที่โกลสุภภัณฑ์ โดยใช้ภาพประกอบ และครูไม่ช่วยเหลือ นักเรียนสามารถนั่งได้เอง ให้แรงเสริมเป็นของรางวัล (สิ่งที่นักเรียนชอบ) เช่น เยลลี่

ทักษะที่ 7 การใช้มือข้างที่ถนัดหยิบขวดก้นน้ำ

1. ครูจับมือนักเรียนให้หยิบขวดก้นน้ำ พร้อมบอกว่า “ หยิบขวด ”
2. บอกให้นักเรียนหยิบขวดก้นน้ำ โดยใช้ภาพการหยิบขวดก้นน้ำมาประกอบ (เอ่ยชื่อนักเรียน.....หยิบขวดก้นน้ำขึ้นมาซิ) โดยครูใช้วิธีการกระตุ้นเตือนทางกาย (การจับมือทำ) ร่วมกับทางวาจา (การบอก) ให้แรงเสริมโดยการให้คำชม

3. ครูสั่งให้นักเรียนหยิบขันตักน้ำ โดยใช้ภาพประกอบ เมื่อนักเรียนสามารถทำได้ ให้แรงเสริมเป็นคำชม

ทักษะที่ 8 การรดน้ำทำความสะอาดอวัยวะขยับถ่าย

1. ครูจับมือนักเรียนให้ทำความสะอาดอวัยวะขยับถ่าย โดยใช้มือข้างหนึ่ง จับขันตักน้ำรด และใช้มือข้างที่ถนัดไม่ทำความสะอาดอวัยวะ พร้อมกับอธิบายไปด้วย

2. บอกให้นักเรียนทำความสะอาดอวัยวะหลังการขยับถ่าย โดยใช้ภาพประกอบ ครูคอยแนะนำใช้วิธีการกระตุ้นเตือนทางกาย (การจับมือทำ) ร่วมกับทางวาจา (การบอก) เมื่อนักเรียนทำได้ ให้แรงเสริมโดยการให้คำชม

3. บอกให้นักเรียนทำความสะอาดอวัยวะเอง โดยใช้ภาพประกอบ เมื่อนักเรียนสามารถทำได้ ให้แรงเสริมเป็นของรางวัล (สิ่งที่นักเรียนชอบ) เช่น ขนมปัง

ทักษะที่ 9 การวางขันน้ำลงในภาชนะใส่น้ำ

1. ครูจับมือนักเรียนให้วางขันน้ำลงในภาชนะใส่น้ำ หลังทำความสะอาดอวัยวะแล้ว พร้อมบอกว่า “ วางขันลง ”

2. บอกให้นักเรียนวางขันน้ำลงในภาชนะใส่น้ำ โดยใช้ภาพประกอบ เมื่อนักเรียนสามารถทำได้ ให้แรงเสริมเป็นของรางวัล (สิ่งที่นักเรียนชอบ) เช่น ขนมถุง

ทักษะที่ 10 การลุกขึ้นยืน

1. ครูอธิบายเมื่อทำความสะอาดอวัยวะเสร็จแล้วให้ลุกขึ้นยืน โดยแสดงภาพประกอบ

2. ครูบอกนักเรียนปฏิบัติตามภาพ พร้อมพูดว่า (เอ่ยชื่อนักเรียน.....ลุกขึ้นยืนซิ) เมื่อนักเรียนทำได้เอง ให้แรงเสริมโดยการให้คำชมและของรางวัล (สิ่งที่นักเรียนชอบ) เช่น น้ำผลไม้

ทักษะที่ 11 การใช้มือทั้งสองข้างจับขอบเอวกางเกง เพื่อเตรียมดึงกางเกงขึ้น

1. ครูทบทวนให้นักเรียนปฏิบัติขั้นตอนการวิเคราะห์งานการใช้ห้องน้ำ ตั้งแต่ขั้นตอนที่ 1 – 10 โดยใช้วิธีการกระตุ้นเตือนทางวาจา (การบอก) ให้แรงเสริมโดยการให้คำชม เมื่อนักเรียนปฏิบัติได้ตามขั้นตอน

2. ครูจับมือให้นักเรียนใช้มือทั้งสองข้างจับขอบเอวกางเกง เพื่อเตรียมดึงกางเกงขึ้น พร้อมบอกว่า “ ใส่กางเกง ”

3. ครูบอกให้นักเรียนใช้มือทั้งสองข้างจับขอบเอวกางเกง พร้อมใช้ภาพประกอบ (ใช้มือทั้งสองข้างจับที่ขอบเอวกางเกงเพื่อเตรียมดึงกางเกงขึ้น) (เอ่ยชื่อนักเรียน.....ใส่กางเกงซิ) โดยทำไปพร้อมกับครูใช้วิธีการกระตุ้นเตือนทางกาย (การจับมือทำ) ร่วมกับทางวาจา (การบอก) ให้แรงเสริมโดยการให้คำชม

4. ครูบอกให้นักเรียนปฏิบัติตามภาพ (เอ่ยชื่อนักเรียน...ใส่กางเกงขี)เมื่อนักเรียนสามารถทำได้ให้แรงเสริมเป็นคำชม

ทักษะที่ 12 การใช้มือทั้งสองข้างดึงกางเกงขึ้นมาอยู่ในระดับเอว

1. ครูนำภาพการใช้มือทั้งสองข้างดึงกางเกงขึ้นให้มาอยู่ในระดับเอว มาให้นักเรียนดู และจับมือนักเรียนให้ปฏิบัติ พร้อมบอกว่า “ ดึงกางเกงขึ้น ”

2. ครูบอกให้นักเรียนดึงกางเกงขึ้นมาอยู่ในระดับเอว พร้อมใช้ภาพประกอบ (ใช้มือทั้งสองข้างจับขอบเอวกางเกงดึงกางเกงขึ้นมาอยู่ในระดับเอว) (เอ่ยชื่อนักเรียน.....ดึงกางเกงขึ้นขี)โดยทำไปพร้อมกับครู ใช้วิธีการกระตุ้นเตือนทางกาย (การจับมือทำ) ร่วมกับทางวาจา (การบอก) ให้แรงเสริมโดยการให้คำชม

3. ครูบอกให้นักเรียนปฏิบัติตามภาพ (เอ่ยชื่อนักเรียน.....ดึงกางเกงขึ้นขี) เมื่อนักเรียนสามารถทำได้ให้แรงเสริมเป็นคำชม

ทักษะที่ 13 การถอดกลอนประตูห้องน้ำ

1. ครูจับมือให้นักเรียนถอดกลอนประตู พร้อมบอกว่า “ ถอดกลอนประตู ”

2. ครูบอกให้นักเรียนถอดกลอนประตู พร้อมกับใช้ภาพการถอดกลอนประตูมาประกอบ (เอ่ยชื่อเด็ก.....ถอดกลอนประตูขี) โดยทำไปพร้อมกับครูใช้วิธีการกระตุ้นเตือนทางกาย (การจับมือทำ) ร่วมกับทางวาจา (การบอก) ให้แรงเสริมโดยการให้คำชม

3. ครูบอกให้นักเรียนปฏิบัติตามภาพ (เอ่ยชื่อนักเรียน.....ถอดกลอนประตูขี) เมื่อนักเรียนสามารถทำได้ให้แรงเสริมของรางวัล (สิ่งที่นักเรียนชอบ) เช่น ขนมเค้ก

ทักษะที่ 14 การเปิดประตู

1. ครูบอกให้นักเรียนเปิดประตู พร้อมกับใช้ภาพการเปิดประตูประกอบ (เอ่ยชื่อนักเรียน...เปิดประตูขี) โดยทำไปพร้อมกับครูใช้วิธีการกระตุ้นเตือนทางกาย (การจับมือทำ) ร่วมกับทางวาจา (การบอก) ให้แรงเสริมโดยการให้คำชม

2. ครูบอกพร้อมใช้ภาพประกอบให้นักเรียนเปิดประตูห้องน้ำเอง ให้แรงเสริมเป็นของรางวัล (สิ่งที่นักเรียนชอบ) เช่น ลูกอม

3. ครูพานักเรียนเดินออกจากห้องน้ำ

ทักษะที่ 15 การล้างมือในอ่างด้านนอกห้องน้ำ

1. ครูให้นักเรียนปฏิบัติขั้นตอนการวิเคราะห์งานการใช้ห้องน้ำ ตั้งแต่ขั้นตอนที่ 1 – 14 โดยใช้วิธีการกระตุ้นเตือนทางวาจา (การบอก) ให้แรงเสริมโดยการให้คำชม เมื่อนักเรียนปฏิบัติได้ตามขั้นตอน

2. ครูนำภาพการล้างมือในอ่างล้างหน้ามา พร้อมอธิบายวิธีการล้างมือ และจับมือ นักเรียนทำไปพร้อมกับครู โดยครูใช้วิธีการกระตุ้นเตือนทางกาย (การจับมือทำ) ร่วมกับทาง วาจา (การบอก) ให้แรงเสริมโดยการให้คำชม

3. ครูบอกพร้อมใช้ภาพประกอบให้นักเรียนล้างมือเอง ให้แรงเสริมเป็นของรางวัล (สิ่งที่นักเรียนชอบ) เช่น นมเย็น

การประเมินผล

นักเรียนสามารถปฏิบัติขั้นตอนการวิเคราะห์งานการใช้ห้องน้ำ ขั้นตอนที่ 1 – 15 ได้เอง 3 ครั้งติดต่อกัน โดยครูไม่ต้องช่วยเหลือ

ภาคผนวก ค

แผนการฝึกทักษะการช่วยเหลือตนเองในด้านการใช้ห้องน้ำ
โดยการวิเคราะห์งานร่วมกับการใช้ภาพประกอบ
(แผนแยกย่อย)

แผนการจัดประสบการณ์

แผนที่ 1 เรื่อง การเปิดและปิดประตู

จุดประสงค์เชิงพฤติกรรม

นักเรียนสามารถเปิดและปิดประตูห้องน้ำได้

อุปกรณ์

1. ประตู
2. ลูกบิดประตู
3. ภาพวาดการเปิดและปิดประตู

การเตรียมตัว

เตรียมภาพการเปิดและปิดประตู

รางวัล

คำชมเชย และของรางวัล (สิ่งที่นักเรียนชอบ) เช่นขนมปัง น้ำหวานใส่น้ำแข็ง

ขั้นตอนการฝึก

1. ครูนำภาพการจับลูกบิดกำลังเปิดประตูมาให้ดูและสาธิตการเปิดประตู พร้อมกับพูดว่า “ เปิดประตู ”
2. ครูบอกให้นักเรียนเปิดประตู พร้อมกับใช้ภาพการเปิดประตูประกอบ (เอ่ยชื่อนักเรียน...เปิดประตูซิ) โดยทำไปพร้อมกับครูใช้วิธีการกระตุ้นเตือนทางกาย (การจับมือทำ) ร่วมกับทางวาจา (การบอก) ให้แรงเสริมโดยการให้คำชม
3. ฝึกให้เปิดนักเรียนประตูเองหลายๆ ครั้ง โดยใช้ภาพประกอบ (เอ่ยชื่อนักเรียน.....เปิดประตูซิ) เมื่อนักเรียนทำได้ให้แรงเสริมโดยการให้ของรางวัล (สิ่งที่นักเรียนชอบ) เช่น ขนมปัง น้ำหวานใส่น้ำแข็ง เมื่อนักเรียนเปิดประตูได้ ครูบอกให้นักเรียนเดินเข้าห้องน้ำ (เอ่ยชื่อนักเรียน...เดินเข้าไปในห้องน้ำ)
4. ครูนำภาพกำลังปิดประตูมาให้ดูและสาธิตการปิดประตูพร้อมกับพูดว่า “ปิดประตู”
5. ครูบอกให้นักเรียนปิดประตูพร้อมกับใช้ภาพการปิดประตูประกอบ (เอ่ยชื่อนักเรียน.....เปิดประตูซิ) โดยทำไปพร้อมกับครูใช้วิธีการกระตุ้นเตือนทางกาย (การจับมือทำ) ร่วมกับทางวาจา (การบอก) ให้แรงเสริมโดยการให้คำชม

6. ฝึกให้นักเรียนปิดประตูเองหลายๆครั้ง โดยใช้ภาพประกอบ (เอ่ยชื่อนักเรียน...ปิดประตู) เมื่อนักเรียนทำได้ให้แรงเสริมโดยการให้ของรางวัล (สิ่งที่นักเรียนชอบ) เช่น ขนมปัง น้ำหวานใส่น้ำแข็ง

การประเมินผล

นักเรียนสามารถเปิดและปิดประตูห้องน้ำได้ 3 ครั้งติดต่อกัน โดยครูไม่ต้องช่วยเหลือ

แผนการจัดประสบการณ์

แผนที่ 2 เรื่อง การใส่และถอดกลอนประตูห้องน้ำ

จุดประสงค์เชิงพฤติกรรม

นักเรียนสามารถใส่และถอดกลอนประตูห้องน้ำได้

อุปกรณ์

1. ประตู
2. กลอนประตู
3. ภาพวาดการใส่และถอดกลอนประตูห้องน้ำ

การเตรียมตัว

เตรียมภาพการใส่และถอดกลอนประตูห้องน้ำ

รางวัล

คำชมเชย และของรางวัล (สิ่งที่นักเรียนชอบ) เช่น ลูกอม ช็อกโกแลต

ขั้นตอนการฝึก

1. ครูนำนักเรียนเข้าไปในห้องน้ำและบอกให้นักเรียนปิดประตูห้องน้ำ
2. ครูนำภาพการใส่กลอนประตูมาให้ดู และสาธิตการใส่กลอนประตู พร้อมกับพูดว่า “ใส่กลอนประตู”
3. ครูบอกให้นักเรียนใส่กลอนประตู พร้อมกับใช้ภาพการใส่กลอนประตูมาประกอบ (เอ่ยชื่อนักเรียน.....ใส่กลอนประตู) โดยทำไปพร้อมกับครูใช้วิธีการกระตุ้นเตือนทางกาย (การจับมือทำ) ร่วมกับทางวาจา (การบอก) ให้แรงเสริมโดยการให้คำชม
4. ฝึกให้นักเรียนใส่กลอนประตูเองหลายๆ ครั้ง โดยใช้ภาพประกอบ (เอ่ยชื่อนักเรียน...ใส่กลอนประตู) เมื่อนักเรียนทำได้ให้แรงเสริมโดยการให้ของรางวัล(สิ่งที่นักเรียนชอบ) เช่นลูกอม ช็อกโกแลต
5. ครูนำภาพการถอดกลอนประตูมาให้ดูและสาธิตการถอดกลอนประตู พร้อมกับพูดว่า “ ถอดกลอนประตู ”
6. ครูบอกให้นักเรียนถอดกลอนประตู พร้อมกับใช้ภาพการถอดกลอนประตูมาประกอบ (เอ่ยชื่อเด็ก.....ถอดกลอนประตู) โดยทำไปพร้อมกับครูใช้วิธีการกระตุ้นเตือนทางกาย (การจับมือทำ) ร่วมกับทางวาจา (การบอก) ให้แรงเสริมโดยการให้คำชม

7. ฝึกให้นักเรียนถอดกลอนประตูปเองหลายๆ ครั้ง โดยใช้ภาพประกอบ (เอ่ยชื่อ
นักเรียน...ถอดกลอนประตูป) เมื่อนักเรียนทำได้ ให้แรงเสริมโดยการให้ของรางวัล (สิ่งที่นักเรียน
ชอบ) เช่นลูกอม ชอกโกแลต

การประเมินผล

นักเรียนสามารถใส่และถอดกลอนประตูปห่องน้ำได้ 3 ครั้งติดต่อกัน โดยครูไม่ต้อง
ช่วยเหลือ

แผนการจัดประสบการณ์

แผนที่ 3 เรื่อง การถอดกางเกง

จุดประสงค์เชิงพฤติกรรม

นักเรียนสามารถถอดกางเกงได้

อุปกรณ์

1. กางเกง
2. ภาพวาดการถอดกางเกง 2 ขั้นตอน

การเตรียมตัว

1. เลือกกางเกงที่มีขอบเอวเป็นยางยืด
2. เตรียมภาพการถอดกางเกง 2 ขั้นตอน (จับเอวเพื่อเตรียมดึงกางเกงลง , จับกางเกงดึงลงแต่เช้า)

รางวัล

คำชมเชย และของรางวัล (สิ่งที่นักเรียนชอบ) เช่น นมเย็น

ขั้นตอนการฝึก

ขั้นที่ 1

1. ครูจับมือนักเรียนทั้งสองให้จับเอวกางเกงของตนเอง
2. ครูนำภาพการถอดกางเกงที่ใช้มือทั้งสองข้างจับที่ขอบเอวกางเกง เพื่อเตรียมดึงกางเกงลงมาให้ให้นักเรียนดู พร้อมพูดว่า “ ถอดกางเกง ”
3. ครูบอกให้นักเรียนถอดกางเกง พร้อมใช้ภาพประกอบ (ที่ใช้มือทั้งสองข้างจับที่ขอบเอวกางเกงเพื่อเตรียมดึงกางเกงลง) (เอ่ยชื่อนักเรียน.....ถอดกางเกงซิ) โดยทำไปพร้อมกับครูใช้วิธีการกระตุ้นเตือนทางกาย (การจับมือทำ) ร่วมกับทางวาจา (การบอก) ให้แรงเสริมโดยการให้คำชม
4. ฝึกให้นักเรียนทำเองหลายๆครั้ง โดยใช้ภาพประกอบ (เอ่ยชื่อนักเรียน.....ถอดกางเกงซิ) เมื่อนักเรียนทำได้ให้แรงเสริมโดยการให้ของรางวัล (สิ่งที่นักเรียนชอบ) เช่น นมเย็น

ขั้นที่ 2

5. ครูนำภาพการถอดกางเกงที่ใช้มือทั้งสองข้างดึงกางเกงลงแค่เข้า มาให้นักเรียนดู พร้อมพูดว่า “ ดึงกางเกงลง ”

6. ครูบอกให้นักเรียนถอดกางเกงพร้อมใช้ภาพประกอบ(ที่ใช้มือทั้งสองข้างดึงกางเกงลงแค่เข้า) (เอ่ยชื่อนักเรียน.....ดึงกางเกงลงซิ) โดยทำไปพร้อมกับครู ใช้วิธีการกระตุ้นเตือนทางกาย (การจับมือทำ) ร่วมกับทางวาจา (การบอก) ให้แรงเสริมโดยการให้คำชม

7. ฝึกให้นักเรียนทำเองหลายๆครั้ง โดยใช้ภาพประกอบ (เอ่ยชื่อนักเรียน.....ดึงกางเกงลงซิ) เมื่อนักเรียนทำได้ให้แรงเสริมโดยการให้ของรางวัล (สิ่งที่นักเรียนชอบ) เช่น ขนมเค้ก

การประเมินผล

นักเรียนสามารถถอดกางเกงทั้งสองขั้นตอนได้ 3 ครั้งติดต่อกัน โดยครูไม่ต้องช่วยเหลือ

แผนการจัดประสบการณ์

แผนที่ 4 เรื่อง การนั่งที่โถสุขภัณฑ์

จุดประสงค์เชิงพฤติกรรม

นักเรียนสามารถนั่งที่โถสุขภัณฑ์ได้

อุปกรณ์

1. โถสุขภัณฑ์
2. ภาพวาดการนั่งที่โถสุขภัณฑ์

การเตรียมตัว

1. เตรียมภาพการวิเคราะห์งานการใช้ห้องน้ำ ชั้นตอนที่ 1 - 5
2. เตรียมภาพวิธีการนั่งที่โถสุขภัณฑ์

รางวัล

คำชมเชย และของรางวัล (สิ่งที่นักเรียนชอบ) เช่นเยลลี่ ขนมถุง

ขั้นตอนการฝึก

1. ครูบอกให้นักเรียนไปห้องน้ำ ปฏิบัติขั้นตอนการวิเคราะห์งานการใช้ห้องน้ำที่ฝึกมาแล้วในชั้นที่ 1 - 5 โดยใช้ภาพประกอบ เมื่อนักเรียนทำตามขั้นตอนได้ โดยครูช่วยเหลือ ให้แรงเสริมเป็นคำชม และฝึกต่อในชั้นตอนที่ 6
2. บอกให้นักเรียนนั่งที่โถสุขภัณฑ์ โดยใช้ภาพการนั่งที่โถสุขภัณฑ์มาประกอบ (เอ่ยชื่อนักเรียน.....นั่งลงซิ) โดยครูใช้วิธีการกระตุ้นเตือนทางกาย (การจับมือทำ) ร่วมกับทางวาจา (การบอก) ให้แรงเสริมโดยการให้คำชม
3. เมื่อครูสั่งให้นักเรียนนั่งที่โถสุขภัณฑ์เอง โดยใช้ภาพประกอบ และครูไม่ช่วยเหลือ นักเรียนสามารถนั่งได้ถูกวิธี ให้แรงเสริมเป็นของรางวัล (สิ่งที่นักเรียนชอบ) เช่น เยลลี่
4. บอกให้นักเรียนปฏิบัติขั้นตอนการวิเคราะห์งานการใช้ห้องน้ำ โดยใช้ภาพประกอบ ชั้นตอนที่ 1 - 3 เองหลายๆ ครั้ง เมื่อนักเรียนทำได้เอง ให้แรงเสริมโดยการให้ของรางวัล (สิ่งที่นักเรียนชอบ) เช่น เยลลี่

5. บอกให้นักเรียนปฏิบัติขั้นตอนการวิเคราะห์งานการใช้ห้องน้ำ โดยใช้ภาพประกอบ
ขั้นตอนที่ 4 - 6 โดยครูใช้วิธีการกระตุ้นเตือนทางกาย (การจับมือทำ) ร่วมกับทางวาจา (การ
บอก) ให้แรงเสริมโดยการให้คำชม

6. บอกให้นักเรียนปฏิบัติขั้นตอนการวิเคราะห์งานการใช้ห้องน้ำ โดยใช้ภาพประกอบ
ขั้นตอนที่ 4 - 6 เองหลายๆครั้ง เมื่อนักเรียนทำได้เอง ให้แรงเสริมโดยการให้ของรางวัล (สิ่งที่
นักเรียนชอบ) เช่น ขนมถุง

7. บอกให้นักเรียนปฏิบัติขั้นตอนการวิเคราะห์งานการใช้ห้องน้ำ โดยใช้ภาพประกอบ
ขั้นตอนที่ 1 - 6 เองหลายๆ ครั้ง เมื่อนักเรียนทำได้เอง ให้แรงเสริมโดยการให้คำชมและของ
รางวัล (สิ่งที่นักเรียนชอบ) เช่น เยลลี่ ขนมถุง

การประเมินผล

นักเรียนสามารถปฏิบัติขั้นตอนการวิเคราะห์งานการใช้ห้องน้ำขั้นตอนที่ 1 - 6 ได้เอง
3 ครั้งติดต่อกัน โดยครูไม่ต้องช่วยเหลือ

แผนการจัดประสบการณ์

แผนที่ 5 เรื่อง ขั้นตอนการทำความสะอาดอวัยวะหลังการขับถ่าย

จุดประสงค์เชิงพฤติกรรม

1. นักเรียนสามารถใช้มือข้างที่ถนัดหยิบขันตักน้ำได้
2. นักเรียนสามารถราดน้ำพร้อมใช้มือข้างที่ไม่ถนัดทำความสะอาดอวัยวะหลังการขับถ่ายได้
3. นักเรียนสามารถวางขันน้ำลงในภาชนะใส่น้ำได้
4. นักเรียนสามารถลุกขึ้นยืนได้

อุปกรณ์

1. ขันน้ำ
2. ภาพขั้นตอนการทำความสะอาดอวัยวะหลังการขับถ่าย (ชั้นที่ 7 – 10)

การเตรียมตัว

เตรียมภาพขั้นตอนการทำความสะอาดอวัยวะหลังการขับถ่าย (ชั้นที่ 7 – 10)

รางวัล

คำชมเชย และของรางวัล (สิ่งที่นักเรียนชอบ) เช่น ขนมถุง ขนมปัง น้ำผลไม้

ขั้นตอนการฝึก

1. ครูบอกให้นักเรียนไปห้องน้ำ ปฏิบัติขั้นตอนการวิเคราะห์งานการใช้ห้องน้ำที่ฝึกมาแล้วในชั้นที่ 1 – 6 โดยใช้ภาพประกอบ เมื่อนักเรียนทำตามขั้นตอนได้ โดยครูช่วยเหลือให้แรงเสริมเป็นคำชม และฝึกต่อในชั้นตอนที่ 7 ต่อไป
2. บอกให้นักเรียนหยิบขันตักน้ำ โดยใช้ภาพการหยิบขันตักน้ำมาประกอบ (เอ่ยชื่อ นักเรียน... หยิบขันตักน้ำขึ้นมาซิ) โดยครูใช้วิธีการกระตุ้นเตือนทางกาย (การจับมือทำ) ร่วมกับทางวาจา (การบอก) ให้แรงเสริมโดยการให้คำชม
3. ฝึกให้นักเรียนหยิบขันน้ำหลายๆ ครั้ง โดยใช้ภาพประกอบ และครูไม่ช่วยเหลือ ให้แรงเสริมโดยการให้คำชม
4. ครูนำภาพการทำความสะอาดอวัยวะมาให้ดู อธิบายวิธีการทำความสะอาดอวัยวะพร้อมกับใช้ภาพประกอบ และครูจับมือทำความสะอาดอวัยวะตามขั้นตอนไปพร้อมกับการ

อธิบาย ซึ่งใช้วิธีการกระตุ้นเตือนทางกาย (การจับมือทำ) ร่วมกับทางวาจา (การบอก) ให้แรงเสริมโดยการให้คำชม

5. ให้นักเรียนทำความสะอาดอวัยวะหลังการขับถ่าย โดยใช้มือข้างหนึ่งจับขั้นตักน้ำราด และใช้มือข้างที่ถนัดไม่ทำความสะอาดอวัยวะ ฝึกซ้ำหลายๆ ครั้ง โดยใช้ภาพประกอบ เมื่อนักเรียนทำได้ตามขั้นตอนให้แรงเสริมเป็นคำชม

6. ครูสาธิตการวางขันน้ำลงในภาชนะใส่น้ำหลังทำความสะอาดอวัยวะแล้ว โดยใช้ภาพประกอบและบอกให้นักเรียนทำ เมื่อนักเรียนสามารถทำได้ ให้แรงเสริมโดยการให้ของรางวัล (สิ่งที่นักเรียนชอบ) เช่น ขนมถุง

7. ครูอธิบายเมื่อทำความสะอาดอวัยวะเสร็จแล้วให้ลุกขึ้นยืน โดยใช้ภาพประกอบและให้บอกนักเรียนปฏิบัติตามภาพ พร้อมพูดว่า (เอ่ยชื่อนักเรียน.....ลุกขึ้นยืนซิ) เมื่อนักเรียนทำได้เอง ให้แรงเสริมโดยการให้คำชมและของรางวัล (สิ่งที่นักเรียนชอบ) เช่น ขนมปัง

8. ทบทวนให้นักเรียนปฏิบัติขั้นตอนการวิเคราะห์งานการใช้ห้องน้ำ โดยใช้ภาพประกอบ เริ่มขั้นตอนที่ 7 - 10 โดยครูใช้วิธีการกระตุ้นเตือนทางกาย (การจับมือทำ) ร่วมกับทางวาจา (การบอก) ให้แรงเสริมโดยการให้คำชม

9. บอกนักเรียนปฏิบัติขั้นตอนการวิเคราะห์งานการใช้ห้องน้ำ เริ่มขั้นตอนที่ 7-10 เองหลายๆ ครั้งโดยใช้ภาพประกอบ เมื่อนักเรียนทำได้เองให้แรงเสริมโดยการให้คำชมและของรางวัล (สิ่งที่นักเรียนชอบ) เช่น ขนมถุง น้ำผลไม้

การประเมินผล

นักเรียนสามารถปฏิบัติขั้นตอนการวิเคราะห์งานการใช้ห้องน้ำขั้นตอนที่ 1-10 ได้เอง 3 ครั้งติดต่อกัน โดยครูไม่ต้องช่วยเหลือ

แผนการจัดประสบการณ์

แผนที่ 6 เรื่อง การใส่กางเกง

จุดประสงค์เชิงพฤติกรรม

นักเรียนสามารถใช้มือทั้งสองจับขอบเอวกางเกงเพื่อดึงขึ้นให้อยู่ในระดับเอวได้

อุปกรณ์

1. กางเกง
2. ภาพวาดการดึงขอบเอวกางเกงขึ้นให้อยู่ในระดับเอว 2 ขั้นตอน

การเตรียมตัว

1. เลือกกางเกงที่มีขอบเอวเป็นยางยืด
2. เตรียมภาพการดึงขอบเอวกางเกงขึ้นให้อยู่ในระดับเอว 2 ขั้นตอน (จับขอบเอวกางเกง , จับเอวกางเกงดึงขึ้นให้มาอยู่ในระดับเอว)

รางวัล

คำชมเชย และของรางวัล (สิ่งที่นักเรียนชอบ) เช่น ขนมถุง นมเปรี้ยว

ขั้นตอนการฝึก

1. ครูให้นักเรียนปฏิบัติขั้นตอนการวิเคราะห์งานการใช้ห้องน้ำ ตั้งแต่ขั้นตอนที่ 1 – 10 โดยใช้วิธีการกระตุ้นเตือนทางวาจา (การบอก) ให้แรงเสริมโดยการให้คำชม เมื่อนักเรียนปฏิบัติได้ตามขั้นตอน

2. ครูบอกให้นักเรียนใช้มือทั้งสองจับขอบเอวกางเกง (ที่ใช้มือทั้งสองข้างจับที่ขอบเอวกางเกงเพื่อเตรียมดึงกางเกงขึ้น) พร้อมใช้ภาพประกอบ (เอ่ยชื่อนักเรียน.....ใส่กางเกงซิ) โดยทำไปพร้อมกับครูใช้วิธีการกระตุ้นเตือนทางกาย (การจับมือทำ) ร่วมกับทางวาจา (การบอก) ให้แรงเสริมโดยการให้คำชม

3. ฝึกให้นักเรียนทำเองหลายๆครั้ง (เอ่ยชื่อนักเรียน.....ใส่กางเกงซิ)เมื่อนักเรียนทำได้ ให้แรงเสริมโดยการให้ของรางวัล (สิ่งที่นักเรียนชอบ) เช่น ขนมถุง

4. ครูนำภาพที่ใช้มือทั้งสองข้างดึงกางเกงขึ้นให้มาอยู่ในระดับเอว มาให้นักเรียนดู พร้อมอธิบายว่าเป็นการ “ ดึงกางเกงขึ้น ”

5. ครูบอกให้นักเรียนดึงกางเกงขึ้นมาอยู่ในระดับเอว พร้อมใช้ภาพประกอบ (ใช้มือทั้งสองข้างจับขอบเอวกางเกงดึงกางเกงขึ้นมาอยู่ในระดับเอว) (เอ่ยชื่อนักเรียน.....ดึงกางเกง

ขึ้นช) โดยทำไปพร้อมกับครูใช้วิธีการกระตุ้นเตือนทางกาย (การจับมือทำ) ร่วมกับทางวาจา (การบอก) ให้แรงเสริมโดยการให้คำชม

6. ฝึกให้นักเรียนทำเองหลายๆ ครั้ง โดยใช้ภาพประกอบ (เอ่ยชื่อนักเรียน.....
ตั้งกางเกงขึ้นช) เมื่อนักเรียนทำได้ให้แรงเสริมโดยการให้ของรางวัล (สิ่งที่นักเรียนชอบ) เช่น
นมเปรี้ยว

7. บอกนักเรียนปฏิบัติขั้นตอนการวิเคราะห์งานการใช้ห้องน้ำ เริ่มขั้นตอนที่ 1 – 12
เองหลาย ๆ ครั้ง โดยใช้ภาพประกอบ เมื่อนักเรียนทำได้เองให้แรงเสริมโดยการให้คำชม และ
ของรางวัล (สิ่งที่นักเรียนชอบ) เช่น ขนมถุง นมเปรี้ยว

การประเมินผล

นักเรียนสามารถปฏิบัติขั้นตอนการวิเคราะห์งานการใช้ห้องน้ำ ขั้นตอนที่ 1 – 12 ได้
เอง 3 ครั้งติดต่อกัน โดยครูไม่ต้องช่วยเหลือ

แผนการจัดประสบการณ์

แผนที่ 7 เรื่อง การล้างมือ

จุดประสงค์เชิงพฤติกรรม

นักเรียนสามารถล้างมือในอ่างล้างมือได้

อุปกรณ์

1. อ่างล้างมือ
2. สบู่
3. ภาพวาดการล้างมือในอ่างล้างหน้า

การเตรียมตัว

1. เตรียมสบู่
2. เตรียมอ่างล้างมือ
3. เตรียมภาพการล้างมือในอ่างล้างหน้า

รางวัล

คำชมเชย และของรางวัล (สิ่งที่นักเรียนชอบ) เช่น เยลลี่ น้ำหวาน

ขั้นตอนการฝึก

1. ครูให้นักเรียนปฏิบัติขั้นตอนการวิเคราะห์งานการใช้ห้องน้ำ ตั้งแต่ขั้นตอนที่ 1-14 โดยใช้วิธีการกระตุ้นเตือนทางวาจา (การบอก) ให้แรงเสริมโดยการให้คำชม เมื่อนักเรียนปฏิบัติได้ตามขั้นตอน
2. ครูนำภาพการล้างมือในอ่างล้างหน้ามา พร้อมอธิบายวิธีการล้างมือ และให้นักเรียนทำไปพร้อมกับครู โดยครูใช้วิธีการกระตุ้นเตือนทางกาย (การจับมือทำ) ร่วมกับทางวาจา (การบอก) ให้แรงเสริมโดยการให้คำชม
3. ฝึกให้นักเรียนทำเองหลายๆ ครั้ง (เอ่ยชื่อนักเรียน.....ไปล้างมือซิ) เมื่อนักเรียนทำได้ให้แรงเสริมโดยการให้ของรางวัล (สิ่งที่นักเรียนชอบ) เช่น เยลลี่
4. บอกให้นักเรียนปฏิบัติขั้นตอนการวิเคราะห์งานการใช้ห้องน้ำ เริ่มขั้นตอนที่ 1 - 15 เองหลายๆ ครั้ง โดยใช้ภาพประกอบ เมื่อนักเรียนทำได้เองให้แรงเสริม โดยการให้คำชม และของรางวัล (สิ่งที่นักเรียนชอบ) เช่น เยลลี่ น้ำหวาน

การประเมินผล

นักเรียนสามารถปฏิบัติขั้นตอนการวิเคราะห์งานการใช้ห้องน้ำ ชั้นตอนที่ 1 – 15
ได้เอง 3 ครั้งติดต่อกัน โดยครูไม่ต้องช่วยเหลือ

ภาคผนวก ง

สื่อรูปภาพประกอบ

แผนการฝึกทักษะการช่วยเหลือตนเองในด้านการใช้ห้องน้ำ

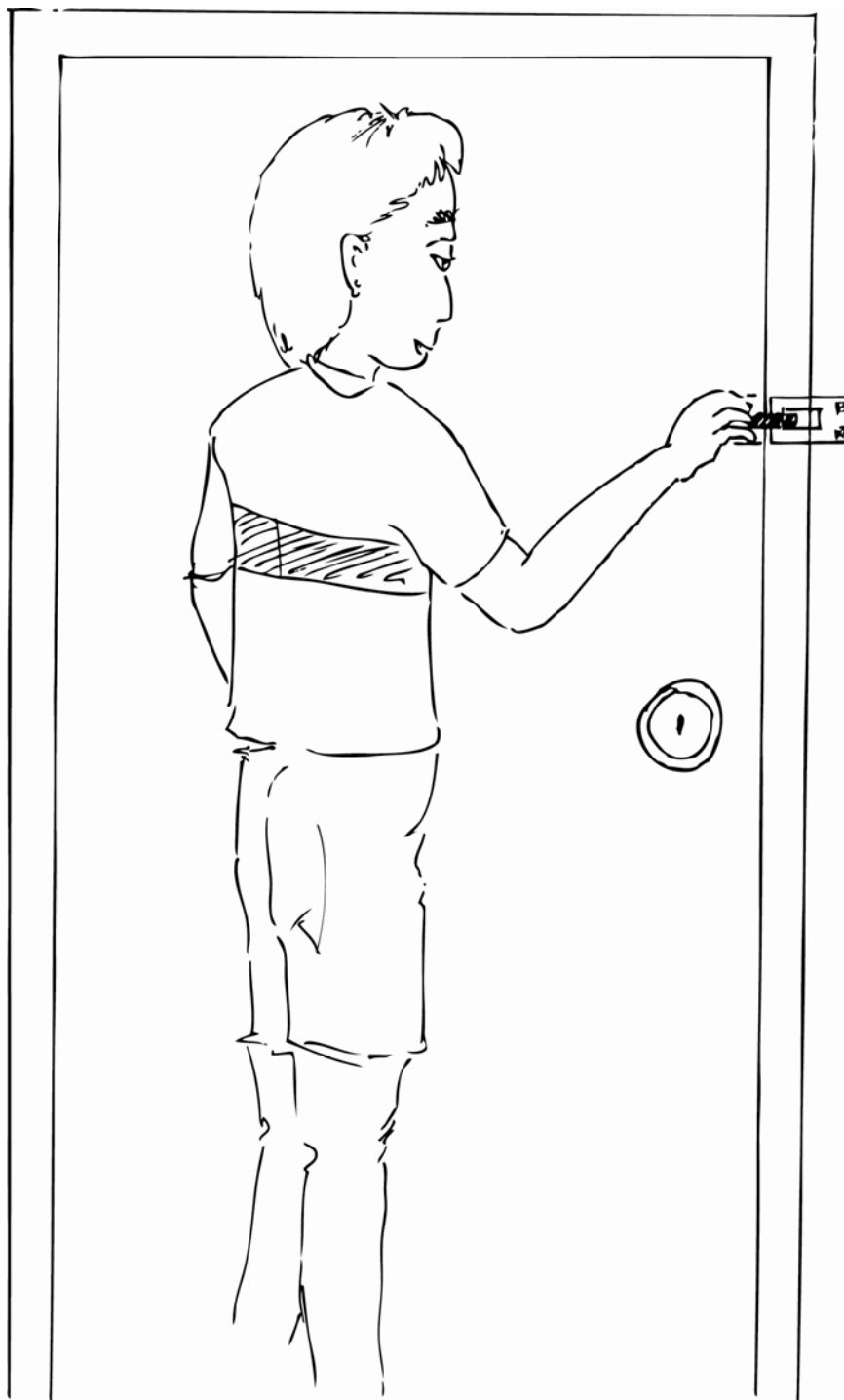
การเปิดประตูห้องน้ำ

การปิดประตูห้องน้ำ

การใส่กลอนประตูห้องน้ำ

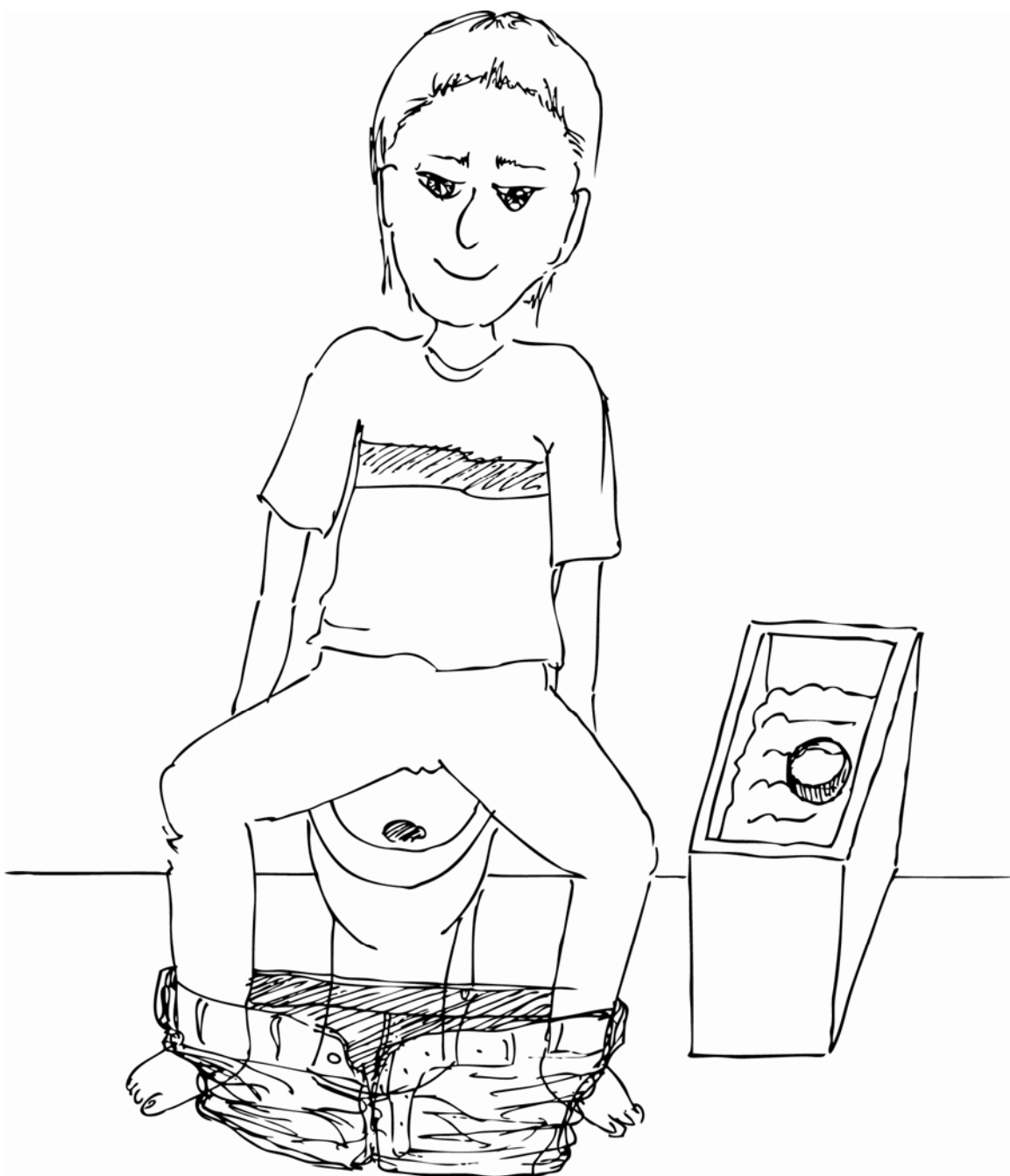
การใช้มือทั้งสองข้างจับขอบเอวกางเกง
เพื่อเตรียมดึงกางเกงลง

การใช้มือทั้งสองข้างดึงกางเกงลงแค่เข่า

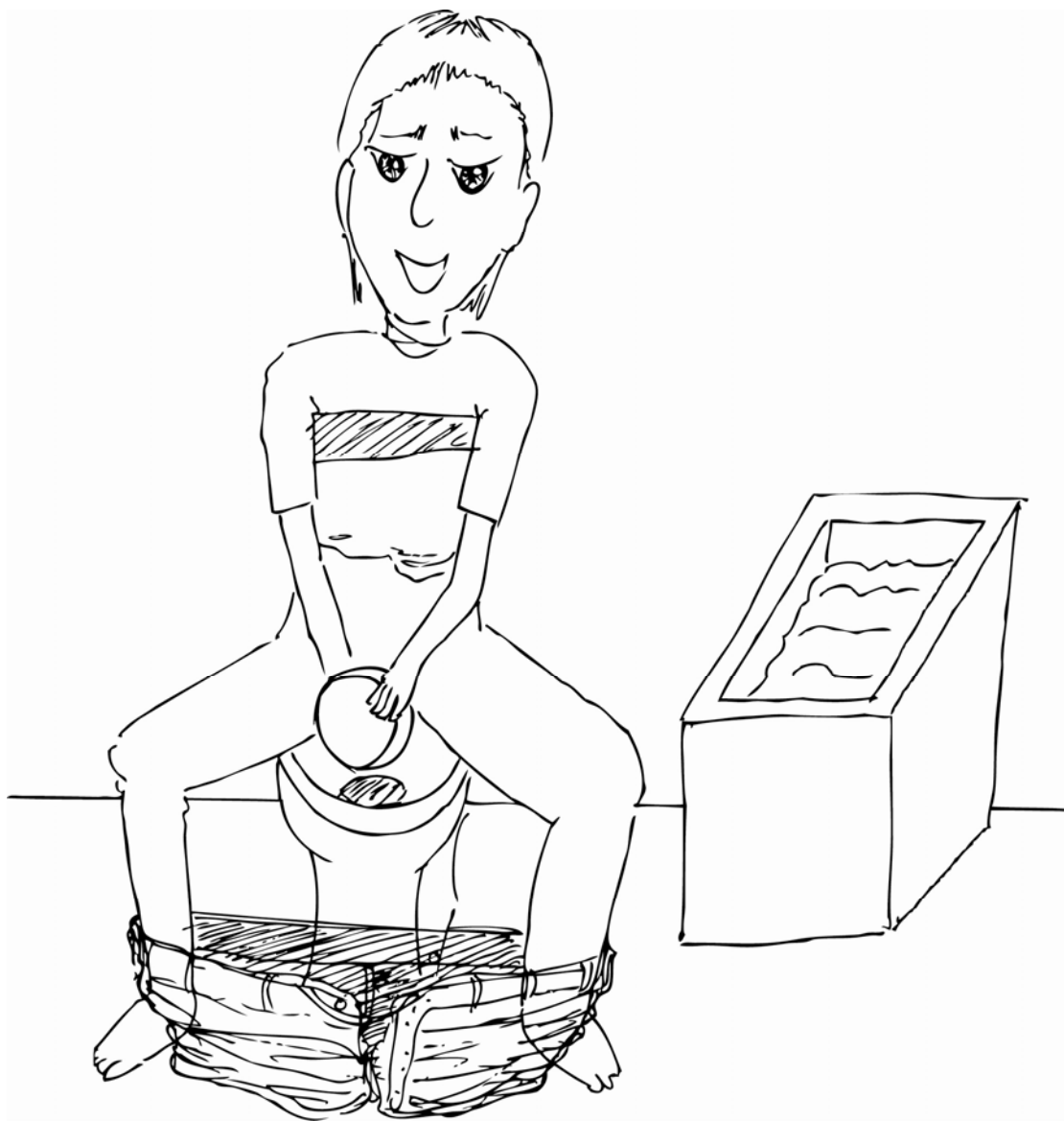
การนั่งโถสุขภัณฑ์

การใช้มือข้างที่ถนัดหยิบขันตักน้ำ

การรดน้ำทำความสะอาดอวัยวะขับถ่าย

การวางชั้นน้ำลงในภาชนะใส่น้ำ

การลุกขึ้นยืน

การใช้มือทั้งสองข้างจับขอบเอวกางเกง
เพื่อเตรียมดึงกางเกงขึ้น

การใช้มือทั้งสองดึงกางเกงขึ้นมาจากอยู่ในระดับเอว

การถอดกลอนประตูห้องน้ำ

การเปิดประตูห้องน้ำ

ล้างมือในอ่างด้านนอกห้องน้ำ

ภาคผนวก จ

แบบบันทึกพฤติกรรมการใช้ห้องน้ำ

แบบบันทึกพฤติกรรมการใช้ห้องน้ำ

ชื่อ.....นามสกุล.....

ลำดับ	พฤติกรรม	วัน / เดือน / ปี										บันทึกพฤติกรรม
		เช้า	บ่าย	เช้า	บ่าย	เช้า	บ่าย	เช้า	บ่าย	เช้า	บ่าย	
1	การเปิดประตูห้องน้ำ											
2	การปิดประตูห้องน้ำ											
3	การใส่กลอนประตูห้องน้ำ											
4	การใช้มือทั้งสองจับขอบเอวกางเกง เพื่อเตรียมดึงกางเกงลง											
5	ใช้มือทั้งสองข้างดึงกางเกงลงแค่เช้า											
6	นั่งที่โถสุขภัณฑ์											
7	การใช้มือข้างที่ถนัดหยิบชั้นตักน้ำ											
8	การราดน้ำทำความสะอาดอวัยวะขับถ่าย											
9	การวางชั้นน้ำลงในภาชนะใส่น้ำ											
10	การลุกขึ้นยืน											
11	การใช้มือทั้งสองข้างจับขอบเอวกางเกง เพื่อเตรียมดึงกางเกงขึ้น											
12	การใช้มือทั้งสองข้างดึงกางเกงขึ้นให้มาอยู่ในระดับเอว											
13	การถอดกลอนประตูห้องน้ำ											
14	การเปิดประตูห้องน้ำ											
15	ล้างมือในอ่างล้างมือนอกห้องน้ำ											
ผลรวมของพฤติกรรม												

หมายเหตุ ทำเครื่องหมาย ✓ ในช่องที่ผู้รับการฝึกทำได้
 ทำเครื่องหมาย — ในช่องที่ผู้รับการฝึกทำไม่ได้

ลงชื่อ.....ผู้บันทึก
()

ประวัติย่อผู้ทำสารนิพนธ์

ประวัติย่อผู้วิจัย

ชื่อ ชื่อสกุล	นางสาวมาศพร แก้วทนต์
วันเดือนปีเกิด	8 ธันวาคม 2503
สถานที่เกิด	จังหวัดกรุงเทพมหานคร
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	439/21 หมู่ที่ 2 ตำบลพะวง อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา
ตำแหน่งหน้าที่การงานปัจจุบัน	ครู คศ.2
สถานที่ทำงานปัจจุบัน	โรงเรียนสงขลาพัฒนาปัญญา ตำบลพะวง อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ. 2521	มัธยมศึกษาตอนต้น จาก โรงเรียนสตรีวัดระฆัง จังหวัดกรุงเทพมหานคร
พ.ศ. 2523	มัธยมศึกษาตอนปลาย จาก โรงเรียนวชิรานุกุล จังหวัดสงขลา
พ.ศ. 2528	ศึกษาศาสตร์บัณฑิต (วิชาเอกสุขศึกษา) จาก มหาวิทยาลัยรามคำแหง
พ.ศ. 2551	การศึกษามหาบัณฑิต กศ.ม. (สาขาวิชาการศึกษาศาสตร์) จาก มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ